TARİH DEFTERİ

2018 KPSS

" Aile Arasında "

" Sen kiminle dans ediyorsun ? "

TZLE

TARIH

DEFTERI

2018

KPSS

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ

"Türk" Adının Anlamları

Wombery → Türemek
Doerfer → Devlete bağlı halk
Kaşgarlı Mahmut → Olgunluk çağı
Ziya Gökalp → Töre, kanun, nizam sahibi
Çin yıllıkları → Miğfer
Diğer → Güçlü, kuvvetli, terkedilmiş

Orta Asya Kültür merkezleri

Anav : En eski kültür merkezi
Afenosyova : En eski Türk kültür merkezi
Kelteminar : Yerleşik yaşam görülmüştür.
Karasuk : İlk kez demir işlendi.
Tagar : En gelişmiş kültür merkezi
Andronova : Türklerin atalarının yaşadığı kültür merkezi

Türk Göçlerinin Nedenleri

* Boylar arası mücadele
* Hayvan hastalıkları
* Yeni yerler görme isteği
* Türk cihan hakimiyeti ideliası
* Çin ve Moğol baskısı (dış neden)
* Kuraklık
* Hızlı nüfus artışı ve kaynakların hızla tükenmesi

Türk Göçlerinin Sonuçları

* Yeni devletler kuruldu
* Kültür alışverişi yaşandı
* Türk tarihinin bir bütün içinde incelenmesi zorlaştı.

NOT İlk bilinen Türk boyu İskitler
İlk bilinen Türk devleti Asya Hun Devleti

İSKİTLER (SAKALAR)

Bilinen ilk hükümdarı Alper Tunga
Tomris Hatun + Amazon kadınlar
At evcilleştirdiler ve bir savaş aracı olarak ilk kez kullandılar.
Demir ve bakır işlemeciliğinde ünlendiler. (BOZKIRIN KUYUMCULARI)
Hayvan üslubu ve balbal adı verilen taşlar diktiler.

ASYA (BÜYÜK) HUN DEVLETİ

Orta Asya'daki tüm Türk boylarını bir araya getirdi.
Bilinen ilk hükümdarı Teoman
Başkenti Ötüken (Toprak Ana)
En önemli hükümdarı Metehan

* Mete defalarca Çini yenmesine rağmen asimile olmamak için topraklarına katmamış, vergiye bağlamıştır.
* İlk Türk-Çin Antlaşması "Kuzey Şansi Antlaşması"

Kiok zamanından itibaren Çin'in yaşam tarzına özenti başlar.

Hohanyeh zamanında Çin'e bağlanma fikri gündeme geldi. Ancak kardeşi Çiçi bunu alçaklık olarak nitelendirdi.
"İstiklali feda etmeyi gülünç ve alçaklık olarak bulurum."

KAVİMLER GÖÇÜNÜN SONUÇLARI

* İlk çağ sona erdi, Orta Çağ başladı.
* Roma imp. 2'ye ayrıldı.
* Avrupa Hun Devleti kuruldu.
* Feodalite (derebeylik) ortaya çıktı.

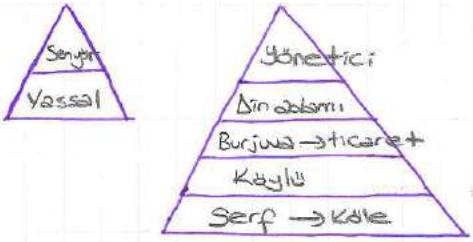

* Hristiyanlık yayıldı, kilise güçlendi
* Skolastik düşünce önem kazandı.
* Avrupa'nın bugünkü milletleri ortaya çıktı.

AVRUPA HUN DEVLETİ

Kurucusu Balamir
Uldız zamanında Anadoluya ayak basıldı.
↳ "İstersem Güneş'in battığı her yeri zaptedebilirim"
En parlak zamanı Attila'dır.

Atilla'nın Romayı Almaktan Vazgeçmesinin Nedenleri

Papa 1. Leo'nun ricası
Roma'nın Hristiyanlarca kutsal kabul edilmesi
Batı Roma'nın gücünü kırdığına inanması
Doğuda Sasaniler üzerine sefere çıkmak istemesi

NOT ATİLLA'nın ünvanları
→ Cesur kavimlerin efendisi
→ Flogellum Dei (Tanrı'nın kırbacı)
→ Etzel (Nibelungen Destanında)

AVRUPA'DA KURULAN VEYA AVRUPA'YA GÖÇ EDEN DİĞER TÜRK DEVLETLERİ

AVARLAR

Bayan Han kurdu
Hem Orta Asya'da han de Avrupa'da devlet kurdular
Tarihte Juan Juan Türkleri olarak bilinir
Köktürkler ise Apar olarak nitelendirmiştir.
Üzengiyi Avrupa'ya taşıdılar.
İstanbul'u kuşatan ilk Türk devletidir. (Üst üste 2 kez, Sasaniler ile birlikle, 619 ve 626'da)
Frank saldırıları sonucunda yıkılmıştır.

UZLAR

Hristiyan Oğuzlara denir.
Bizansta ücretli askerlik yaptılar
1071 Malazgirt Savaşı sırasında taraf değiştirdiler.
Günümüzde Romanyanın Dobruca Bölgesi ve Moldovya'da Gagavuz Türkleri olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir.

PEÇENEKLER

Boy halinde yaşadılar.
Bizansta ücretli askerlik yaptılar
Malazgirt Savaşı sırasında taraf değiştirdiler.
Birçok hazinenin Peçeneklere ait olduğu ortaya çıktı.

MACARLAR

Günümüz macaristan'da yaşarlar
Türkoloji Enstitüsünü kurmuşlardır.
2008'den itibaren Türk Kurultayı'nı düzenlerler

BULGARLAR

İTİL BULGARLARI

İlteber Almış Han zamanında İslamiyeti kabul ettiler.
İbni Fadlan Rihle (Yolculuk) adlı eserinde İtil Bulgarlarından bahsetmiştir.

TUNA BULGARLARI

Boris Han zamanında Hristiyan oldular.
İlk defa "Han" ünvanı yerine "Çar" kullandılar (Simon)

HAZARLAR

"Musevîliği" benimseyen **tek** Türk devletidir
Kürk Yolunu kullanarak zenginleşmişlerdir.
İlk defa Türk tarihinde ücretli askerler oldular.
Yaşadıkları dönemde Hazar Barış Gölü (Pax Hazarica) denildi.
Hazarların içinde yaşayan Müslümanların başlarına **Haz** adı verilen yöneticiler atadılar.
Günümüzde Polonyada Karay (Karacay / Karain) Türkleri olarak yaşamlarını sürdürmektedirler.

SİBİRLER

Kelime manası "Yoldan Sapan" demektir.
Sibiryaya adını verdiler

KIPÇAKLAR (KUMANLAR)

Kelime manası "sarı saçlı, sarımtrak, öfkeli" anlamına gelir.
Karadeniz'in kuzeyinde yaşadılar (Dest-i Kıpçak)
Altınorda Devleti'nin himayesine girdiler
Eyyübiler ve Memlük ordularında görev yaptılar.
St. Pauli Kütüphanesi'nde Türkçe, Farsça ve Latince bir sözlük olan Codex Comanicus'u bizlere bıraktılar.

→ Oğuzlar ile yaptıkları mücadeleler Dede Korkut Hikayelerine konu olmuştur.
→ Ruslar ile yaptıkları mücadeleler Igor Destanı'na

ORTA ASYA'DA KALAN TÜRK DEVLETLERİ VE BOYLARI

GÖKTÜRKLER

Türk adıyla kurulan ilk Türk devleti
Kurucusu Bumin Kağan (İl kağan)
Merkezi Ötüken
En parlak zamanı Mukan Kağan zamanı

NOT Tapo Kağan zamanında Budizm halka benimsetilmek istenmiştir.

Bizans ile karşılıklı elçi göndererek siyasi girişimlerde bulunan ilk devlettir.

KUTLUKLAR (2. GÖKTÜRK DEVLETİ)

En parlak dönem → Kapgan Kağan

Kurucusu Kutluk Kağan (Ilteriş : Derleyen)
"Orhun Abideleri" bu devlet zamanında dikilmiştir.
Uygur, Basmil ve Karluk Türkleri tarafından yıkılmıştır.

NOT Vezir Tonyukuk Batılı tarihçiler tarafından "Türklerin Bismarck'ı" olarak adlandırılır. (Apa Tarkan)

NOT Göktürk kaynaklarında ise Vezir Tonyukuk Apa Tarkan olarak geçmektedir.

UYGURLAR

Kurucusu Kutluk Bilge Kül Kağan
Merkezi Ötüken daha sonra ise Karabalsagun olmuştur.
Yerleşik yaşama geçen ilk Türk devleti
Kelime manası akraba, müttefik anlamına gelirken; Çin kaynaklarında "Şahin gibi dolaşan, hücum eden" anlamına gelir.
Bögü Kağan zamanında maniheizme geçtiler

NOT Moğolların Uygurlara hitap şekli BENim HOCAM'dır.

Maniheizm Dini ile Ortaya Çıkanlar
Savaşçılık özellikleri zamanla kaybedildi.
Harf hareketli matbaayı kullandılar
İlk defa kütüphane duşturdular.
İlk defa örgün eğitimi yaptılar
İlk defa şan ve opera, pandomim kullandılar
Orta oyununu bularak Türk tiyatrosunun temelini attılar
İlk defa kağıt para (Çav) kullandılar.
Vasiyetname, velayetname gibi birçok hukuki meseleyi yazıya geçirdiler
Töreleri de yazıya geçirdiler
Nişa adında madeni kullandılar
Akapunktur, göz tedavisi ve çiçek aşısı kullandılar
Minyatür ve resim (fresko) sanatlarını ilk defa kullandılar
Türk bankacılık sisteminin temellerini attılar.
Selçuklu ve Osmanlı Devletinin kültüryelerin kaynağını teşkil ettiler.

şehirlere balık adı verilmiştir

Uygurlara son veren Kırgızlardır.

KIRGIZLAR

Günümüzde Kırgızistan Devleti'dir
Yenisey Kitabelerini oluşturmuşlardır.
Milletlerarası yarışmalar düzenlemiştir. (Dünya tarihinde ilk)
Manas Destanını oluşturmuşlardır.

KARLUKLAR

"İlk Müslüman Türk boyudur."
Kısa süreliğine devlet kurmuşlardır.
Talas Savaşı sırasında Araplarının yanında yer alarak savaşı Abbasilerin kazanmasını sağlamışlardır.
Cengiz Han'a itaat eden ilk Türk boyudur.
Karahanlıların kuruluşunda etkili olmuşlardır.

TÜRGİŞLER

İlk hükümdarı Bagatur Tarkan
Bagatur Tarkan kendi adına para bastıran ilk Türk hükümdarıdır.
Hazarlar ile birlikte müslüman Araplara karşı savaşmışlardır. (Salu Kağan zamanı)

AKHUNLAR (EFTALİTLER)

Sasanilerde alban-Mazdek İsyanı'nın bastırılmasında önemli rol oynadılar.
Göktürk - Sasani İş birliği sonucu yıkılmışlardır.

TABGAÇLAR

Çin'in kuzeyinde 200 sene varlığını sürdüren Türk devletidir.
Zamanla asimile olmuştur.

BAŞKIRTLAR (BAŞKURTLAR)

1730'lu yıllarda Rusya'ya baş kaldırdılar.
Günümüzde Rusya Federasyonunun içinde özerk bir devlet olarak varlığını sürdürmektedir.

OĞUZLAR

Kelime manası "kavim, kalabalık, topluluk" anlamına gelir.
Büyük Selçuklu
Anadolu Selçuklu
Osmanlı Devleti'ni } kuran boydur.

Oğuzların müslüman olanına → Türkmen
Hristiyan olanına → Uz } denir.

KIMEKLER

Hala yaşamlarını sürdüren bir Türk boyudur.

İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK TARİHİ KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

1) DEVLET YÖNETİMİ

Hükümdarın Görevleri

Ordunun başında sefere çıkma
Adaleti sağlama
Kurultayın kabulüyle töreleri değiştirme (Kurultaya başkanlık yapar)
Acı doyurmak, çıplağı giydirmek (sosyal devlet)

Gök Tanrı'nın Hükümdarı Donattığı Yetkiler

→ **KUT**: Gök Tanrı'nın hükümdara ve sülalesine devleti yönetme yetkileri vermesi

→ **KÜÇ (GÜÇ)**: Gök Tanrı'nın hükümdar ve sülalesine verdiği askeri donanımlar

→ **ÜLÜŞ (PAY)**: Gök Tanrı'nın hükümdar ve sülalesine verdiği ekonomik güçtür.

Hükümdarın Ünvan ve Sembolleri

SEMBOL	UNVAN
Otağ — Çadır	Han
Nevbet — Davul	Hakan
Tuğ — Sancak	Yabgu
Kur — Kemer	Kağan
Berge — Kamçısı	İlteber
Ordu	İlteriş
Toy — Ziyafet	İdikut
Kılıç	Kara
Örgin — Taht	İlig
Yay	Erkin
Kotuz (sorguç) — Hükümdarın kulağının arkasına taktığı tüy	Tanyu
	Şanyü

OK yok !

İkili Teşkilat

İlk kez **ASYA HUNLARI** uygulamıştır.
Doğu – batı şeklinde örgütlenmiştir.
Türk devletlerinin yıkılmasında etkili olmuştur.

Kurultay (Toy) (Kengeç)

Günümüzün **BAKANLAR KURULU**'dur.
Normal şartlarda senede 2 defa toplanır.
Katılan tüm üyelere "**Toygun**" adı verilir.
Dini konular da dahil her konu konuşulur.
⇒ Hakan, hatun, boy beyleri, komutanlar, han üyeleri, ileri gelenler katılır.
Hakanın isteği ile töreler değiştirilebilir.
Hakan töreye uymazsa görevinden alır ve yeni hakan seçer.

Devlet / Boy — Meclisleri

- HAZARLAR → İhtiyarlar Meclisi
- PEGENEKLER → Komenton
- TUNA BULGARLARI → millet Meclisi
- AVRUPA HUNLARI → Seçkinler Meclisi
- TABGAÇLAR → Nazırlar Meclisi
- OĞUZLAR → Tirnek

Devlet Görevlileri

Apa → Sivil yönetici
Aygucu (Ilge) → Vezir
Tudun → Vergi memuru
Tutuk → Askeri vali
Agılığ → Hazinedar
Tamgaci (Bitikci) → Yazıcı
Inanç (Inal – Atanan) → Tigin eğitimcisi

Ayüki → Hükümet
Emci (Otacı) → Doktor (Hekim)
Şad → Hanedan üyesi komutan (ünvanlı tigin)
Buyruk → Bakan
Tigin → Hükümdarın oğlu, prens
Erkin → Oğuzlarda hükümdar

2) SOSYAL HAYAT

Anneye Ög, babaya Kang denir
İçeceğe kımız
Düğünlere Törün
Halk eğlencelerine Şölen
Halkın kaldığı çadırlara Yurt adı verilir

Devlet → İl
Millet → Budun (bodun)
Boy → Bod (boy)
Sülale → Orug
Aile → Oğuş

SIRALAMAYI BİL ☺

3) HUKUK

Yazısız hukuk kurallarına Töre denir
Töreler hakanın isteği, kurultayın kararı ile değişir

Değişmez 4 hüküm vardır:
Adalet → Könilik
Eşitlik → Tüzlük
İnsanlık → İnsanlık
İyilik → Uzluk

Mahkeme başkanına Yargan (yargıcı) denir
Hapis cezaları 10 günü geçmez
İdam vardır.

4) ORDU

Metehan Türklerde "düzenli ordu" kurdu.
Ayrıca kendisi Onlu Sistemi buldu.

10 kişi → takım → onbaşı
100 kişi → bölük → yüzbaşı
1000 kişi → tabur → binbaşı
10000 kişi → tümen → tümenbaşı

NOT İslam öncesinde düşmanın durumunun öğrenilmesi amacıyla gönderilen keşif birliğine YELME adı verilir.

Türklerin Dünyaya Askeri Etkileri:

- Savaş taktikleri
- Et konservesi
- Üzengi
- Ceket ve pantolon
- 10'luk sistem

NOT Türkler Dünyayı en çok ASKERİ alanda etkilemiştir.

5) BİLİM / SANAT / SPOR

A) BİLİM

Matematik, tıp, eczacılık ve astronomi yoğun olarak kullanıldı.

TAKVİM	ESAS YILI
12 Hayvanlı Türk Takvimi	Güneş yılı
Hicri Takvim	Ay yılı
Celali Takvim	Güneş yılı
Rumi Takvim	Güneş yılı
Miladi Takvim	Güneş yılı

B) SANAT

Heykelcilik	Halıcılık (Pazırık halısı)
Dokumacılık	madencilik (Altın elbiseli adam)
Kadırcılık	Resim (Fresko)
Minyatür	Ahşap işlemeciliği

C) SPOR

Güreş (Kureş)
Yaya yarışı (Seğirtme)
Ayak topu (Tepik)
Kayak

Oynanan Oyunlar
Göğen (Gevgen)
Kızböru
Gökböru
Cirit
Beyge

6) DİN VE İNANIŞ

DİNLER	
Gök Tanrı	
Maniheizm	
Budizm	
Hristiyanlık	Dünyada 3 semavi din inanan TEK MİLLET TÜRKLERDİR.
İslamiyet	
Musevilik	
Şamanizm	

İNANIŞLAR
Doğalar kültü
Totemizm (Onguluk)
Atalar kültü
Yer-Su-Gök İnancı

DİNİ KAVRAMLAR

Yuğ → Cenaze töreni
Kurgan → mezar
Balbal → Mezar taşı (Bengütaş)
Kam (Baksı) → Din adamı
Uçmağ → Cennet
Tamu → Cehennem
Kült → Tapınak
Eşlik → Kefen

* Kurgan, balbal, uçmağ ve tamu ahiret inancını gösterir.

7) MÜZİK

Kithara → Türk Kanunu
Kopuz → Saz
Gevgan → Müzik aleti
Küg → Melodi
Ir → Beste

8) EKONOMİ

Parayı ilk bastıran ve ilk defa ticarette kullanan GÖKTÜRKLER
Kendi adına para bastıran ise BAGA TARKAN (Türgişler)

Para Adı	Cinsi	
* Sav	Kağıt	Kağıt parayı ilk kez kullanan UYGURLAR
Kuanpoyu	Bez	
Yarmak	Madeni	
Böz	Bez	
Kamdu	Bez	

9) YAZI DİL VE EDEBİYAT

Türklerin Tarih Boyunca Kullandığı Alfabeler

ilk ← ORHON, UYGUR > milli alfabe
Çin
Soğd
Kiril
Fars
Arap
Latin

EDEBİYAT

SÖZLÜ EDEBİYAT

Sav → Atasözü
Sagu → Ağıt
Koşuk → Şiir
Hikaye → Dede Korkut Hikayeleri (Oğuz-Kıpçak mücadelesi)

DESTANLAR

Alper Tunga / Şu → İskitler
Oğuz Kağan Destanı → Asya Hun
Attila Destanı → Avrupa Hun
Manas Destanı → Kırgızlar
Ergenekon / Bozkurt → Göktürkler
Türeyiş / Göç → Uygurlar
Şan Kızı Destanı → Bulgarlar
Yaratılış Destanı → Altay (Yakut) Türkleri

YAZILI EDEBİYAT

1) Yenisey Kitabeleri
Kırgızlara aittir.
Türk tarihinin en eski kitabesi (?)

2) Bugut Yazıtları
Göktürklerin en eski yazıtlarıdır.

3) Orhun Abideleri
Kutluklar zamanında yazıldı.
Günümüzde moğolistanda bulunur.
Türk tarihinin okunabilen ilk yazılı eseri
Vezir Tonyukuk, Kültigin ve Bilge Kağan adına dikildiler.
Orhonca ve Gence yazıldı.
Hükümdar ve halkın karşılıklı görevleri anlatılır.
Çin entrikalarından bahsetmiştir.
Siyasetname özelliği katmıştır.

yazıya sözleşmeye TÜZ denir ←

Orhun Kitabelerini çözen Danimarkalı dilbilimci (filolog) William Thomsen'dir
Çözülen ilk kelime "TENGRİ"

4) Terhin (Taryat)
5) Karabalasagun
6) Sine-Usi
7) Moyen-Cur

} Yazıtları → UYGURLAR'a ait

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ

TALAS SAVAŞI (751)

Diğer adı: Atlık Savaşı
Çin - Abbasi arasında olmuştur.
Karluk Türkleri Abbasiler tarafında yer aldı.
Savaşı Abbasiler kazandı ve Abbasilerin hoş görüsünden etkilenen Karluklar topluca İslamiyete girdi.
Özellikle Uygurların yaptığı sanat eserleri Batıya taşındı.
Kağıt ilk defa Çin dışında Semerkant'ta üretilmiştir.

Semerkant → Şehirlerin Şahı
Buhara → İslamın Roması
Kaşgar → Işıldayan İnci

KARAHANLILAR (İlig Hanlar) (Afrasiyaboğulları)

Orta Asya'da kurulan ilk Müslüman Türk devleti
Kurucusu Kül Bilge Kadir Han
Yönetici ve halkı Türktür } Ulusçu
Resmi dilleri Türkçe'dir
Satuk Buğra Han zamanında İslamiyeti kabul ettiler. (Abdülkerim adını aldı)
Düzenli posta teşkilatını kurdular
RİBAT adı verilen kervansaraylar yaptılar.
Tamgaç Buğra Han zamanında Semerkant medresesi açıldı.
Dünya tarihinde ilk burslu öğrencilik sistemi başlatıldı
Bimarhane (akıl hastahanesi) inşa ettiler.
İlk Türk-İslam edebi eserlerini oluşturdular.

GAZNELİLER (Yeminiler Devleti)

Kurulduğu yerden ismini almıştır.
Kurucusu Alp Tigin'dir.
En önemli hükümdarı GAZNELİ MAHMUT'tur.
Gazneli Mahmut Hindistan üzerine 17 sefer gerçekleştirdi.
→ Oğlu Sultan Mesut da 15 sefer yapmıştır.
→ En önemlisi: Sumnat Seferi

GAZNELİ MAHMUT → Put Kırıcı
→ Alemin Aslanı
→ Zamanın Yeganesi

→ Dünya tarihinde ilk defa "SULTAN" ünvanını kullanan GAZNELİ MAHMUT'tur.

→ Seferlerin ilk 4'üne katılan ve Gazneli Mahmut'un "Sarayımın en değerli hazinesi" dediği → BİRUNİ

1035 Nesa
1038 Serah
1040 Dandanakan

GAZNELİ/SELÇUKLU arasında yapılan savaşlardır. → Bütün savaşları Selçuklu kazandı.

* Büyük Selçuklu kuruldu.
* Gazneli yıkılma sürecine girdi

Gaznelileri Gurlular yıkmıştır.

İslamın koruyuculuğunun ilk temelini atan GAZNELİLER'dir.

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ

En parlak dönemi Melik Şah

1040 Dandanakan Savaşı ile İran'da kurulmuştur.
Devletin resmi kurucusu Tuğrul Bey'dir.
Tkili teşkilat uygulanmıştır.
Anadoluya kurulmadan önce yurt edinme amaçlı keşif harekatları düzenlenmiştir.

1048 Pasinler Savaşı (Bizans - BSA)
Gürcü Kralı Liparit esir alındı.

1055 yılında Tuğrul Bey BAĞDAT SEFERİNİ yaptı.
Tam 1058'de de Şii Büveyhoğullarına son verdi.
Bunun sonucunda Doğunun ve Batının hükümdarı ünvanını aldı.

1064 yılında Sultan Alparslan "zaptedilemez" denen Ani Kalesini aldı.
Kendisine Ebul Feth lakabı verildi. (Fetihlerin Babası)

MALAZGİRT SAVAŞININ SONUÇLARI (1071)

Anadolunun kapısı Türklere açıldı.
Anadolu'da ilk Türk-İslam devletleri kuruldu.
Türklerin Batıya ilerleyişi hızlandı.
İlk defa bir roman imp. Türklere esir düştü. (Romen Diyojen)
Türkleri tek başına yenemeyeceğini anlayan Bizans, Papa ve Avrupa Dev. yardım isteyerek Türk İslam dünyası üzerine HAÇLI SEFERLERİ başlatmıştır.

Malazgirt → Yurtaçan
Miryakefalon → Yurttutan
Büyük Taarruz → Yurtkurtaran

ÖNEMLİ!

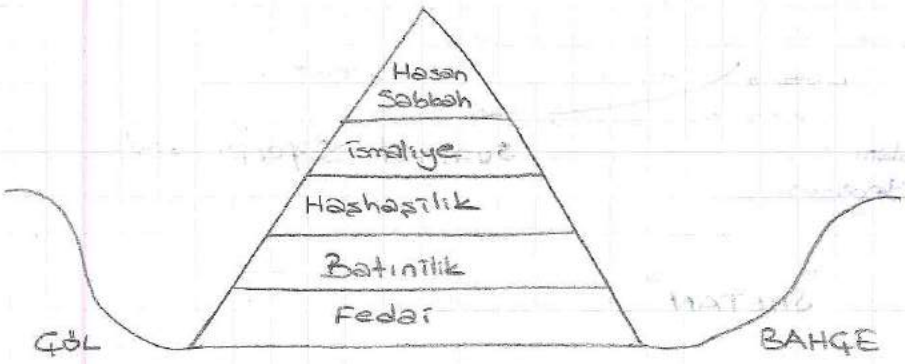

Ünlü vezir NİZAMÜLMÜLK bir suikast sonucu Batınîler tarafından öldürülmüştür.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılma Sebepleri

* Haşhaşilik hareketi sonucu önemli devlet adamlarının suikastle öldürülmesi
* Abbasilerin zararlı faaliyetleri
* Oğuzların devlete küsmesi ve isyan etmesi
* Taht kavgaları
* Melik ve atabeylerin bağımsızlık çalışmaları
* 1141 yılında moğol kökenli **Karahitaylar** ile yapılan **KATVAN** Savaşının kaybedilmesi

MISIRDA KURULAN TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

TOLUNOĞULLARI

Napolon "Tolunoğullarının yaptıklarını yapabilsek yeterdir" diyerek övgü ile bu devletten bahsetmiştir.

Kelime manası Dolunay demektir.
Mısırda kurulan ilk Türk-İslam devleti
Abbasilerden ayrılarak kurulmuştur.

NOT Abbasilerin zayıflamasıyla ortaya çıkan küçük şehir devletlerine **Tevaif-i mülük** denir.

Kurucusu Tolunoğlu Ahmettir.
Mısır'ı bayındır haline getirmiştir.
Maristan adı verilen hastaneler inşa etmiştir.
Herkesin ilaç alabilmesi amacıyla eczaneler açmıştır.
Bu devlete **Abbasiler** son vermiştir.

İHŞİTLER (AKŞİTLER)

Mısırda kurulan 2. Türk-İslam devletidir.
İhşit "prens veya hükümdar" demektir.
HİCAZ (mekke-medine)'a egemen olan ilk Türk-İslam devleti.
Kurucusu Muhammet bin Tuğaç
Bir Tevaif-i mülük devletidir.

Muhamed bin Tuğaç'a "nur yüzlü, güneş gibi parlak" anlamında **Akşit** unvanı verilmiştir.

Tolunoğulları, İhşitler > Yıkılma sebebi: Yönetici Türk, halk Arap (Devlet-millet kaynaşamamış)

EYYÜBİLER

Kurucusu Selahattin Eyyubi (**Kudüs Fatihi**)
1187 yılında **Hittin Savaşı** ile Kudüs'ü Haçlılardan geri almıştır.
Musevi Hekim İbni Meymun bu devlette hizmet etmiştir.
Yapmış oldukları zırhlar ilerde Avrupa şövalyeleri tarafından kullanılacaktır.
Eyyübiler'i memluklar yıkmıştır.

MEMLÜKLER (Devlet-i Türkiyye)

→ Veraset anlayışının düzensizliği yüzünden 59 kere taht, el değiştirmiştir

Resmi dilleri Türkçe ve Arapça

Kelime manası "köle / kölemen" anlamına gelir.
Halifeliği korumuşlardır.
Veraset sistemi farklı olan tek Türk-İslam devletidir. (Emirler → konutan de tahta geçebilir.)

1260 Ayn Calût
1297 Elbistan
> savaşları ile Moğolları dünya tarihinde ilk kez durdurmuşlardır.

1516 Mercidabık
1517 Ridaniye
> seferleri sonucunda Yavuz Sultan Selim'le yenilip yıkılmışlardır.

- Kalavun Cami
- Kayıtbay Cami
- Sultan Baybars Cami

> Memlüklerden günümüze kalan önemli eserlerdir.

NOT Mısır'ı en çok kalkındıran devlet Tolunoğulları'dır.
"Tolunoğullarının binde birini bile yapsam bize yeter de artar bile" diyen İmparator Fransız NAPOLYON

ANADOLUDA KURULAN İLK TÜRK-İSLAM DEVLETLERİ

Dilmaçoğulları
Bitlis'te kuruldu.
Bitlis Ulu Cami (Anadolu'nun eşsiz eserlerinden biridir)

Saltuklular
Erzurum ve çevresi Anadolu'da kurulan ilk Türk-İslam devleti
Kale Camii
- Tepsi minare
- Üç Kümbetler
- Mama Hatun Türbesi

Mücingerd Kalesi
ASA son vermiş

Artuklular
Anadoluda 3 şube şeklinde kurulmuşlardır. (Harput-D.Bakır-Batman)
Hasankeyf
Malabadi Köprüsü
Semânın medresesi
Hatuniye medresesi
Kochisar Ulu Cami
Necmettin Külliyesi
Robotik ve sibernetik biliminin kurucusu "El Cezeri" bu devlette yaşamıştır.
Ünlü seyyah Marco Polo İl Milione (yolculuk) adlı eserinde Artuklulardan övgüyle bahsetmiştir.

Danişmentliler
Sivas-Tokat-Malatya'da kuruldu.
Kayseri Ulu Cami
Gökkur medrese (yağıbasan)
Anadolu Selçuklu son vermiş

→ Anadoluda kurulan ilk medrese (Niksar/Tokat)

Mengücekliler
Divriği ve Erzincan çevresinde kuruldu.
Divriği Ulu Cami (1985'ten beri UNESCO tarafından koruma altındadır.)
1921 ve 1939 Erzincan depremleri yüzünden eserleri günümüze ulaşamamıştır.

Döneminin ünlü Fizik alimi muvaffakiddin Abdüllatif Erzincan Sarayında (Bağdadi) bilime hizmet etmiştir.

Çaka Devleti
İzmir ve ilçelerinde kuruldu
İlk Türk denizcisi Çaka Beydir
1081 yılında kurmuş olduğu donanma günümüzde Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın kuruluş yıldönümü olarak kutlanır.

ORTA ÇAĞ VE YAKIN DOĞU'DA KURULAN DİĞER TÜRK DEVLETLERİ

AKKOYUNLULAR

Şii karakterli bir devlettir.
Kuran-ı Kerim'i Türkçe'ye çevirdiler.
Dede Korkut hikayelerini yazılı hale getirdiler
1402 Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlı'ya rakip oldular.
1473 Otlukbeli Savaşı ile Fatih'le mağlup oldular.
İsa Savcı, Celaleddin Devvani ve Ali Kuşçu bu devlette yetişmişlerdir.

KARAKOYUNLULAR

Sünni yapılıdır.
Osmanlı yanlısı politika izlemiştir.
Azerbaycan'ın Türkleşmesinde etkilidir.

NOT: Akkoyunlular, Karakoyunlular > Balbal dikme geleneğini sürdürmüşlerdir.

SAFAVİLER

İran'da kurulan Şii karakterli devlettir.
1514 Çaldıran Savaşı ile Yavuz Sultan Selim'e yenilmişlerdir.

BABÜR İMPARATORLUĞU

1526'da Hindistan'da kuruldu.
Kurucusu Babür Şah
Babür Şah hayatını "Vekayi (Baburname)" adlı eserinde toplamıştır.
Cihan Şah eşi Mümtaz (Ercüment / Nurbanu) Sultan için Hindistan'ın Agra kentinde anıtmezar olan TAC MAHAL'i yaptırmıştır.

HARZEMŞAHLAR

Büyük Selçuklu'nun varisçisi olarak kendilerini tanımladılar
Kurulduğu bölgeden ismini aldılar
Otrar Faciasını yaşadılar (Cengiz Han yaşattı)
1230 Yassıçimen Savaşı ile Anadolu Selçuklu Devletine mağlup oldular
1231 tarihinde İlhanlılar tarafından yıkıldılar.

TİMUR DEVLETİ

Kendisi Türk, yönettiği ırk moğol'dur.
Ulug Bey, Ali Kuşçu, Hüseyin Baykara gibi önemli bilim adamlarını yetiştirmiştir.
Ayrıca Çağatay Türkçesinin en büyük şairi sayılan ALİ ŞİR NEVAİ de Timur döneminde yetişmiştir.

Türk Tarihine Verdiği 2 zarar şunlardır:
1) Altınorda Devleti'ni parçalayarak Rusların güçlenmesine ve Karadeniz'e inmesine sebep olmuştur
2) 1402 Ankara Savaşıyla Osmanlıyı yenip, Osmanlının fetret dönemine girmesine neden olmuştur.

CENGİZ (MOĞOL) İMPARATORLUĞU

Cengiz Han, Türk töresinden ilham alarak Cengiz Yasaları anlamına gelen YASANAME-İ BÜZÜRG'ü oluşturmuştur.

- **İlhanlılar** — İran'da İslamiyet — Haşhaşilere ve Abbasilere son vermiştir
- **Çağatay Hanlığı** — Azerbaycan İslamiyet
- **Altınorda Devleti** — Karadeniz'in kuzeyi İslamiyet
- **Kubilay Hanlığı** — Çin Budizm → Marco Polo seyahatini bu devlette tamamlamıştır.

İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

1) DEVLET YÖNETİMİ

SEMBOL	ÜNVAN
Otağ (çadır)	Han
Nevbet (davul)	Hakan
Tuğ	Erkin
Sancak	Tiğ
Kotuz (Sorguç)	Melik
Örgin (Taht)	Padişah
Yay	Sultan
Mühür	Şah
Tiraz (elbise)	Sultan-ı azam
Hilat (hediye)	Bey
Çetr (ayetli şemsiye)	(Kağan yok ?)
Para bastırmak	
Hutbe okutmak	

Merkezi Yönetim
1. Saray (Kapu / Bargâh)
2. Hükümet
3. Hükümdar

2) SARAY GÖREVLİLERİ

- Hares Emiri → Hükümdara suç işleyenleri cezalandırmıştır.
- Vekil-i Has → Sarayın tüm işleri ile ilgilenir
- Abdâr → Hükümdarın temizlik işleri ile ilgilenir.
- Candâr → Hükümdarı koruyan görevli
- Taştdâr (Abdâr) → Hükümdarın temizlik işleri (suçu)
- Emir-i Ahur → Hükümdarın atlarının bakımından sorumludur.
- Emir-i Şikar → Hükümdarın av partilerini düzenler
- Camedâr → Hükümdarın kıyafetleri ile ilgilenir.
- Silahdâr → Hükümdarın silahları ile ilgilenir.
- Şarapdâr → Hükümdarın içecekleri ile ilgilenir.
- Alemdâr → Bayrağı taşıyan görevli
- Hansalâr → Hükümdarın sofrası ile ilgilenir.
- Çaşnigir → Hükümdarın yiyecekleri ile ilgilenir.
- Serhenk → Törenleri ve hükümdarın yol güzergâhını düzenler.
- Hacip → Hükümdar ve vezirden sonra gelen en yetkili devlet adamıdır. Törenleri düzenler. Elçi kabulünde bulunur. Uygun gördüklerini Divan-ı mezalim'e çıkarır. En bilgilisine Has Hacip, Ulu Hacip, Hacibülhüccap Hacib-i Bozorg denir. Karahanlılarda ise adı Tayangu'dur.

3) DEVLET GÖREVLİLERİ

Amid → Sivil yönetici
Amil (Imge) → Vergi toplayan kişi
Uyguş → Karahanlılarda vezire denir
melik → Hükümdarın oğlu
Atabey → Melik eğitmeni
Şihne → Askeri vali
muhtesip → Belediye işlerinden sorumludur.
(Günümüzdeki zabıta)

İlk atabey Nizamülmülk

4) DİVAN-I SALTANAT (BÜYÜK DİVAN)

Karahanlılarda "Meclis-i Ali" denir.
Günümüz Bakanlar Kurulu'dur.
Başkanlığını Vezir yapar.

DİVAN	GÖREVİ	GÖREVLİSİ
Divan-ı İstifa	mali işlerden sorumludur.	Müstevfi
Divan-ı Arz	Askeri işlerden sorumludur.	Emir-i Arz
Divan-ı Tuğra (inşa)	Yazışma işlerinden sorumludur	Tuğrai
Divan-ı İşraf	Denetim yapan divandır.	Müşrif-i memalik
Divan-ı Berid	Haberleşme – posta işleri	Berid
Niyabet-i Saltanat	Hükümdar yokken toplanır	Naip
Divan-ı Mezalim	Kadi kararlarına yapılan itirazları sonuçlandırır. Muhtesibin yerine getiremediği kararları inceler. Katipleri aracılığıyla Vakıfları denetler.	Sultan

5) HUKUK

İlk Türk-İslam hukukunun oluşmasında;
- Göktürk, Akhun, Uygur ve Sasani gelenekleri
- İslamın getirdiği esaslar (Şeriat)
- Oğuzların kabilecilik anlayışları

ŞERİ → Kadiül Kudat bakar.

Evlenme
Boşanma
Miras
Zinâ
Hırsızlık
Dinden dönme (mürted)

ÖRFİ → Bu davalara Emir-i Dad bakar

Sosyal davalar
Güvenlik davaları

NOT: Askeri davalara ise Kadı Leşker (Kazasker – Kadıasker) bakar.

6) ORDU

- **Hassa Ordusu** — Savaşa hazır ordu
- **Gulemân-ı Saray** — Muhafız
- **Türkmenler** — Sınır Boyları
- **İkta Askeri** — Toprağa dayalı ordu
- **Eyalet Askerleri** — Melik ve atabeylerin ordusu
- **Yardımcı Kuvvetler** — Bağlı beylik ve devletlerin ordusu

NOT İslam öncesi ordularına göre ilk Müslüman Türk devletlerinin ordularına getirilen en büyük yenilik GULAM SİSTEMİDİR.

7) SOSYAL HAYAT

İmarethane →	Aşevi
Tabhane →	Misafirhane
Debbahhane →	Deri işlenen yer
Kapan →	Tek cins malın satıldığı yer
Bedesten →	Her türlü ticari mal satılır
Sebil →	Çeşme
Türbe →	Dini şahsiyetler yatar
Kümbet →	Anıt mezar
Arasta →	Çarşı

Külliye →	Genellikle cami yanlarındaki toplu yapılar
Tekke →	Din öğretilen yerler
Zaviye →	Din öğretilen küçük yapılar
Tutmaç →	Türklerin milli yemeği (hamur çorbası)
Darülafiye →	Hastahane
Darüşşıhha →	Hastahane
Darüşşifa →	Hastahane
Maristan →	Hastahane
Bimaristan →	Hastahane

8) TOPRAK YÖNETİMİ

- **MİRİ**
  - **HAS** — Hükümdar
  - **VAKIF** — Dini Sosyal
  - **İKTA** — Geliri devlet memuru ve askerlere verilen toprak
- **MÜLK**
  - **ÖŞRİ** — müslümanların mülkü
  - **HARACİ** — Gayrimüslimlere ayrılan toprak

İkta Sisteminin Faydaları

Toprağın boş kalması engellendi. (Temel Amacı)
Düzenli vergi toplandı.
Memurun ve askerin maaşı ödendi.
Masrafsız bir ordu kuruldu.
Bölgenin güvenliği sağlandı.

İktayı ilk başlatan → HZ. ÖMER
İlk askeri ikta → Selçuklu dönemi
İktanın Osmanlıdaki adı ise → Dirlik

Gulamın Osmanlıdaki karşılığı Devşirme Sistemi şıklarda Devşirme yoksa Devşirmeyi işaretle.

9) EĞİTİM

Devlet	medrese	Özelliği
Karahanlılar →	Semerkant →	İlk Türk-İslam medresesi
Danişmentliler →	Yağıbasan →	Anadolunun ilk medresesi
Büyük Selçuklu →	Nişabur →	BSD'nin ilk medresesi
Büyük Selçuklu →	Nizamiye medreseleri (16 tanedir) →	İlki Nişabur'da Sultan Alparslan zamanında açılmıştır. (Dünyanın ilk üniversitesi sayılır). En ünlüsü Bağdat'tadır.

Nizamiye medreselerinin Özelliği
Bütün insanı yetiştirmek
Devlet memuru ihtiyacını karşılamak
Zararlı fikir akımlarına karşı fikir ile mücadele etmek

Bilinmesi Gereken Kavramlar

Eser →	Telif
Yazar →	Müellif
Ciltleyen →	Mücellit
Çoğaltan →	Müstensih
Mühür sanatı ile uğraşan →	Hakkâk

Akli (Pozitif) Bilimler
Cebir (matematik)
Riyaziye (yüksek matematik)
Hendese (geometri)
müsellesât (trigonometri)
Simya (kimya)
Nücum (astroloji)
Heyet (astronomi)

Nakli (Dini) İlimler
megazi (Hz. muhammed'in savaşları anlatılır.)
Sünnet (Hz. muhammed'in davranışları anlatılır)
Hadis (Peygamberimizin sözleri)
Siyer (Peygamberimizin hayatı)
Kurân-ı Kerim
Arapça / Farsça
Kıraat / Kelam (Allah'ın sözleri)
İslam hukuku
Tefsir / Tecvit

NOT
Tefsir ile uğraşana → Müfessir
Fıkıh ile uğraşana → Fakih } denir.
Hadis ile uğraşana → Muhaddis

10) MİMARİ VE SANAT

A) MİMARİ

Dini	Sivil	Askeri
medrese	Ev	Kışla
Kümbet	Çeşme	Tersane
Türbe	Han	Kale
Cami	Hamam	Burç
Mescit	Ribat	Sur
Tekke	Kervansaray	Garnizon
Zaviye	Kütüphane	Nizamiye
	Saray	

Devlet	Eserler
Karahanlılar	Arap Ata Türbesi
	Ayşe Bibi Türbesi
Gazneliler	Zafer Kuleleri
	Ribat-ı Mahi
	Leşker-i Bazaar Camii
Büyük Selçuklu Devleti	Genelde eserleri İran ve Irak coğrafyasında bulunur.
	"Cuma" kelimesi BSD'ye ait (Mescid-i Cuma gibi)
	Diyarbakır Ulu Camii

B) SANAT

Hat → Bilinen ilk büyük Türk hattatı Amasyalı Yakuttur

Minyatür → Uğraşana Nakkaş veya musavvir denir.
Perspektif kuralına uyulmaz.

Tezhip → Altınlamak, yaldızlamak anlamına gelir.
Kitap içi ve dışı süslemelerde uygulanır.
Uğraşana müzehhip denir.

Diğer sanat dalları → Dokumacılık, Ahşap işlemeciliği, Sedef
Nitrat (cam süsleme sanatı), Ebru
Telkari, Malakari, Maden işlemeciliği

11) İLK TÜRK-İSLAM BİLİM İNSANLARI

FARABİ (Alpharabius)

İlimleri sınıflandırdı.
İslam dünyasında pozitif bilimleri başlattı.
Muallim-i Sani (ikinci öğretmen) olarak bilinir
Dünyanın ilk modern müzik kitabını yazmıştır. (Kanun ve rübap)
Hava ve ses titreşim olayını bulmuştur.
Birleşmiş Milletlerin fikri kurucusu sayılır.

- El Medinetül Fazıla
- İhsaül Ulüm
- Kitabül Musiki

BİRUNİ (Alberuni)

Newton'dan yüzyıllar önce yer çekiminin varlığını söylemiştir.
Dünyanın çapını hesaplamıştır, coğrafyacıdır.
Hindistan ile ilgili eser yazmıştır.

- Asarül Bakiye
- El Kanunül Mesudi
- Kitabü's Saydeletin
- Tıp (Eczacılık üzerine yazmıştır)

GAZALİ (Hüccet'ül İslam)

Bağdattaki Nizamiye medreselerinin rektörlüğünü yaptı.
Batınilerle mücadele etti.
Kendisi ayrıca felsefecidir.

- Cevahirül Kurân
- Tehafütül Felasife
- İhyaül Ulumiddin → Tıbbın hükmedeni

İBNİ SİNA (Avicenna)

Eserleri Avrupa'da ders kitabı olarak okutuldu.
Diğer lakabı "Şeyhül Felasife" yani filozofların şeyhi → "Şeyh el Reis"
Dünyada ilk kez mide ameliyatını yapmıştır.
Farmakolojinin kurucusu kabul edilir.
Kasri mesil ifadesini ilk defa ortaya koymuştur.
Mikrobu tarif etmiştir.

- El Kanun-u Fi't Tıp
- Kitabüş Şifa

ZEKERİYE ERRAZİ (Razahes)

İbni Sina gibi eserleri Avrupada ders kitabı olarak okutuldu.
Kızamık ve çiçek hastalığı arasındaki farkı ilk ortaya koyan bilim insanıdır.

- El Havi Ansiklopedisi

CABİR BİN HAYYAN (Geber)

* Atomun parçalanabileceğini ilk öne süren bilim insanıdır.
Alaşımlardan yapay altını elde etti.
Birçok asidi keşfetmiştir.
İlk kez hassas teraziyi kullandı.
* Modern Kimya'nın kurucusudur.

- Kitabül Kimya

İBNİ NEFS

Küçük kan dolaşımını bulan Romalı Galendir.
Ancak bunu doğru şekilde bulan ise İbni Nefs'dir.

İBNÜL HEYSEM

Görme kitabını yazdı.
Fotoğraf makinesinin mucididir. (Karanlık oda)
Günümüzde Frizğin ışık bilimi sahasında temelde ne görülüyorsa ilk ortaya koyandır.

- Kitabül menazir

CEZERİ (İbnül İzz)

Robotik ve sibernetik biliminin kurucusudur
Artuklular zamanında bilime hizmet etmiştir
"Robotların babası" olarak adlandırılmıştır.

- Kitabül Hayel

İBNİ RÜŞT (Zamanın Volter'i)

Her şeyin önünde AKLI ön plana çıkardı
Aristo'yu Avrupalılara tanıttı.

- Makale Fi't Mizac
- Tehafütül Tehafüt (Çelişkilerin Çelişkisi)

HAREZMİ (Algorisma)

Cebrin kurucusudur.
Astronomi ile de uğraşmıştır.
"0 (sıfır)"ı rakamın yanında ilk kullanandır.
→ Hisabül Cebr vel Mukabele
→ Kitabül muhtasar Fi Hisabil Hind

TABERİ

İslam Dünyasının tanınan en büyük tarihçisidir.

ÖMER HAYYAM

Matematikçi ve astronomdur.
2. ve 3. derece denklemleri çözmüştür.
Sultan melikşah'a sunulan Celali Takvimini hazırlayan heyetin başkanlığını yapmıştır.
→ Risale Cebr
→ Rubailer

İDRİSİ

Kendisi Coğrafyacıdır.
Batı Avrupa'nın haritasını dünyada aslına uygun çizen ilk kişidir.
Ekvatoru ve kuzey / güney yarım kürelerin varlığını söylemiştir.

12) İLK MÜSLÜMAN TÜRK DEVLETLERİ YAZI, DİL VE EDEBİYATI

Tabgaç Buğra Han

Yazar	Eser	Özelliği ve Önemi	Kime Sunuldu?
Yusuf Has Hacip	Kutadgu Bilig	mutluluk veren bilgi, siyasetname İlk Türk-İslam edebi eseri	Uluğ Kara Buğra Han (Ebu Ali Hasan)
Kaşgarlı Mahmut	Divan-ı Lügatit Türk	Etnograf, haritacı, toplumbilimci İlk Türkçe ansiklopedik sözlük İlk Türk dünyası haritasını çizmiş.	Abbasi Halifesi El Muktedi Billah
Edip Ahmet Yüknaki	Atabetül Hakayık	Hakikatlerin eşiği, tasavvufi ve ahlaki öğüt kitabıdır.	Emir Sipahsalar
Ahmet Yesevi	Divan-ı Hikmet	"Piri Türkistan" lakabıdır. İlk Türk mutasavvıfıdır. Faydalı bilgiler anlamına gelir.	Satuk Buğra Han
Utbi	Tarih-i Yemin	Gazneliler dönemini anlatan tarih kitabıdır.	Gazneli Mahmut
Sebük Tekin	Pendname	Yaşadıklarını öğüt şeklinde oğulları ve konutanlarına aktardığı eserdir.	———
Firdevsi	Şehname	Biyografik eserdir. Afrasiyab → Alp Er Tunga	Gazneli Mahmut
Ali Şir Nevai	Muhakemetül Lugateyn	Çağatay Türkçesinin en büyük şairi Türkçe, Farsça ve Hintçe'den daha zengindir demiştir.	———
Nizamülmülk	Siyasetname	Nizamiye medreseleri kuruluşunda etkili oldu. Devletin nasıl yönetileceğini anlattı.	Sultan Melikşah
Ömer Hayyam	Rubailer	Aşk, doğa, ahiret üzerine yazılan şiirlerdir.	———

ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ (TÜRKİYE SELÇUKLU)

1075'te merkez Iznik olarak Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından kurulmuştur.
I- Haçlı Seferi sonucunda merkez Iznik'ten Konya'ya taşındı.

1176'da Bizans ile yapılan Miryokefalon (Kumdalı / Yurttutan) Savaşı kazanıldı ve Anadolu kesin Türk yurdu haline geldi. Bu savaştan sonra Batı kaynakları Anadolu'dan "Türkiye" diye bahsedecekler.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev — Samsun, Antalya
İzzettin Keykavus — Sinop
Alaaddin Keykubat — Alaiye (Alanya)
> Aldıkları yerler

ASD Zamanında Ticareti Geliştirmek Amacıyla Yapılanlar

* Sudak
  Alaiye
  Sinop
  Samsun
  Antalya
  > fethedildi.
* Vergi oranları %10'dan %2'ye çekildi.
* Kıbrıs Krallığı ve Venedik Devletiyle ticari anlaşmalar yapıldı.
* Yol üzerlerine kervansaraylar yapıldı.
* Dünya tarihinde ilk defa mala sigorta uygulandı.

NOTLAR

1) "Mina", "liman" demektir.
2) Sivas, ticarette bir istasyon merkezidir.
3) Kayseri'de "Yabanlu Pazarı" kurulmuştur.
   Diğer şehirlerde ise "Türkmen Pazarı" kurulmuştur.
4) Denizciliği bir devlet politikası haline getiren ve süreklilik arz ettiren devlet ASD'dir.
5) Alaiye, Konya şehri örnek alınarak inşa edilmiştir.

Yassıçimen Savaşı → Harezemşahlar ile 1230 yılında → ASD kazandı.
Ancak moğollar ile komşu olundu. (Savaşın olumsuz sonucu) (moğol → İlhanlılar)

Baba İshak İsyanı → 1240 tarihinde "Türk tarihinin ilk dini nitelikli toplumsal ayaklanması ortaya çıktı. Bu isyan 1242'de bastırıldı.

Kösedağ Savaşı → Moğollar ile 1243 yılında → ASD kaybetti
Sonuçları Şunlardır:
Anadolu'da Türk siyasi birliği bozuldu.
Anadolu'da 2. Türk devletleri kuruldu.
Anadolu İlhanlılar tarafından tahrip edildi.
ASD İlhanlılar'a bağlı hale geldi.
Tek Olumlu Sonuç: Anadolu'daki Türk nüfusunu artırmasıdır.

ANADOLU'DA KURULAN İKİNCİ TÜRK DEVLETLERİ

Denizci	Devlet	Kurduğu Yer	Tarihsel Önemi
X	Osmanoğulları	Söğüt/Domaniç	Merkezi otoritesi en kuvvetli Türk dev.
X	Karamanoğulları	Karaman (Larende)	Kendilerini ASD'nın varisi olarak gördüler. Osmanlıyı çok uğraştırdılar. Karamanoğlu Mehmet Bey 1277'de TR yi resmi dil ilan etti
✓	Karesioğulları	Balıkesir Çanakkale	Osmanlı Dev. katılan ilk devlettir.
X	Dulkadiroğulları	Maraş	Osmanlıya katılan son büyük devlettir.
X	Germiyanoğulları	Kütahya	Osmanlıya veraset (çeyiz) yoluyla katıldı.
✓	Hamitoğulları	Isparta Eğirdir Antalya	Osmanlıya para yoluyla katılmıştır.
✓	Aydınoğulları	Aydın	Türk tarihinde Venedik'le ilk kapitülasyon veren devlettir. Anadolunun İbni Sinası olan Hacı Paşa bu devlette yaşamıştır.
✓	Saruhanoğulları	Manisa	———
✓	Candaroğulları (İsfendiyaroğulları)	Sinop Samsun Kastamonu	———
X	Kadı Ereğra (Kadı Burhaneddin)	Sivas	———
✓	Menteşeoğulları	Muğla	Lodos'u kuşattı. Güneybatı Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili

Ramazanoğulları → Adana
Tacettinoğulları → Ordu (denizci)
Canikoğulları → Samsun (denizci)

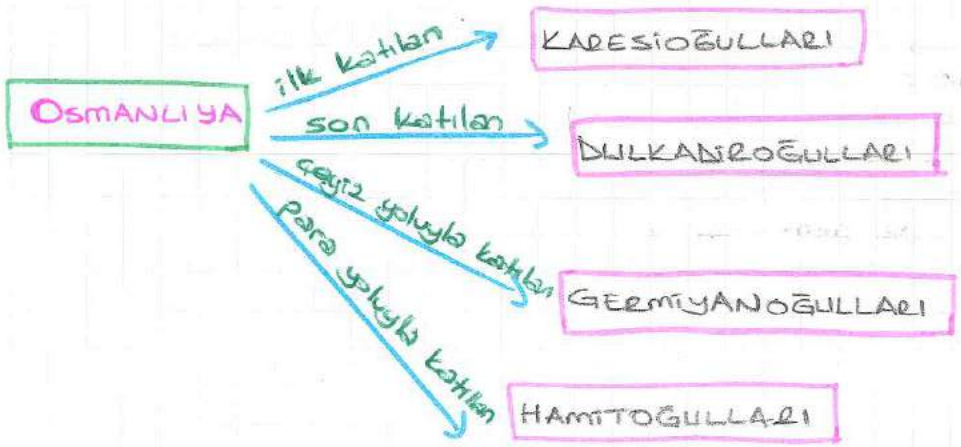

ASD KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

Ülkemizde ilk İKTA toprağı olan yer TOKAT

1) DEVLET YÖNETİMİ

Sembol	Ünvan
BSD'den	Keykavus , Keykubat
fark yok	Keykubat , Lükreddin

NOT Farsça'dan etkilenmiştir.

NOT Deniz kuvvetleri komutanına "Reis-ül Bahr" ya da "melikus Sevahil" denir.

NOT İkta topraklarının dağıtımından sorumlu divana "Divan-ı Pervane" denir. Başkanına da pervaneci denir.

2) İLİM VE BİLİM İNSANLARI

Hz mevlana → Kebir , Mesnevi , mektubat
Hacı Bektaşi Veli → Makalat
Yunus Emre → Risalettin-i Nushiye , Divan
Aşık Paşa → Garipnâme
Muhyiddin Arabi → Lakabı "Şeyh Ekber" , Vahdedi Vücut felsefesini savundu.
** Hacı Paşa → Aydınoğullarında yaşadı. Anadolu'nun İbni Sinası olarak ünlendi.
Ravendi → Selçuklu Tarihi eserini Gıyaseddin Keyhüsrev'e sundu.
Gülşehri → Mantıku't Tayr (Kuşların Dilleri) (Feriüddin Attar'ın bu eserini Türkçeye çevirdi)
Hoca Dehhane → Divan edebiyatının kurucusu sayılır. Selçuklu Şahnamesi adlı eseriyle ünlendi.

3) EKONOMİK YAŞAM

Ekonominin temeli fütüvvet anlayışına dayalı Şeyh Nasreddin'in kurduğu "AHİ TEŞKİLATI" dır. Bu teşkilatın bir benzeri ise Avrupa'da kurulan Gilt ve Hansa adlarındaki teşkilatlardır.

Ahi → Kardeş , Yiğit, Gösterişsiz

Ahilerin Özellikleri:

→ Ahi Evran ahiliğin kuruluş felsefesini , amacını ve çalışmalarını "Letaif-i Hikmet" kitabında anlatmıştır.
→ Merkezleri Kırşehir , Konya , Kayseri
→ Ahilik teşkilatına gayrimüslimler alınmaz.
→ Kaliteli mal üretmek zorundadırlar.
→ Malı değerinden aşağı veya yukarı satamazlar (Herkes aynı fiyata satar) } Bumun adı Narh Sistemi
→ Kazancın bir bölümü orta sandıkta toplanır
→ Buradan esnafa kredi verilir.
→ Mesleki ve dini eğitim verilir. (zaviye)
→ Esnaflar gerektiğinde ordu hizmetine katılır.

NOT Fatma Bacı [Şeyh Nasreddin (Ahi Evran)'in karısı] ise kadınları eğitmek amacıyla → aşına / eşine / işine } dikkat et prensibiyle
Bacıyan-ı Rum Teşkilatını kurdu. (Kadınların kurduğu dünyadaki ilk teşkilat)

NOT

Sultan 1. Mesut → ilk para (bakır)
II. Kılıçarslan → ilk altın para

4) MİMARİ VE SANAT

ASA zamanında yapılan ilk mimari eserler

İlk kervansaray → Alayhan
İlk cami → Alaaddin Cami
İlk hastahane → Gevher Nesibe Darüşşifası ve Külliyesi
İlk medrese → Kocahan Medresesi

DDSMAG
Büyük Selçuklu
Anadolu Selçuklu
2. Türk Beylikleri
Osmanlı

→ Anadolu'da yaşayan devletler

VERDİKLERİ ESERLER KONUSUNDA PÜF NOKTALARI

DDSMAÇ (İlk Türk beylikleri) → Eserlerini ezberlemek zorundasın ▽
2. Türk Beylikleri → Yok

EDİRNE
İSTANBUL
BURSA
TRABZON

Bu şehirlerdeki eserler
%100 Osmanlıya aittir.

Eserde → Paşa, Sultan, Çelebi, Haseki, Yeşil, Ağa
Kelimeleri geçiyorsa; Bu eserler %99 oranında Osmanlıya aittir.

Diyarbakır Ulu Cami → Büyük Selçuklu'ya ait

→ Çifte
→ Alaaddin
kelimeleri geçiyorsa > ayrıca yukarıdaki şehirler dışındakiler > Anadolu Selçuklu'ya aittir.

Türkiye'de en çok eser bırakan Anadolu Selçuklu'dur.

İstisna → Sultan Hanı → Anadolu Selçuklu

İstisna → Erzurum Yakutiye Medresesi → İlhanlılar

İLK VE ORTA ÇAĞDA YETİŞEN BİLİM İNSANLARI

HEREDOT
Tarihin Babası lakabıyla anılır
→ Tarih

ARŞİMET
Suyun kaldırma kuvvetini bulmuştur
→ Denge Üzerine

HİPOKRAT
Bilinen ilk doktordur.
İnsanın 4 maddeden oluştuğunu söylemiştir (Kan, balgam, kara ve sarı safra)
Önce kendini koru felsefesini benimsedi.
→ Kutsal Hastalık

BATLAMYUS
Kendisi coğrafyacı ve gezgindir ←
→ Almagest

AMASYALI STRABON
→ Coğrafya

ABDÜLHAMİT İBNİ TÜRK
matematik ve Cebir ile uğraşmıştır.
Trigonometrinin kurucusudur.
→ Kitap el muamelat
→ Kitap el Jame
→ Fi'l Hesap

ÖMER HAYYAM
"Hayyam Üçgeni (Türk üçgeni)" ni buldu.
Cebr ve astronomi ile uğraştı.
Celali takvimini hazırladı
→ Zic-i melikşahi
→ Risale-i Cebr

FERGANİ
İtalyan sanatçı Dante'nin etkilendiği bilim insanıdır. (Convivio adlı eserinde Fergani'den bahsetmiştir)
→ Astronominin Esasları

SABİT İBNİ KURRA
Cebr ve geometri ile uğraştı
Sinüs ve cosinüs kavramlarını geometriye uyarladı.

NASUREDDİN TUSİ
meraga Rasathanesini kuran astronomdur.

* İBNİL HEYSEM
Tüm zamanların en büyük optikçisidir.
Fotoğraf makinasının mucididir.
"Nesne Işın" teorisini ve "Karanlık oda" yı bulmuştur.
→ Kitabel Menazir

İBNİ SİNA

Avicenna (Tıbbın hükümdarı) olarak bilinir
Büyük Üstat diye de anılır.
Felsefeci, müzisyen, tıp / astronomi ve fizik ile uğraşmıştır.
Fizikte "kasr-i mayil" i bulmuştur.
→ El Kanun-u Fi't Tıp

GAZALİ

Büyük Selçuklu'da yaşadı.
Batıniliğe karşı mücadele etti.
Mantığı Kur'an-ı Kerim ile açıklamaya çalıştı.
Bağdattaki Nizamiye medresesinin rektörlüğünü yaptı.
→ El Kıstasü'l Mustakim
→ Fedaih'ül Batıniyye

CABİR İBNİ HAYYAN

Modern Kimya'nın kurucusudur.
Atomun parçalanabileceğini ilk öne sürendir.
Alaşımlardan yapay altın elde etmiştir
İlk defa hassas terazi kullanmıştır
Birçok asit bulmuştur. (Sitrik asit, nitrik asit gibi)
"İmbik (süzgeç)" adı verilen aleti buldu. (Damıtma için)
→ Kitab al Kimya

CEZERİ

Asıl adı İsmail, Cizre'de doğduğu için bu adı almıştır.
Robotik ve sibernetiğin kurucusudur.
Leonardo da Vinci'nin esin kaynağıdır.
Fil su saati en önemli yaptığı mekanik tasarımdır.
Diyarbakır Ulu Cami'nin arkasında bulunan Güneş Saatini yapmıştır.
→ El Cami Baynel İlim
→ El amel el Nafifi

HAREZMİ

Cebirin kurucusu sayılır.
Sıfırı (0) ve X bilinmeyenini ilk kullanan kişidir.
→ Hisab'il Cebri vel mukabele

FARABİ

Muallim-i Sani (İkinci öğretmen) veya "Hace-i Sani
müzik, felsefe, sosyoloji, tıp ve astronomi ile uğraşmıştır.
→ Risale fi el Hala
→ El Medinetül Fazıla

GAĞMİNİ

Astronomların babası lakabıyla tanınır.
→ El mulahhas fi el-hey

BATTANİ

Yılı 365 gün 5 saat 46 dk ve 24 sn olarak buldu.
→ Zic-i Sabi

BİRUNİ

Astronomi, coğrafya, müzik, felsefe ve tıp ile uğraştı.
Newton'dan önce yer çekiminin varlığını söyledi.
Gazneli Mahmut kendisi için "Sarayımın en değerli hazinesi" dedi.
Hindistan hakkında bir kitap da yazmıştır.

→ El Asarul Bakiye
→ El Kanuni mesudi
→ Kitabus Saydele Fit Tıp

SEYAHATLAR VE OSMANLI BİLİM İNSANLARI

KOPERNİK

Evrenin ve yerin küresel olduğunu ispatlamaya çalıştı.

BARTELMİ DİAS

Ümit Burnu'nu keşfetmiştir.

VASCO DA GAMA

Doğrudan Avrupa'dan Hindistan'a ulaşan ilk kişi

KRİSTOF KOLOMB

Kuzey Amerika'ya ulaşan ilk Avrupalıdır.

MACELLAN

Dünya'yı dolaşan ilk kişidir.
Filipinlerde öldürülünce Macellan'ın yerine Del Kano dünya turunu tamamlamıştır.

LEONARDO DA VİNCİ

Rönesans döneminin ünlü sanatçısıdır.
mekanikçi, fizikçi ve ressamdır.
Mona Lisa ve Son Akşam yemeği tabloları ile ünlenen mucittir.

PASCAL

Günümüzde kullanılan hesap makinasının mucididir.

GALİLEO

Modern Fiziğin babasıdır. (Bilimin Babası)
Dünyanın yuvarlak olduğunu ispatlamaya çalıştı.
Teleskopu astronomi alanında kullanan ilk kişidir.

NEWTON

Yer çekimini ispat etmiştir.

DENİS PAPİN

Düdüklü tenceresi icat etmiştir.
Buharı bir enerji varlığı olarak ilk kullanan kişidir.

VOLTA

Pili icat etti.

GAUS

Telgrafı icat etmiştir.
Aritmetik Araştırmaları adında eseri vardır.

TAKİYÜDDİN MEHMET
Astronomdur
Osmanlı'da ilk rasathaneyi kurdu.
Osmanlı'da otomatik makineler üzerine ilk eseri yazdı.
Tayko Brahe ile karşılaştırılmıştır.

ALİ KUŞÇU
Astronomdur.
Akkoyunlulardan Osmanlıya gelmiştir.
İstanbul'un enlem ve boylamını hesapladı.
Otlukbeli Savaşına ithafen "Fethiye" adlı eserini Fatih'e sundu.

MATRAKÇI NASUH
Minyatür ile uğraştı.
Matematikçi ve astronomdur
"Cemalül Kuttap", "Kemalül Hisap" adlı geometri çalışmaları vardır.

MOLLA LÜTFİ VE SİNAN PAŞA
Ünlü matematikçilerdir.
Fatih zamanında yaşamışlardır.
Tâarruznâme ve Harnâme adlı eserleri vardır.

LAGARİ HASAN ÇELEBİ
Dünya tarihinde roketle uçan ilk kişidir.

SABUNCUOĞLU ŞERAFETTİN
Türk plastik cerrahisinin babasıdır.
"Mücerrebname" ve "Kitabül Cerrahiyet'ül Haniyye" adlı eserleri vardır.
Osmanlı'da deneysel farmakolojinin öncüsüdür

AKŞEMSEDDİN
"İnsanın içinde bir kurt vardır ve bu kurt insanı hasta eder" diyerek mikrobu ilk kez tarif eden kişidir.
Fatih Sultan Mehmet'in hocasıdır.
Mikrobiyolojinin babasıdır.

ALTUNİZADE (Altuncuzade)
Bevliye veya üroloji alanında çalışmalar yaptı.
Fatih zamanında yaşadı.

NAİMA ve ŞEREF EFENDİ
Resmi tarih yazıcısıdır (Vakanüvist)
Vakanüvistlerden önce Şehnameciler tarih yazardı.
İlk vakanüvist → Naima
Son vakanüvist → Abdurrahman Şeref Efendi

AHMET CEVDET PAŞA
Vakanüvisttir
Mecelle ve Kısas-ı Enbiya adlı eserleri vardır.
Tarih-i Cevdet adlı eserini Sultan Abdülmecit'e sundu.
Kızı Fatma Aliye'dir.

OSMANLI VE CUMHURİYET DÖNEMİ BİLGİNLERİ

PİRİ REİS
Yavuz ve Kanuni döneminde hizmet etmiş bir denizcidir.
Kitab-ı Bahriye adlı bir eseri vardır.
İlk Dünya haritasını çizmiştir. (Yavuz'a sunmuştur)

SEYDİ ALİ REİS
Kanuni döneminde Hint Deniz Seferi'ne katılmıştır.
Miratül Memalik (Ülkelerin Aynası) ve Kitabül Muhit (Yön) adlı eserleri vardır.

EVLİYA ÇELEBİ
Seyyahtır.
En önemli eseri "Seyahatname"dir.

KATİP ÇELEBİ
Bibliyograftır.
Avrupa'da Hacı Kalfa ya da Hacı Halife olarak tanınır.
Fezleke, Cihannüma ve Keşfü'z Zünun adlı eserleriyle ünlenmiştir.

MOLLA FENARİ
2. murat döneminde yetişmiş ilk Şeyhülislam'dır.
Aynül Ayan adında bir eseri vardır.

HOCA SADETTİN
III. Mehmet'in Haçova Zaferini kazanmasında etkili olmuştur.
Tac'üt Tevarih adında bir eseri vardır.

EBU SUUD EFENDİ
Fıkıhçı, alim ve şeyhülislamdır.
Kanuni zamanında ünlenmiştir.
Divânâme adında bir eseri vardır.

ZEMBİLLİ ALİ CEMALİ EFENDİ
Astronom, matematikçi ve astrologdur.
Müneccimbaşılığı görevi
Marifetname adlı eseri vardır.

AŞIKPAŞAZADE
Osmanlı Kuruluş dönemi hakkında bilgiler vermiştir.
Tevarih-i Âl-i Osman adlı eseri ile tanınır.

KEMALPAŞAZADE
16. yy'da yaşamıştır.
Tıp, tarih ve felsefe alanında çalışmalar yapmıştır.
Şeyhülislamlıkta yapmıştır.
Tevarih-i Ali Osman adlı eseriyle tanınmıştır.

CELALEDDİN HİZİR
Yıldırım Bayazid zamanında açılan Bursadaki Darüşşifanın hekimliğini yapmıştır.
"Şifa-el Eskâm" adında bir eseri vardır.

AHİ ÇELEBİ

Fatih Sultan mehmet zamanında yaşayan hekimdir.
Böbrek taşları ve kum düşürme ile ilgili çalışmalar yaptı.
Faile-i Hasat adlı eseri vardır.

AYAŞLI ŞİFAİ

Kadın doğum uzmanıdır.

HULUSİ BEHÇET EFENDİ

Damarların iltihaplanması ve ardından yapılacak tedavi hakkında bilgiler verdi.
Behçet hastalığı kendi adıyla anıldı.

KERİM ERİM

Einstein ile tanışan ve onu etkileyen ilk Türk bilim insanıdır.
1933'te yapılan Üniversite Reformu Projesinde yer aldı.
Matematikçidir.

GAZİ YAŞARGİL

9 binden beyin ameliyatı yaptığı için "Yüzyılın Adamı" seçilmiştir.
1925 Lice doğumludur.

CAHİT ARF

Cebir ile uğraştı, arf teoremini buldu.

ALİ FUAT BAŞGİL

Hukukçudur (Özellikle iş hukuku alanında çalışmalar yaptı)
Gençlerle Başbaşa adlı eseri bugün MEB'in 100 Temel Eseri içindedir.

OKTAY SİNANOĞLU

Kimyacıdır
Yale Üniversitesinde tam profesör olan dünyanın en genç bilim insanıdır.

MAZHAR OSMAN

Yeşilay Cemiyetini kurmuştur. (Hilal-i Ahter)

FEZA GÜRSOY

Kuantum Fiziği ile ilgilenen ve çalışmalarını ODTÜ'de yapan bilim insanıdır.

OSMANLI DEVLETİ

KURULUŞ DÖNEMİ (1299-1453)

A) 14. yy. Başlarında Yakın Doğu

1) **İlhanlılar** : İran'da kuruldu. Harzemşahları yıktı. 1243 Kösedağ Savaşı'nı kazandı. (Türkiye Selçuklu Devleti'ne karşı) Gazan Han zamanında müslüman oldu. Batıniliği ortadan kaldırdılar.

2) **Altın Orda** : Karadeniz'in kuzeyinde Batu Han tarafından kuruldu. Rusların güneye inmesini engellediler. Timur saldırıları sonucunda parçalandılar.

3) **Memlüklüler** : Aybeg tarafından Mısır'da kuruldu. Halifeliği korudu. Baharat yoluyla zenginleşti. 1517 Ridaniye Seferi ile yıkıldı. (Yavuz Sultan Selim zamanı)

4) **Türkiye Selçuklu** : 1075 İznik'te kuruldu. 1243 Kösedağ Savaşı ile İlhanlılara tabii oldu. 1308 Sultan 3. Mesut'un ölümüyle yıkıldı.

5) **Bizans İmparatorluğu** : Osmanlı kuruluş dönemi, Bizans'ın çöküş dönemidir. Merkeziyetçiliğini kaybetmiştir. Tekfur denilen Bizans valileri merkezi dinlememekte ve halkına zulüm yapmaktadır.

6) **Trabzon Rum İmparatorluğu** : 1461'de Fatih Sultan Mehmet son verecektir.

7) Sırp, Macar, İngiliz, Fransa, Venedik, Ceneviz, Erdel, Eflak, Boğdan, Bulgarlar, Arnavutlar, Beni Ahmet Devleti

B) Osmanlı Devleti'nin Kısa Sürede Büyüme Nedenleri

* Merkeziyetçi devlet yapısı
* Devlet başkanlarının (padişah) yetenekli ve vizyon sahibi olması
* Timar ve İskan Politikasının uygulanması
* Fethedilen bölgelerin halkıyla iyi geçinme ve kalpleri fethetme (İstimalet)
* Görünüşte dostça geçinme (yani müdarâ'nın uygulanması)
* Bizans'ın siyasi karışıklıklar içinde olması
* Yüzyıl Savaşları'nın başlaması (1337-1453) (Fransa ve İngiltere arasında)
* Gaza ve Cihat faaliyetlerinin yoğunlaşması
* Güçlü bir orduya sahip olması (Avrupa'nın ilk daimi ordusu Osm. aittir)
* Anadolu Beylikleri ile iyi geçinilmesi ve sempati kazanılması
* Avrupa'da feodalitenin hakim olması (siyasi parçalanma)
* Balkanların hem siyasi hem de dini bölünmüşlüğü

C) Osmanlı Devletine Destek Veren Gruplar

Ahiler → Esnaf grubu
Gaziyan-ı Rum → Anadolu Gazileri
Fakiyan-ı Rum → Bilim İnsanları
Abdalan-ı Rum → Dervişler, ozanlar
Alperenler → Savaşa gidenler
Bacıyan-ı Rum → Anadolu kadınları

OSMAN BEY

Lakabı : Fahruddin

1298'de Karacahisar alınıp başkent yapıldı.
1300'de Yundhisar, Yenişehir, İnegöl alındı.

1302'de Bizans tekfurları ile **Koyunhisar (Bafeon) Savaşı** yapılıp kazanıldı. (İlk Osmanlı – Bizans Savaşı) Bilecik başkent oldu. Bilecikteki demir maden işlenerek ordunun silah ihtiyacı karşılandı.

1308'de Karahisar alındı.

Diğer Gelişmeler

- İlk defa vergi alındı. (Bac)
- İlk defa para bastırıldı. (Bakır para, adı Akçe)
- İlk defa kadı ataması yapıldı. (İlk kadı Dursun Fakih)
- İlk defa timar sistemi uygulandı.

ORHAN BEY

Lakabı : İhtiyaruddin

1326'da Bursa alınıp başkent yapıldı.
1329'da Bizans ile "Pelekanon (Maltepe)" Savaşı yapılıp kazanıldı.
1330'da İznik fethedilip başkent yapıldı.
1333'de Gemlik alındı.
1337'de İzmit alındı (Avrupa'da 100yıl Savaşları başladı)
1345'de Karesioğulları alındı.
1353'de Çimpe Kalesi'ni aldık (Rumeli'deki ilk toprak parçası)
1354'de Gelibolu fethedildi.
1357'de Tekirdağ, Çorlu, Malkara alındı.

NOT Gelibolu Fatihi → Süleyman Paşa

NOT İbni Batuta, Orhan Bey için "Türkmen hükümdarlarının en ulusu" şeklinde Seyahatname adlı eserinde bahsetmiştir.

Diğer Gelişmeler

- Gümüş para (Akçe / Sikke) basıldı.
- Bey Sarayı Bursa'da yapıldı.
- İznik'te Hacı Özbek Camii yapıldı. (İlk cami)
- İlk kez divan kuruldu.
- İlk kez vezir atandı. (İlk vezir Alâeddin Paşa)
- İlk defa İskan (yerleştirme) politikası yapıldı. (İlk iskan Tekirdağa)
- İlk kez Rumeliye geçildi. (Çimpe Kalesi alınmasıyla)
- İlk defa Bursa'da imarethane açıldı.
- İlk kez Bursa'da bedesten açıldı.
- İlk devşirme hareketi sultan Nilüfer Hatun oldu.
- Yaya ve müsellem adıyla ilk ordu kuruldu.
- İlk kez bir akçeye son verildi. (Karesioğulları)

→ İlk defa Karamürsel'de tersane açıldı.
→ İlk defa İznik'te medrese açıldı.
→ İlk defa müderris ataması yapıldı. (Davudu Kayseri)
→ İlk defa kul sistemi uygulandı.
→ İlk defa güreş tekkesi açıldı.
→ İlk kez bir hükümdar Sultan ünvanı kullandı.

I. MURAT

1362'de Ankara tamamen alındı.
1363'de Sazlıdere Savaşı ile Edirne alındı ve başkent yapıldı.
1364'de ilk Osmanlı Haçlı Savaşı olan Sırpsındığı Savaşı yapılıp kazanıldı.
1371'de Sırplar Çirmen Savaşıyla mağlup edildi.
1387'de Osmanlı öncü kuvvetleri Bosnalı ve Sırplar tarafından Ploşnik'te bozguna uğratıldı.
1389'da Haçlıları bir kez daha I. Kosova Savaşıyla mağlup ettik.

NOT Osmanlı'nın büyük bir Haçlı ordusuna karşı kazandığı ilk zafer I. Kosova Savaşı'dır. Savaşta ilk defa top kullanılmıştır. Sırp Kralı Lazar öldü. I. Murat da Miloş adındaki bir Sırplı tarafından şehit edildi. (Osmanlı tarihinde ilk ve son)
İlk defa Anadolu Beylikleri bu savaşta Osmanlı'ya asker göndermiştir.
TÜRK BAYRAĞININ şekli bu savaşta meydana gelmiştir.

NOT Tarihçi Gibbons, I. Murat için "Hükümdarlığı sırasında Hristiyanlara Papalıktan daha iyi muamele etti" demiştir.

Diğer Gelişmeler

→ Manastır merkezli Rumeli Beylerbeyliği kuruldu ve buranın başına Lala Şahin Paşa geçirildi.
→ Edirne'de ilk defa Kapıkulu Ocağı kuruldu.
→ Acemi, Topçu ve Yeniçeri Ocakları kuruldu.
→ İlk defa veraset sisteminde değişiklik yaparak "Ülke, hükümdar ve oğullarına aittir" anlayışı getirmiştir.
→ Karamanlı bilgin mevlana Rüstem (molla Rüstem)'in önerisiyle her 5 esir askerden birinin askere alındığı Pençik Sistemi hayata geçirildi.
→ İlk defa maliye teşkilatı kuruldu.
→ İlk defterdar, kazasker ve sadrazam ataması yapıldı.

YILDIRIM BÂYEZİD

"Yıldırım" ünvanını, Karamanoğulları ile yapılan Frenkyazısı Savaşında elde etmiştir.

1396'da Haçlılar ile Nigbolu Savaşı yapılıp kazanıldı. Savaş sonunda Memlüklerde hayatını sürdüren Abbasi halifesi Yıldırım Bayezid'e "Sil" (Sultan-ı İklim-i Rum) unvanını vermiştir. (Anadolu Diyarı'nın Sultanı)

1391 - 1401 yılları arasında İstanbul 4 defa kuşatıldı. Kuşatmalara yardımcı olabilmek için Güzelcehisar (Anadolu Hisarı) yapıldı.
(İstanbul'u kuşatan ilk Osm. padişahı)

İstanbul Kuşatmalarının Başarısız Olma Nedenleri

* Karamanoğullarının 2 kez isyan etmesi
* 1396 Niğbolu Savaşı'nın çıkması
* Timur'un 1401'de Sivas'ı işgal etmesi

Bu Kuşatmalar Sonucu Bizans ile Yapılan Antlaşmaya Göre

* Bizans vergi verecek
* İstanbul'da bir Türk mahallesi kurulacak
* İstanbul'a kadı atanacak

NOT Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlanması amacıyla
→ Saruhanoğulları
→ Aydınoğulları
→ Menteşeoğulları
→ Candaroğulları
→ Hamitoğulları
→ Dulkadiroğullarından bazı yerler
→ Germiyanoğulları
} alındı.

NOT Anadolu Türk siyasi birliğini geniş ölçüde sağlayan ilk Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid'dir.

NOT Yıldırım Bayezid Kütahya merkezli Anadolu Beylerbeyliğini kuracaktır. İlk Anadolu Beylerbeyi Kara Timurtaş Paşa'dır.

Timur'a Esir Düşenler
Yıldırım Bâyezid
Maria } Bayezid'in eşleri
Devletşah Sultan }
Mustafa → Bayezid'in oğlu

1402 – 1413
Musa | İsa | Süleyman | Mehmet

Fetret Dönemi (Fasıla-i Saltanat) (Saltanat arası)
→ Bu dönemde çok fazla toprak kaybedilmesinin sebebi, zamanında uygulanan Timar ve İskan Politikalarıdır.

Ankara Savaşının Nedenleri
* Timurden kaçan beylerin Yıldırım'a sığınması
* Akkoyunluların ve Anadolu Beylerinin Timur'u Yıldırım'a karşı kışkırtması
* Timur ile Yıldırım Bayezid arasındaki gergin mektuplaşmalar
* Timur ve Yıldırım'ın Türk Dünyası'nın lideri olmak istemesi

Ankara Savaşının Sonuçları
* İstanbul'un alınması 50 sene gecikti.
* Anadolu Türk siyasi birliği bozuldu. (En önemli sonuç)
* 1402-1413 yılları arasında Osmanlılar taht kavgaları başladı. (Fetret Devri)
* Akkoyunlular Doğuda güçlenerek Osmanlı'nın siyasi rakibi oldular.
* Yıldırım Bayezid, eşleri ve Mustafa Timur'a esir düştü.
* Anadolu tahrip edildi.

NOT Bursa'da Osm. Devletinin ilk darüşşifası yaptırıldı.
NOT İlk defa cülus bahşişi dağıtan Osm. padişahıdır.
NOT Osm Bürokrasisini tam anlamıyla oturtan devlet adamıdır.
} Yıldırım Bayezid

ÇELEBİ MEHMED

Osmanlı Devleti'nin 2. kurucusudur
Anadolu Türk siyasi birliğini tekrar sağlamak için Aydın, Menteşe ve Sarıhanoğullarına son verdi.
Venedik ile ilk deniz savaşı yapıldı. (Çalı Bey Savaşı)
(Osm. deniz gücünün Venedik ile yarışamadığını göstermiştir)
Mustafa Çelebi (Düzmece Mustafa) İsyanı ile uğraşılmıştır.

NOT Mustafa Çelebi, hem Mehmet Çelebi hem de II. Murat zamanında isyan etmiştir. II. Murat yakalatıp idam ettirmiştir.

Osmanlı tarihinin dini nitelikli ilk toplumsal ayaklanması Şeyh Bedrettin İsyanıdır.

II. MURAT

Anadolu Türk siyasi birliğini tekrar geniş ölçüde sağladı.
Macarlar ile yapılan savaş sırasında Karamanoğulları'nın isyan etmesi sonucu iki ateş arasında kalan II. Murat Macarlar ile Osm. Devleti'nin en kötü antlaşması sayılan 1444 Edirne – Segedin Antlaşmasını imzaladı.
Bu antlaşmaya göre;
→ Osmanlı Macarlar ile 10 yıl boyunca savaşmayacak
→ Osmanlı aldığı yerleri geri verecek

Karamanoğullarının isyanını bastıran II. Murat tahtı 12 yaşındaki oğlu II. Mehmet'e (Fatih) bıraktı.

1444'de Haçlılar ile Varna Savaşı yapılıp kazanıldı. Bu savaşta II. Murat "Serdar-ı Ekrem" unvanıyla savaştı.

1446'da ilk Yeniçeri İsyanı olan "Buçuktepe İsyanı" çıktı.
Bu olay sonunda II. Mehmet tahtan inerek yeniden tahtı babası II. Murad'a bıraktı.

1448'de Haçlılar ile yapılan II. Kosova Savaşı kazanıldı. Bu savaş ile Balkanlar kesin Türk yurdu haline geldi. (Bu yönüyle tarihimizdeki Miryokefalon Savaşına benzetilir.

NOT II. Murat, "Koca Murat" veya "Hayır Babası" olarak anılmıştır.

Kuruluş Dönemi Osmanlı – Haçlı Savaşları Kronolojisi

1364 Sırpsındığı
1389 I. Kosova
1396 Niğbolu
1402 Ankara (Osm–Timur arasında) → Yani Haçlı savaşı değil.
1444 Varna
1448 II. Kosova

YÜKSELME DÖNEMİ

FATİH SULTAN MEHMET

7 dil bilmektedir.
Avni mahlasıyla şiirler yazmıştır.
Trabzonlu bilgin Amirutzes'e harita çizdirip yer adlarını Arapçaya çevirmiştir.

İstanbul'un Fethi'nin Nedenleri

Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozması
Bizans'ın Osmanlı şehzadelerini koruması ve devlete karşı kışkırtması
Bizans'ın Haçlı ittifaklarına sebep olması
Hz. Muhammed'in hadis-i şerifi
İpek Yolu ve Karadeniz Ticaret Yolu ile boğazlara hakim olmak istenmesi
İstanbul'un bir ilim ve kültür merkezi olması

NOT Bizanslı yüksek dereceli devlet ve din adamı olan Grivas Notaras "İstanbul'da Latin kılıklı görmektense Osmanlı sırığı görmeyi tercih ederim" demiştir. (4. Haçlı Seferinde Katolikler Ortodoks İstanbul'a saldırdığı için)

Fetih için Yapılan Hazırlıklar

Venedik, Eflak gibi prensliklerle saldırmazlık antlaşması yapıldı.
Karamanoğulları ile saldırmazlık antlaşması yapıldı.
400 parça donanma hazırlandı.
Hareketli kuleler ve mancınık yapıldı.
Rumeli Hisarı (Boğazkesen) yapıldı.
Şahi adı verilen büyük toplar dökterildi.

Bizans'ın Aldığı Önlemler

Suları güçlendirdi.
Halkı silahlandırdı.
Haliç'e zincir çekti.
Grejuva ateşini çoğalttı. (Deniz üzerinde yanan ateş)
Katolik ve Ortodoks Kliseleri birleştirildi.
Papa'dan yardım istedi.

Fethin Sonuçları

Genadyos, Rum patriği oldu. > dini hoşgörü
Ovakim, Ermeni patriği oldu.
Fatih'e fetheden anlamında "Fatih" ünvanı verildi.
Anadolu'nun Kralı anlamına gelen "Rum Kayseri" ünvanını da aldı.
İstanbul Osmanlı başkenti oldu.
Topların surları yıkabileceğinin anlaşılması feodaliteyin zayıflamasına ve merkeziyetçi devletlerin güçlenmesine sebep oldu.
Boğazlar ve İpek Yolu Osmanlı'nın eline geçti. (Bu da Coğrafi Keşiflere sebep oldu)
Bizanstan kaçan bilginler İtalyaya giderek Rönesans'ın başlamasında etkili oldu.
Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğü sağlandı.
Orta Çağ kapandı, Yeni Çağ başladı.
İstanbul bir ilim ve kültür merkezi oldu.

Balkanlar, Anadolu ve Denizlerdeki Fetih Hareketleri

Balkanlar	Anadolu	Denizler
Sırbistan → Belgrad hariç	Amasra (Cenevizden)	Ege Adaları
Arnavutluk	Konya – Karaman (Karamanoğullarından)	Taşoz – Gökçeada
Bosna-Hersek	Sinop ve Samsun (Candaroğullarından)	Otranto Limanı
Eflak-Boğdan	Trabzon Rum İmparatorluğuna son verildi.	Kırım
Mora Yarımadası	Doğu Anadolu Bölgesi	Venedik ile yapılan savaşlar

NOT Kırım'ın alınmasıyla Karadeniz Türk gölü haline geldi.

NOT Osmanlı Devleti'nden ilk imtiyaz elde eden devlet Venedik

NOT İstanbul'da ilk elçiliği Venedik açtı. Venedik'in İstanbul'daki elçisine Balyos veya Bylos adı verilmiştir.

NOT Hicaz Su yolları ve Karamanoğulları ile Dulkadiroğulları yüzünden ilişkiler gerildi.

NOT Fatih'le yaptığı seferlerden dolayı "İki karanın ve iki denizin hükümdarı" anlamına gelen Hakan-ül Bahreyn ve Sultan-ül Berreyn unvanı verilmiştir

Diğer Gelişmeler

Örfi Hukuk Kuralları yazılı hale getirildi. (Kanunname-i Âli Osmani ile)
Divana nişancı atandı.
Divana başkanlığı sadrazamlara bıraktı.
İltizam Sistemi ilk defa uygulandı.
Müsadere Usulü ilk defa uygulandı. (Haksız zenginleşmeye karşı devletin mallara el koyması yani haciz getirmesidir. İlk Candarlı Halil Paşa'ya uygulandı ve Candarlı Halil Paşa'nın sadrazamlığı elinden alındı.)
İlk altın para basıldı. (Sikke-i Hasene)
Ayasofya Kilisesi Fetih Camii'ye çevrildi.
Cülus bahşişi vermek yasaklaştı.
İstanbul'a Topkapı Sarayı yapıldı. (Devlet işleri bu saraya nakledildi. Böylelikle Osm. Dev.'nin en uzun süre yönetim merkezliğini yapacak saray olacaktır.)
Çanakkale civarına Kilitbahir Kalesi yapıldı. (Düşman saldırısı gelmesin diye)
Sahn-ı Seman ve Tetimme medreseleri açıldı.

II BAYEZİD

NOT Yükselme Döneminde Osmanlıya bir duraklama dönemi yaşatan Osmanlı padişahı 2. Bayezid'dir.

NOT Dönemin Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci Haliç'i Boğaziçine bağlayan bir köprü yapma isteğini II. Bayezid'e bir mektupla bildirdi.

NOT Kemal Reis komutasındaki gemiler İspanyada zulme uğrayan Müslüman ve Musevileri İstanbul'a getirmiştir.

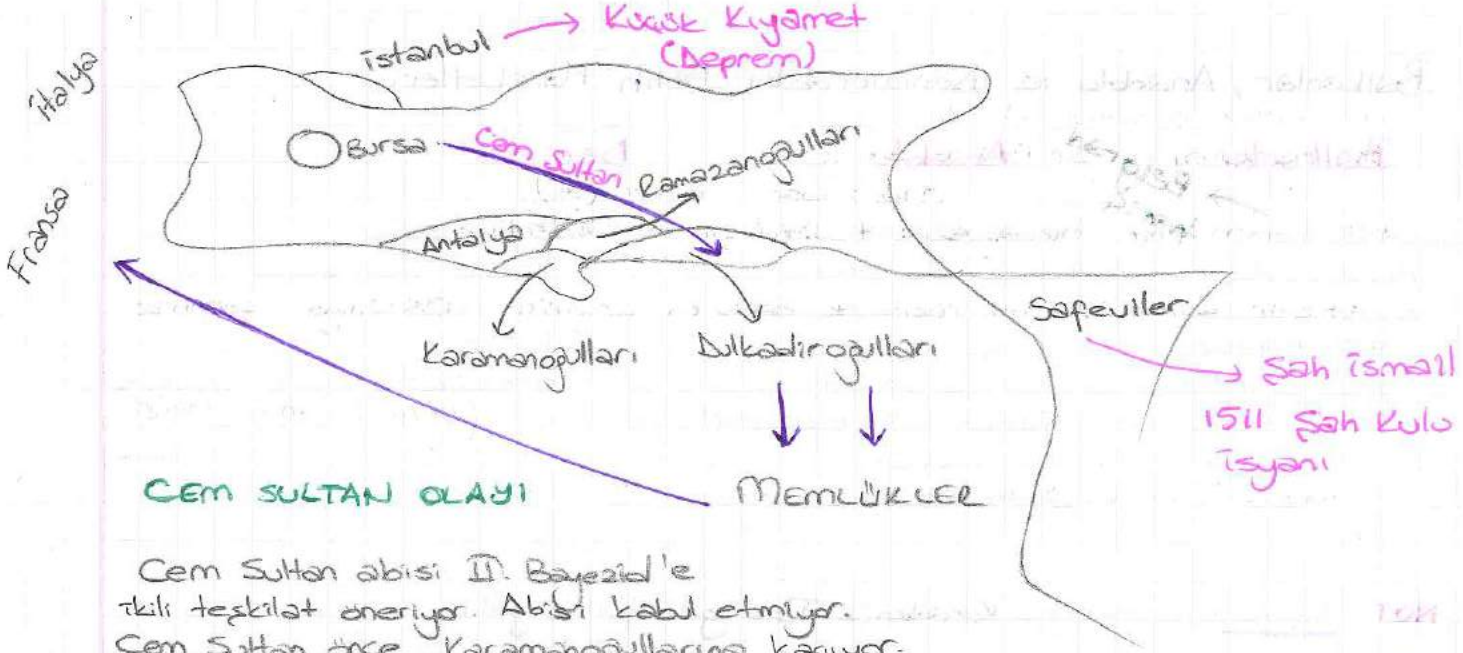

CEM SULTAN OLAYI

Cem Sultan abisi II. Bayezid'e ikili teşkilat öneriyor. Abisi kabul etmiyor.
Cem Sultan önce Karamanoğullarına kaçıyor.
II. Bayezid Karamanoğullarına son veriyor.
Daha sonra Dulkadiroğullarına kaçıyor. Dulkadiroğullarının koruyuculuğunu yapan memlükler bu olay bizi ilgilendirir diyor.
1485-1491 yılları arasında Osmanlı ile 6 yıl süren savaşlar oluyor.
İki devlet de bir sonuç alamıyor. Cem Sultan Fransaya Papa'nın yanına gönderiliyor. Cem Sultan'ın giderleri için Fransa Osmanlı'dan vergi alıyor.
Böylece bir iç mesele bir dış mesele haline geliyor
Batıya seferler de duruyor. (Bu nedenle yükselme içindeki duraklamadır)
Cem Sultan en son İtalya'da ölüyor.

YAVUZ SULTAN SELİM (1512-1520)

8 yıla 80 yıllık iş sığdırmış padişah diye nitelendirilir.
İlk defa ekonomik nitelikli Celali İşyanları Bozoklu Celal tarafından Yavuz döneminde Tokat'ta başlamıştır.
Yavuz, İdris Bitlisi'nin Heşt Behişt (Sekiz Cennet) adında eserini okuyarak Doğu'nun yapısını öğrendi.

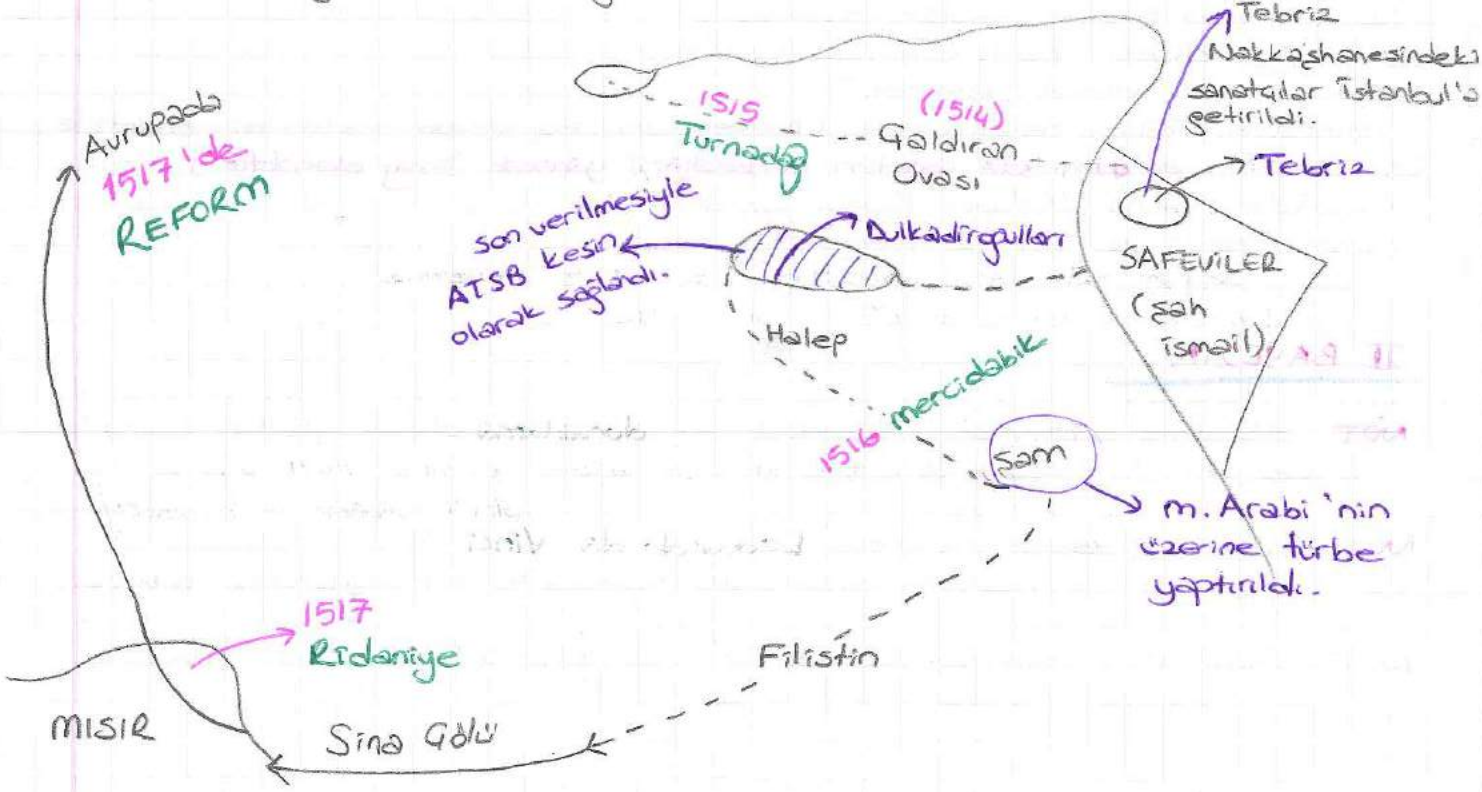

Yavuz'un Doğu Siyasetinin (Ridaniye Savaşının) Sonuçları
Memlüklüler Devleti yıkıldı.
Halifelik Osmanlı Devletine geçti. (Teokratik devlet anlayışı güçlendi.)
Kutsal yerler (mekke-medine) Osm. eline geçti
Kutsal emanetler Hırkayı saadet Dairesi'ne nakledildi.
Baharat Yolu Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir.
Venedik'in Kıbrıs için Memlüklülere ödediği vergiyi, Osmanlıya ödenmesi kararlaştırıldı.

NOT "Kim ki torunlarımdan hazineyi benim kadar doldurursa, kapılar onun mührüyle, dolduramazsa benim mührüm ile mühürlenmeye devam etsin" dedi. (Yavuz Sultan Selim)

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN (1520-1566)

Osmanlı tarihinin **en uzun süre** tahtta kalan padişahıdır.
Muhibbi mahlasıyla şiirler yazdı.
Tahtının ilk günlerinde Memlüklüleri tekrar diriltmek için çıkan Ahmet Paşa ve Canberdi Gazali isyanları ile Şii propagandası yapan Baba Zünnun ve Kalenderoğlu isyanlarını bastırdı.

1521'de Belgrad'ı aldı ve Orta Avrupa fetihleri için bir üs elde edildi.
1522'de Rodos Adası Saint Jean Şövalyelerinden alındı.
1526'da Mohaç meydan muharebesi sonucu Macaristan'dan Budin alındı. (En kısa süren meydan savaşı - 2 saat sürdü)
1529'da tarihimizde ilk defa Viyana kuşatıldı. (Ama alınamadı)
1532'de Alman Seferi'ne çıkıldı ancak şartlar ordu çıkaramadı.
1533'de ise Avusturya ile İbrahim Paşa (İstanbul) Antlaşması imzalandı. Böylece Orta Avrupa'nın siyasi üstünlüğü Osmanlı'nın eline geçti. (Avusturya Kralı Osmanlı sadrazamına denk sayıldığı için)
1535'de Fransa'ya kapitülasyon verildi. Bu kapitülasyonların her iki kralın sağlığında geçerli olmasına karar verildi.
1538'de Barbaros Hayrettin Paşa ile Haçlı komutanı Andrea Doria arasında Preveze Deniz Savaşı yapıldı. (28 Eylül günümüzde donanma günü olarak kutlanır)

Hint Deniz Seferleri (1538-1553)
Piri Reis ve Seydi Ali Reis katıldı.
Yemen, Sudan ve Etiyopya alındı.
Başarısız olunma sebepleri
→ Okyanusa dayanıklı gemilerimizin olmaması
→ Hint Okyanusu'nun denizcilerimiz tarafından bilinmemesi
→ Gücerrat Sultanlığının denizcilerimize yardım etmemesi
→ Sefere yeteri kadar önem verilmemesi

1541'de Macaristan tamamen alındı.
1551'de Trablusgarp alındı. Turgut Ali Reis beylerbeyliğine getirildi.
1555'de İran ile ilk defa Amasya Antlaşması yapıldı. Bağdat alındı. Basra Körfezine kadar gelindi.
1560'da Cerbe Deniz Savaşıyla Haçlılar mağlup edildi. (Kuzey Afrikadaki Osmanlı egemenliği pekişti)
1565'de Turgut Ali Reis Malta kuşatması sırasında şehit oldu.
1566'da Sakız Adası alındı ve Kanuni son seferi olan Zigetvar'a çıktı.

II. SELİM (SOKULLU MEHMET PAŞA DÖNEMİ)

Osmanlı tarihinde ordunun başında sefere çıkma geleneğini terkeden ve İstanbul'da vefat eden ilk Osmanlı padişahıdır.
II. Selim işlerini, Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'ya devretmiştir.

Endonezya'daki Açe Krallığına bu dönemde insani yardım göndermiştir.

1571'de Kıbrıs alındı. Bunun üzerine Haçlılar İnebahtı'da Osmanlı donanmasını yakmıştır.

Osmanlı Donanması
- 1571'de İnebahtı'da Haçlı tarafından
- 1770'de Çeşme'de Ruslar tarafından
- 1827'de Navarin'de Avrupa devletleri
- 1853'de Sinop'ta Ruslar tarafından

} yakılmıştır.

1576'da Fas Osmanlı egemenliğine girdi.

SOKULLU PAŞA'NIN PROJELERİ

Don ve Volga Irmaklarını Birleştirme Projesi

Amaçları
Rusya'nın güneye (Karadeniz'e) inmesini engellemek
Kırım'ı korumak
Orta Asya Türkleri ile bağlantı kurmak
Iran'ı kuzeyden kontrol etmek
İpek Yolu ticaretini canlandırmak

NOT Mimar Sinan'ın vefatı, Rus saldırıları ve Kırım hanlarının isteksizliği yüzünden bu proje gerçekleşemedi. 1956'da Rusya bu iki ırmağı kendi çıkarları doğrultusunda birleştirdi.

Süveyş Kanalını Açma Projesi

Amaçları
Kızıldeniz ile Akdeniz'i birleştirmek
Osmanlı'nın asıl donanmasını bu kanaldan geçirerek Hindistan'a ulaşmak
Baharat Yolu'nu canlandırmak

NOT 1869 yılında İngiltere – Fransa iş birliğiyle açıldı. Günümüzde Mısır'ın hizmetindedir.

Marmara – Karadeniz Projesi

Amaçları
Marmara Denizinden Karadeniz'e ikinci bir çıkış yapmak
Donanmayı Sapanca Gölünde toplamak
Gemi yapılması için gerekli kereste ihtiyacını buradan gidermek

NOT Bu proje ele yapılamamıştır.

DURAKLAMA DÖNEMİ (1579-1699) (Tereddi ve Tagayyür Dönemi / Bozulma ve Yozlaşma)

Duraklama Dönemi'ne Girilmesinin Nedenleri

Merkezi otoritenin bozulması
Küçük yaştaki şehzadelerin padişah olması (6 yaşında tahta çıkarak en genç Osmanlı padişahı olan IV. Mehmet)
Saray kadınlarının devlet yönetimine karışması
Rüşvet ve iltimasın artması
Savaşların uzun sürmesi, masrafların artması, ganimet gelirlerinin azalması
Timar Sisteminin bozulması (sosyal / askeri / üretim / ekonomi etkilenir)
Saray masraflarının artması
Orduya devşirme kanununa aykırı olarak asker alınması
Devlet ocak içindir anlayışının askerlerce benimsenmesi
Doğal sınırlara ulaşılması
Kapitülasyonların fazlalaşması
Medreselerden pozitif bilimlerin çıkarılması ve Beşik Ulemalığı Sisteminin getirilmesi
Coğrafi Keşifler sonucu İpek ve Baharat yolunun önemini kaybetmesi
Avrupa'da merkeziyetçi devletlerin kurulması ve Avrupa'nın bilimsel ve teknolojik açıdan ilerlemesi

Osmanlı – Venedik İlişkileri

1645'de Venedik'e ait Girit Adası kuşatıldı.
1669'da 25 sene sonra Girit fethedildi.

Osmanlı – Rus İlişkileri

1681'de Bahçesaray Antlaşması yapıldı. (Gehrin) ⟶ Rusya ile yapılan ilk antlaşma

Osmanlı – İran İlişkileri

1590 Ferhat Paşa Antlaşması ile Doğu'da en geniş sınırlara ulaşıldı.
1612'de Nasuh Paşa Antlaşması ile İran vergiye bağlandı.
1618 Serav Antlaşması ile İran ile savaş öncesi sınırlara geri dönüldü.
1635-1638 IV. Murat iki Irak seferi (Irakeyn) yaptı ve Bağdat'ı geri aldı.
İlk seferinin adı Revan, ikinci seferinin adı Bağdat
1639'da Kasr-ı Şirin Antlaşması ile Türkiye–İran sınırları belirlendi.

Osmanlı – Lehistan İlişkileri

1621'de Hotin Seferi yapıldı. Yeniçerilerin isteksizliği yüzünden alınamadı.
Bunun sonucunda Lehistan ile Hotin Antlaşması yapıldı.
1672 Bucaş Antlaşması imzalandı. Podolya arazisi Osmanlıya bırakıldı.
Bu antlaşma ile Osmanlı Batı'da en geniş sınırlara ulaştı.

Osmanlı – Avusturya İlişkileri

1596 Haçova Meydan Muharebesi kazanıldı. Eğri, Esterbon ve Kanije Kaleleri alındı. III. Mehmet'e Eğri Fatihi unvanı verildi. Tiryaki Hasan Paşa'ya ise Kanije Fatihi unvanı verildi.

NOT III. Mehmet ordunun başına sefere çıkma geleneğini tekrar başlattı.

1606 Zitvatorok Antlaşması ile Avusturya Kralı Osmanlı padişahına tekrar denk sayılmıştır. Böylece Orta Avrupa'nın siyasi üstünlüğü elimizden çıktı.

1664 Vasvar Antlaşması imzalandı. (Bu yüzyılda Avusturya'ya karşı son kazanılı antlaşmadır. Uyvar Kalesi alındı)

NOT Uyvar Kalesi'nin alınmasıyla " Uyvar'ın önünde Türk gibi güçlü olmak" deyimi söylenmiştir.

1683'de ikinci kez Viyana'yı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa önderliğinde kuşattık. Lehistan'ın Avusturya'ya yardıma gelmesiyle Osmanlı kuşatmayı çekip Belgrad'a çekildi.

1683-1699 Venedik, Avusturya, Lehistan, malta ve Rusya ile (Kutsal İttifak) yapılan savaşı kaybettik.

1699'da Karlofça Antlaşmasını imzaladık. (Avusturya - Venedik - Lehistan ile) Osmanlı Batı'da ilk defa geniş manada toprak kaybetti.
Rusya ile Karlofça'nın devamı sayılan İstanbul Antlaşması imzalandı. (1700)
Azak Kalesi Rusya'ya verildi. Böylece Rusya Karadeniz'e inmek için ilk fırsatı elde etti. Ayrıca Osmanlı'da devamlı elçilik bulundurma hakkını da elde etti.

XVII. YÜZYIL İSYANLARI

A) İSTANBUL İSYANLARI

Nedenleri

Devşirme Kanunu'na aykırı olarak ocağa asker alınması
Yeniçerilerin çıkarları doğultusunda saraylı iş birliği yapması
"Ocak, devlet içindir" anlayışının değişmesi
Ulufe ve cülüs bahşişlerinin eksik, düşük veya geç ödenmesi

NOT II. Osman öldürülmüştür.
IV. murat Ayak Divanına çağırıldı ve 1656'da IV Mehmet zamanı 30'a yakın devlet adamının öldürüldüğü Vakayı Vakvakiye (Çınar Olayı) yaşanmıştır.

Sonuçları

İstanbul'da can ve mal güvenliği kalmadı.
Merkezi otorite boşulmaya devam etti

B) TAŞRA TEŞKİLATI

1) CELALİ AYAKLANMALARI

İlk isyanı Bozoklu Celal, Tokat'ta, Yavuz Sultan Selim zamanında başlatmıştır.

Nedenleri

Timar Sisteminin bozulması
Köylünün vergiyi ödeyememesi
Savaşlarda alınan yenilgiler
Kıtlık
Devlet otoritesinin kaybolması
Haçova'dan kaçan askerlerin halkı kışkırtması
Halkın alım gücünün düşmesi
Fiyatların yükselmesi

NOT Tavil Ahmet, Kalenderoğlu, Gürcü Nebi, Canbulatoğlu, Karayazıcı Deli Hasan isyanlarıdır.

Sonuçları
Anadolu'da can ve mal güvenliği kalmadı.
Üretim düştü, vergi gelirleri azaldı.
Büyük Kaçgun adı verilen şehirlere göç edilmiştir.
Şehirlerde işsizlik ve suç oranları arttı.
Boşalan köylere eşkıyalar yerleşmiştir.

2) EYALET İSYANLARI

Nedenleri
Buradaki yöneticilerin halka keyfi uygulamalar yapması
Eyaletlerde devlet otoritesinin sarsılması

NOT Eflak, Boğdan, Yemen, Trablusgarp, Erdel, Bosna, Hersek, Budin Belgrad; isyanların çıkış yerleridir.

XVII. YÜZYIL ISLAHATLARI

Islahatların Özellikleri
Batı örnek alınmadı. (Fatih ve Kanuni dönemleri örnek alındı.)
Padişahların veya devlet adamlarının ömrü ile sınırlı kaldı.
Saray, ulema ve asker ıslahatlara karşı çıktı.
Halk desteği alınmadı. (Tepeden inme bir anlayışla yapıldı.)

Islahatçıların Şifresi → TOKMAK
(Tarhuncu, Osman, Kuyucu, Murat, Ahmet, Köprülü)

Tarhuncu Ahmet Paşa

Devletin alacaklarını kişi ve kurumlardan tahsil etti.
Tarhuncu Bütçesi adında ilk modern ve denk bütçeyi hazırladı.
İsrafı önledi.
Maliyeyi düzeltti.
Çıkar çevreleri istemediği için görevinden alındı.

II. Osman (Genç Osman) → 1618 tahta çıkışı o esnada Avrupa'da 30 yıl Savaşları var

Osmanlı tarihinde ilk ıslahat yapan Osmanlı padişahıdır
maliyeyi düzeltmiştir.
İsrafı önledi
Yeniçeriye ödenen fazla maaşları kesti
Saray dışı evlilik yaptı. (sosyal alanda ilk ıslahat)
Yeniçeri Ocağını kaldırmayı düşündü.
Başkenti İstanbul'dan Anadolu'ya taşımayı düşündü.
Şeyhülislamın (ulema) yetkilerini kısıtladı.
Kılık kıyafet birliğini yapmayı düşündü
Yedikule Zindanları'nda şehit edildi.

Kuyucu Murat Paşa ⟶ (MEB müfredatında yok!)

Celali isyanlarını bastırdı.
Merkezi otoriteyi sağladı

IV. Murat

Bağdat Fatihi
Koçi Bey ve Katip Çelebi kendisine risale sunmuştur.
Gece sokağa çıkma yasağı getirildi.
Alkol, tütün ve kahve taimi yasaklandı.
Kahvehaneler ve meyhaneleri kapattı.
> Bu yasakların temel sebebi İSTANBUL YANGINLARI

Timarlı Sipahi sayımı yaptırdı.
Saray kadınlarını devlet yönetiminden uzaklaştırdı.
İlk kez şeyhülislam idam ettirdi. (Ahizade Hüseyin Efendi)

I. Ahmet

Ekber (en büyük) ve Erşed (en akıllı) Sistemini getirdi.

NOT Sancağa çıkma uygulamasını kaldıran III. Mehmet

Köprülüler Dönemi

Köprülü Mehmet Paşa

Saraya şartlar öne sürerek sadrazam olan TEK kişidir
Maliyeyi düzeltti.
Askeri düzeltti.
Venedik'in Çanakkale Ablukasını kaldırdı ve adaları tekrar himayemiz altına aldı.

Köprülü Fazıl Ahmet Paşa

Girit'i 24 senelik bir kuşatmanın ardından aldı.

Amcazade Hüseyin
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa

NOT Köprülüler, Osmanlıya duraklamanın tam içinde bir yükselme dönemi yaşatmışlardır.

GERİLEME DÖNEMİ (18.yy)

AVRUPA'NIN GENEL DURUMU

Amaca ulaşmak için Avrupa devletlerinin her türlü tedbire başvurmasına makyavelizm denir.

FRANSA

1756-1763 7 yıl savaşlarında İngiltere ve Prusya'ya mağlup oldu. Sömürgelerini İngiltere'ye kaybetti. Ülkesinde ihtilal yaşadı. Fransa, Osmanlıya ait Mısır'a saldırdı.

AVUSTURYA

En çok Rusya ile iş birliği yaptı. Avusturya, Balkanlar'a egemen olup Ege Denizi'ne ulaşmayı amaçladı.

RUSYA

Çarl I. Petro'nun amacı

→ Kırım'ı alıp Karadeniz'e inmek
→ Karadeniz'den daha sıcak olan Akdeniz'e inmek (Boğazları almak)
→ Orta Asya ve Kafkasya'ya yayılmak
→ Balkanlarda Slav birliğini sağlamak (Panslavizm)

Dakya Projesi

Rusya ve Avusturya arasında planlandı.
Eflak ve Boğdan'ı alıp Boğdan'da Dakya adında ortak bir devlet kurmayı amaçladılar.

Grek Projesi

Rus prensi Potemkin tarafından "Doğu Sisteminin en büyük planı" olarak adlandırıldı.
İstanbul merkezli bir Rus devleti kurulacak
Amaç Bizans İmparatorluğu'nu tekrar canlandırmak

SİYASİ OLAYLAR

Osmanlı – Venedik

Venedik'in elinden Mora Yarımadası alındı.

Osmanlı – İran

Rusya ile Osmanlı 1724 İstanbul Ant. ile İran'ı paylaştı.
Nadir Şah bu olaya tepki gösterdi.
1732 Ahmet Paşa Ant. ve 1746 Kerden Antlaşması (2. Kasr-ı Şirin) imzalandı. (1639 Kasr-ı Şirin Antlaşmasındaki maddeler aynen kabul edildi.

Osmanlı – Avusturya – Rusya

1711 Demirbaş Şarl'ın Poltova Savaşı sonrasında Osmanlı topraklarına girmesi ve onu takip eden Rusların toplarımıza girmesi sonucu Rusya ile Prut Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile Osmanlı, Karlofça ve İstanbul Antlaşmaları ile kaybettiği toprakları geri alma umudu doğdu. Azak Kalesi Osmanlı'ya geri verildi. Böylece Karadeniz tekrar Türk Gölü oldu.
1715-1718 Osmanlı-Avusturya Petervaradin Savaşı yapıldı.
1718 Pasarofça Ant. (Avusturya ile) imzalandı. → Osmanlı ilk defa Batının üstünlüğünü kabul etti. ve Lale Devrine girdi.

1736-1739 Osmanlı, Avusturya ve Rusya'ya karşı galip geldi. Belgrad tekrar Osmanlı'nın oldu. (Belgrad Ant ile)
1740 Belgrad Antlaşmasına aracılık yapan Fransa'ya, 1. Mahmut tarafından kapitülasyonlar sürekli / daimi hâle getirilmiştir.

1768-1774 Osmanlı Devleti ile Rusya savaştı. Savaş sırasında Rusya 1770'de Çeşme'de Osmanlı donanmasını yaktı.

1774 Osmanlı ile Rusya arasında Küçük Kaynarca Antlaşması imzalandı.
→ Kırım bağımsız olacak (İlk defa tamamı Türk ve Müslüman olan bir bölge elimizden çıktı)
→ Kırım dini açıdan Osmanlı padişahına bağlı kalacak (İlk defa hilafet siyasi bir güç olarak kullanıldı.)
→ Rusya, İstanbul'da daimi elçi bulunduracak.
→ Rusya, Balkan topraklarında istediği her yerde konsolosluk açabilecek
→ Rusya'ya savaş tazminatı ödenecek (Tarihimizde ilk defa savaş tazminatı)

NOT 1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasında olmayıp, 1775'de Rusya tarafından eklenen madde "Ortodoksların dini lideri Rusya'dır" maddesidir.

1779 Şahin Giray'ın Kırım Hanı olmasını "Aynalıkavak Tenkihnamesi" ile Osmanlı onayladı.

1787-92 Osmanlı Kırım'ı geri alabilmek için Rusya ve Avusturya ile savaştı.
1791'de Fransız İhtilalinden etkilenen Avusturya, Osmanlı ile Ziştovi Antlaşması yaparak çekilmiştir.
1792 Yaş Antlaşması ile Kırım'ın Rusya'ya ait olduğu kabul edildi.

1798'de Napolyon Mısır'a saldırdı. Osmanlı Fransa'ya karşı ilk defa Denge Politikası izleyerek İngiltere ve Rusya'dan yardım istedi.
İlk defa Ruslar bu olay sırasında Boğazlardan geçti.
Cezzar Ahmet Paşa Nizam-ı Cedit ordusuyla Akka önlerinde Napolyon'u durdurdu. Önce Fransa ile El Arîş Antlaşması ve 1802'de de Paris Antlaşması imzalandı. Böylece Fransa Mısır'dan çekildi.

XVIII. YÜZYIL ISLAHATLARI

Genel Özellikleri
Islahatlarda Avrupa örnek alınmıştır.
17. yy.'a göre daha başarılı ve kalıcı oldu.
Hukuk hariç her alanda ıslahat yapıldı.
Saray, ulema ve asker ıslahatlara karşı çıktı.

Islahatçıların Şifresi → 31313

(3. Ahmet, 1. Mahmut, 3. Mustafa
1. Abdülhamit ve 3. Selim)

III. Ahmet

1703 Edirne Vakası ile tahta çıktı.
1718 Pasarofça Antlaşmasından 1730 Patrona Halil İsyanına kadar geçen sürede (Lale Devri) padişahlık yaptı.
Lale Devri'nin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa
Lale Devri'nin şairi Nedim, minyatürcüsü (nakkaşı) Levni
Bu dönemde askeri ıslahat yoktur.
Lale Devri kelimesini ilk kullanan Yahya Kemal Beyatlı, bunu bir eser ismi olarak kullanan ise Ahmet Refik Altınay'dır.

Lâle Devri Islahatları

İlk defa geçici elçilik açıldı. (Paris, Viyana, Varşova ve moskova'ya)
İlk elçi 28 mehmet Çelebi'dir.
Sait Efendi Avrupa'da Turkuveri (Türk gibi giyinme, yeme, içme vs) akımını başlattı.
Sosyal ve kültürel ıslahatlar bu dönemde yoğunlaştı.
İbrahim müteferrika ve Sait Efendi Avrupa'dan 1727'de matbaa'yı getirdi (matbaada basılan ilk eser Vani Mehmet Efendi'ye ait Van Kulu Lügat'dır)
Yenişehirli Abdullah Efendi matbaada dini eser basımını yasakladı.
Gerçek Davut Ağa'nın katkısı ile Tulumbacılar Ocağı (itfaiye) kuruldu.
İran'dan çiçek aşısı getirildi.
Bahçe mimarisi gelişti.
İstanbul'da çini imalethanesi açıldı.
Kumaş fabrikaları açıldı.
Batı modası yayıldı.
Devlet adamlarının portreleri yapıldı.
Tercüme Heyetleri kuruldu. (Doğu klasikleri çevrildi)
Yalova'da kağıt imalethanesi açıldı.
Barok ve Rokoko tarzı ile Sadabad Sarayı ve III. Ahmet Çeşmesi yapıldı.
↘ Versay Sarayı örnek alındı.

I. Mahmut

Batı tarzında ilk askeri ıslahatları yapan devlet adamıdır.
Comte de Bonneval (Humbaracı Ahmet Paşa) getirildi
Humbara Ocağı batı tarzında ıslah edildi. (Batı tarzı ıslah edilen ilk kurum)
Hendesehane (Subay Okulu - mühendis) açıldı.

III. Mustafa

Mühendishane-i Bahri Hümayun'u kurdu. (Deniz subay okulu)
Baron de Tott Avrupa'dan getirildi.
Sürat Topçuları Ocağı kuruldu.
İç borçlanma (eshâm) kuralı getirildi.
↘ Kağıt paraya geçişin temsili aşamasıdır.

I. Abdülhamit

Cülüs bahşişini kaldırdı.
Ulufe alım satımını yasakladı.
İstihkâm Okulu açıldı.
Bilim adamlarının kendi kıyafet, din ve dilleriyle çalışmalarına izin verildi.

III. Selim

Yaptığı tüm ıslahatlara Nizam-ı Cedit (Yeni Düzen) denir
Islahatlarında Fransayı örnek aldı.
Kabakçı mustafa İsyanı ile bu dönem sona erdi.
Osmanlı tarihinde radikal yönde (sıradışı) ıslahat yapan ilk Osm. padişahıdır
Meşveret Meclislerini tekrar hayata geçirdi
Suzi Dilara makamını buldu.
Bilim insanlarından layiha (çözüm önerili rapor)'lar istedi.
Mühendishane-i Bahri Humayun'u geliştirdi.
Mühendishane-i Berri Humayun'u (kara mühendishanesi) açtı
Yeniçerilere talim yapma zorunluluğu getirdi.
Nizam-ı Cedit adıyla yeni bir ordu kurdu.
İrad-ı Cedit adıyla yeni bir hazine kuruldu.
İlk defa kalıcı elçilikler açıldı. (Londra'ya) → Yusuf Agah Efendi atandı.
Devlet matbaaları açıldı. (matbaayı Amire)
Levent ve Selimiye Kışlaları yapıldı.
Zahire Nazırlığı kurularak kara borsanın önüne geçildi.
Yerli malı teşvik edildi
Şeyhülislamın yetkisi kısıtlandı.
Saray içindeki altın ve gümüşler eritilerek paraya çevrildi.

DAĞILMA DÖNEMİ (19.yy)

1804 Kara Yorgi önderliğinde Sırplar isyan etti. (ilk isyan) İsyan bastırıldı.
1806 Osmanlı – Rus savaşı başladı.
1807 Fransa ile Rusya, Osmanlı Devletinin topraklarını paylaşan Tilsit Antlaşmasını imzaladı
1809 Osmanlı ile İngiltere arasında Kalei Sultaniye Antlaşması imzalandı.
1812'de Osmanlı Rusya ile Bükreş Antlaşmasını imzaladı. (Böylece Sırplar Osmanlı'dan ilk imtiyaz elde eden millet oldu)
→ Vergileri düzenleme
→ İç işlerini düzenleme
} hakların kazandılar.

1815'te Avusturya başbakanı Kont meternik başkanlığında Viyana Kongresi toplandı. İlk defa Rus Kralı I. Alexander "Şark Sorunu"nu gündeme getirdi. Ayrıca dünyanın neresinde olursa olsun "Uluslaşma" isyanlarının bastırılacağı, Fransa'nın ortadan kaldırdığı krallıkların yeniden kurulacağı kararı alındı. Böylece Avrupa'da Restorasyon Dönemi başladı.

1815'de Rus general Alexander İpsilante tarafından Filik-i Eterya Cemiyeti kuruldu.
1820'de Eflak'ta ilk Rum ayaklanması başladı ancak başarılı olamadı.

1821'de Mora'da Rumlar ayaklandı. İsyanı Mısır valisi Mehmet Ali Paşa kendisine Girit ve Mora valiliğinin verilmesi şartıyla bastırdı. Ancak isyanlar aralıklarla devam etti.

1827'de Avrupa Devletleri (İngiltere / Fransa / Rusya) Mora yakınında bulunan Navarin'de Osmanlı donanmasını yaktı. (Osmanlı ve Mısır donanması) Bununla beraber Avrupadaki Resteraşyon Dönemi sona erdi.

1827-1828'de Osmanlı-Rus Savaşı başladı. Rusya kazandı.
1829'da Edirne Antlaşması Osmanlı-Rusya arasında imzalandı.
Buna göre:
→ Sırplar özerk oldu. (ilk imtiyaz)
→ Mora'da bir Yunanistan Devleti kuruldu. (bağımsızlık)
(Osm.'dan ayrılan ilk devlet/millet)

1830'da Fransa Cezayir'i işgal etti
(Kuzey Afrika'da Osmanlı'nın kaybettiği ilk toprak parçası)

1831 Mehmet Ali Paşa isyanı başladı. Oğlu İbrahim Kütahya'ya kadar geldi.
1833 2. Mahmut "Denize düşen yılana sarılır" diyerek Rusya'dan yardım istedi. Ruslar İstanbul'a gelince İngiltere ve Fransa olaya müdahale etti.

1833 Kütahya Antlaşması (Osmanlı ile Mehmet Ali Paşa arasında)
→ Suriye - Cidde - Girit valilikleri M. Ali Paşa'ya verildi.
→ Oğlu İbrahim'e de Adana valiliği verildi.
→ Mehmet Ali Paşa her sene Osmanlı'ya vergi verecek ve ihtiyaç halinde asker gönderecek.

1833 Hünkar İskelesi Antlaşması (Osmanlı - Rusya)
→ 8 yıl geçerlidir.
→ Rusya'ya karşı düzenlenecek ve yapılacak bir savaş esnasında Osmanlı Boğazları Rusya'ya açık, diğer devletlerin savaş gemilerine kapalı tutacak
(Bu antlaşma Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını son kez kullandığı antlaşmadır)
(Boğazlar ilk kez sorun haline gelmiştir.)

1833'de Osmanlı Devleti Mısır sorununda İngiltere'nin desteğini sağlamak için kapitülasyonları genişlettiği Balta Limanı Antlaşmasını imzaladı. Bu antlaşma ile Osmanlı Devletini ekonomisi dışa bağımlı hale geldi.

1840 Londra Konferansı
Mısır Sorununu çözmek için toplandı.
Osmanlı bu konferansta etkili olmak istediği için Tanzimat Fermanı'nı ilan etti. Burada yapılan görüşmede
→ Mısır'ın babadan oğula geçecek şekilde M. Ali'ye verilmesi
→ M. Ali'nin elinden Suriye, Girit ve Adana valiliklerinin alınması
→ M. Ali'nin her sene Osmanlıya vergi göndermesine karar verildi.
→ M. Ali vergiyi göndermezse; İngiltere, Fransa ve Rusya M. Ali'ye savaş ilan edecek.
(İç sorun bir uluslararası soruna dönüştü)
(Mısır sorunu burada çözüldü)

1841 Londra Boğazlar Konferansı

Boğazlar uluslararası bir sorun haline gelmiştir.
→ Boğazlar Osmanlı'da kalacak
→ Barış zamanı tüm ticaret gemilerine açık olacak
→ Savaş zamanı tüm devletlerin savaş gemilerine kapalı olacak
(Osmanlı Boğazlar üzerindeki egemenlik hakkını kaybetti)

Kırım Savaşı

1853 Rus elçisi Menşikof'un isteklerinin reddedilmesi üzerine Ruslar Sinop'ta Osmanlı donanmasını yaktı. ve İstanbul'a doğru ilerlemeye başladı. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa Osmanlı'nın yanında savaşa girdi. Ardından Piyomente Krallığı (İtalya) da Osmanlı yanında savaşa girdi.

NOT Tlk defa Osmanlı Devleti bu savaşta İngiltere'den dış borç aldı.

NOT Kırım, Varna ve Edirne'de ilk defa telgraf hatları kullanıldı.

NOT Modern hemşireliğin kurucusu Florance Nightingale, bu savaşta hastaları tedavi etti. Levent ve Selimiye Kışlalarında çalıştı. Lakabı "The Lady with the Lamb (Lambalı Kadın)" dır. Ölüm oranını %42'den %2'ye çekti. Hastaları istatistiki yöntemlerle analiz etti.

1856, Kırım Savaşı sonunda **Paris Antlaşması** imzalandı.
→ Osmanlı bir Avrupa Devleti sayıldı.
→ Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü Avrupalı devletler koruyacak
→ Karadeniz tarafsız bir deniz haline getirildi.
→ Osmanlı bu konferansta etkili olmak için **Islahat Fermanını** ilan etti.

1875 Hersek'te başlayan isyan tüm Balkanlar'a yayıldı. Tarihte bu olaya **Balkan Bunalımı** adı verildi.
1876'da Balkan Bunalımını çözmek için **İstanbul (Tersane) Konferansı** düzenlendi. Böylece bu konferansta bir sonuç alınamayınca Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruyan İngiltere bu politikadan vazgeçti. Bunun üzerine Rusya Osmanlı Devletine savaş ilan etti.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi)

Kars, Ardahan, Batum } **Elviye-yi Selase** (3 vilayet) → Rusya işgal etti.

Nene Hatun

Plevne Kahramanı Gazi Osman Paşa

Doğu Trakya işgal edildi (Edirne, Kırklareli, Tekirdağ)

1878 **Ayestefanos Antlaşması (Yeşilköy Ant.)** → Osmanlı-Rusya
Osmanlı tarihinde, imzalanmasına rağmen yürürlüğe girmeyen ilk antlaşmadır.
Bu antlaşmayı çıkarlarına aykırı bulan Avrupa devletleri, antlaşmayı tekrar görüşmek için **Berlin Konferansını** topladı.
→ Sırbistan, Karadağ, Romanya bağımsız olacak.
→ Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya, Doğu Bayazıt Osmanlıya verilecek
Antlaşma öncesi İngiltereye, İng.'nin yardım sözüne inanarak **Kıbrıs**'ın yönetimi geçici olarak verilmiştir.
→ Bosna-Hersek yönetimi Avusturya-Macaristan imparatorluğuna bırakıldı.
→ Girit'teki Rumlara ve Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeniler'e yönelik ıslahat yapılacak (Ermeni sorunu uluslararası bir hale geldi.)
→ Bulgaristan 3'e bölünecek (Doğu Rumeli / Makedonya / Bulgar Prensliği)

1881 Fransa Tunus'u işgal etti.
1882 İngiltere Mısır'ı işgal etti.

1897 Dömeke Meydan Muharebesi'ni Yunanlılar'a karşı kazanıldı.

NOT Mustafa Kemal bu savaşa katılabilmek için okuldan kaçmak istedi. "Gençliğimin en heyecanlı, en ateşli günleriydi; bu savaşa katılmayı çok istedim" dediği savaştır.

XIX. YÜZYIL ISLAHATLARI

Genel Özellikleri
Her alanda ıslahat yapılmıştır.
Batı örnek alınmıştır.
Demokratikleşme faaliyetleri başlamıştır.
Halk devlet yönetimine katılmıştır.

Islahatçıların Şifresi → MAHMUT (Mahmut, Mecid, Aziz, Hamit)

II. Mahmut

Senedi İttifak (1808)
II. Mahmut ile ayanlar arasında
Padişah kendi gücünden hariç ilk defa başka bir gücün varlığını tanımıştır.
Osmanlı Devleti tarihindeki ilk demokratikleşme hareketidir.
Tarihteki Magna Carta (Büyük Şart)'ya benzetilir.

İdari (Yönetim) Alanda Yapılan Islahatlar
Ayanlıkları ortadan kaldırdı.
Eyaletlere müşir, köylere muhtar atadı.
Düzenli posta teşkilatı kuruldu.
Müsadere Usulü kaldırıldı. (Özel mülkiyet gelişti)
Islahatları düzenlemek için Dari Şurayı Babıali kuruldu.
Adalet işlerine bakmak için Meclis-i Valayı Ahkâm-ı Adliyei kuruldu.
Timar Sistemini kaldırdı.
İstanbul'a gelecekler için mühür Tezkeresi düzenlendi.
Memurlara maaş bağlandı. Memurlar dahiliye ve hariciye diye 2'ye ayrıldı.
Memurlara fes, ceket, pantalon giyme zorunluluğu getirildi.
Devlet dairelerine kendi resmini astırdı.
Divan-ı Hümayun kaldırıldı. Yerine Heyet-i Vükela (Bakanlar Kurulu) kuruldu.
Divan üyeleri nazırlıklara dönüştürüldü

Sadrazam → Başvekâlet
Reis-ül Küttap → Hariciye nazırlığı
Sadelet Kethüdalığı → Dahiliye nazırlığı
Şeyhülislamlık → Bab-ı Meşihat Dairesi
} dönüştürüldü

İlk resmi gazete (Takvim-i Vekayi) çıkarıldı.

Pasaport uygulamasına geçildi.

Askeri Alanda Yapılan Islahatlar

Sekban-ı Cedit > Kuruldu.
Eşkinci Ocağı

1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldı. (Vakayı Hayriye)
Asakir-i Mansure-i Muhammediye adında ordu kuruldu. Bu ordunun asker ihtiyacını karşılamak amacıyla "Mekteb-i Fünun-u Harbiye" kuruldu.
Seraskerlik (Genel Kurmay Başkanlığı) kuruldu.
Köylerin ve kasabaların güvenliğinin sağlanması amacıyla "Redif Birlikleri" kuruldu.
Askeri amaçlı nüfus sayımı yapıldı. Darülşurayı Askeri (Askerlik şubesi) kuruldu.

Eğitim, Sağlık ve Kültür Alanında Yapılan Islahatlar

İlk defa yurtdışına eğitim amaçlı öğrenciler gönderildi.
Rüştiye (ortaokul) ve orta dereceli okullar anlamına gelen Mekteb-i Ulumu Edebiye açıldı.
Mekteb-i Harbiye (Harp Okulu) ve Mekteb-i Askeri Tıbbiye açıldı.
Karantina uygulamasına geçildi.
İlköğretim parasız ve mecburi oldu (İstanbul'da)
Yabancı dil bilen Müslüman diplomat yetiştirmek amacıyla Tercüme Odaları kuruldu.
Donizetti Paşa mehterhaneyi kaldırıp yerine Mızıka-yı Hümayun'u kurmuştur. (Askeri bando okulu)

Ekonomik Alanda Yapılan Islahatlar

Feshane açıldı.
Bez fabrikası açıldı.
Ihracata önem verildi.
Memurun giyeceği kıyafetlerin yerli malı olması zorunlu hale getirildi.
Yerli malı teşvik edildi.

NOT Donizetti Paşa'nın bestelediği Mahmudiye Marşı Osmanlı'nın ilk marşı kabul edilir.

Sultan Abdülmecid

Tanzimat Fermanı (1839)

İlan Edilme Nedenleri

Londra Konferansı kararlarında etkili olabilmek
Yabancı devletlerin azınlıkları bahane ederek iç işlerimize karışmasını önlemek
Gayrimüslimlerin haklarını yükselterek devlete olan bağlılıklarını artırmak
Fransız İhtilalinden yayılan ulusçuluk akımının etkisini azaltmak

Hazırlayan → Mustafa Reşit Paşa
Fikir akımı → Osmanlıcılık
Önemi → Kanunun üstünlüğü benimsendi.
Anayasacılığa geçişin ilk aşaması sayılır.

Maddeleri

Mahkemeler herkese açık yapılacak
Vergiler herkesin gelirine göre alınacak
Askerlik vatan hizmeti sayılacak
Herkesin can, mal ve ırz güvenliği korunacak
Din, dil, ırk ayrımı yapılmadan herkes kanun önünde eşit sayılacak

Islahat Fermanı (1856)

İlan Edilme Nedenleri

Paris Barış Konferansı kararlarında etkili olabilmek
Tanzimat Fermanı ile aynı nedenlerle ilan edilmiştir.

Fikir Akımı — Osmanlıcılık
Önemi — Tam bir müsluman - gayrimüslim eşitliği sağlandı.

Maddeleri

Gayrimüslimi küçük düşürücü sözler söylenmeyecek
Gayrimüslimler banka, şirket, okul açabilecek
Gayrimüslimler devlet memuru olabilecek
Gayrimüslimler il genel meclislerine üye olabilecek (kazandıkları ilk siyasal hak)
Cizye vergisi kaldırıldı. Gayrimüslimler askere gitmemek için bir kerelige mahsus nakdi bir bedel ödeyerek askerlik hizmetlerinden muaf tutulacak

NOT Bu fermanda Avrupalı devlettlerin (dış güçlerin) baskısı vardır.

Diğer Islahatlar

Meclis-i Ali Tanzimat (Islahatları düzenleyen kurum) açıldı.
Arazi Kanunnamesi çıkarıldı.
Ilk defa modern anlamıyla belediyecilik başladı.
Bank-ı Dersaadet adıyla bir banka kuruldu.
Bank-ı Osmani adında İngiliz sermayeli ilk yabancı banka açıldı. (Para basmaya yetkili)
Ilk kağıt para (kaime) basıldı.
Ilk defa dış borç alındı. (Kırım Savaşı sırasında İngiltereden)
Vergi toplamak için Muhassıllık meclisleri kuruldu.
Ilk demiryolu hattı İzmir - Turgutlu arasına yapıldı. (İzmir - Aydın arasına)
Şirket-i Hayriye kuruldu. (Vapur işlerini düzenler)
Maarif-i Umumiye Nezareti (günümüz MEB) kuruldu.
Encümen-i Danış kuruldu. (Fen kitaplarını tercüme eden bilimsel kurul)
Erkek öğretmen yetiştiren Darülmuallimin açıldı.
Mekteb-i Mülkiye açıldı. (Hukuk adamı yetiştirmek için)
Güllü Agop Osmanlı Devletinde modern tiyatroyu başlattı.
Darülbedayi ve Darülelhan kuruldu.
Jandarma ve Polis Teşkilatı kuruldu.
Şinasi tarafından ilk özel Türkçe gazete olan Tercüman-ı Ahval çıkarıldı.
Tasfir-i Efkar ile Ceride-i Havadis gazeteleri çıkarıldı.
Vekayi Tıbbiye adında ilk dergi çıkarıldı.
Ilk telgraf hatları döşendi. (Edirne - Varna - Şumnu) Kırım Savaşında ise Kırım - Varna - Edirne arasında kullanıldı.

Sultan Abdülaziz

Giritli Rumlara **Halepa Fermanı'nı** çıkararak özerklik verdi.
İlk defa gezi amaçlı **yurtdışına seyahat** etti. (İng., Fr, Prusya, Avusturyaya)
Seyahatin Amaçları
→ Borç para bulabilmek
→ Osmanlı medeniyetinin ileride olduğunu göstermek
→ İçimizdeki azınlıklara padişaha gösterilen saygınlığı göstermek
→ Rusya'nın planlarını Avrupa devletlerine anlatmak

Vilayet Nizamnamesi çıkarıldı. (Köy, Nahiye, Kaza, Liva, Vilayet)
Matbuat Nizamnamesi çıkarıldı.
Ziraat Bankasının temeli sayılan **memleket ve Emniyet Sandıkları** kuruldu.
Süveyş Kanalı Fransızlar tarafından Mısır'da açılmıştır.
Beylerbeyi ve Çırağan Sarayları yapıldı.
Ramazan Kararnamesi ile devlet borçları bile ödeyemediğini ilan etti.
Islah-ı Sanayi Komisyonu kurulmuştur.
Maarif Nizamnamesi yayınlandı. (Fransa örnek alındı)
(Eğitim) İptidai → İlkokul
Rüştiye → Ortaokul
İdadi → Lise
Fünun → Üniversite

... Heykeli olan ilk Osm. padişahıdır.

Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) açıldı.
Robert Koleji açıldı.
Galatasaray Sultanisi (Lise) açıldı.
Darüşşafaka açıldı.
Ahmet Cevdet Paşa **mecelle'yi** yazdı. (İslam'a göre) (Medeni Kanun gibi)
İlk resim sergisi **Şeker Ahmet Paşa** tarafından açıldı.
Nizamiye mahkemeleri kuruldu.
Fransa örnek alınarak Şura-yı Devlet (Danıştay), Divan-ı Ahkâm-ı Adliye (Yargıtay) kuruldu.
Modern hukuka geçişin ilk aşamalarından sayılan **Ceride-yi Mahakim** yayınlandı.
Teodor Kasap önderliğinde ilk Türkçe mizah gazetesi **Diyojen** çıkarıldı.
Dünyanın en büyük 3. deniz filosu oluşturulmuştur.
İlk defa bir gazete **Miladi Takvim** kullandı. (Sabah gazetesi)
Osmanlı Devletinin ilk üniversitesi olan **Darül Fünun** (İstanbul Üni.) açıldı.

II. Abdülhamit (1876-1908)

Çağdaş çok okul yaptırdığı için **Maarifperver** (eğitimi seven) olarak bilinir.
Bir il adıyla bir lise varsa genellikle II. Abdülhamit zamanında yapılmıştır.
Devletin dış politikası **İslamcılık** (Ümmetçilik) olmuştur (Panislamizm)
Orta Afrika'da İslamiyeti yaymıştır.

Rejim	Kral	Halk	Anayasa
Monarşi	✓	X	X
Meşrutiyet	✓	✓	✓
Cumhuriyet	X	✓	✓

Padişah
II. Abdülhamit

Halk

Anayasa
Kanun-i Esasi (1876)
Türk tarihinin ilk yazılı anayasası

Ayan	Mebusan
Padişah atar	Halk 4
Ömür boyu	senede bir
görevde kalır	seçer. Emlak
40 yaş üstü	sahibi olma
kişiler seçilir.	şartı var
İlk başkanı	İlk başkanı
Server Paşa	Ahmet Vefik Paşa

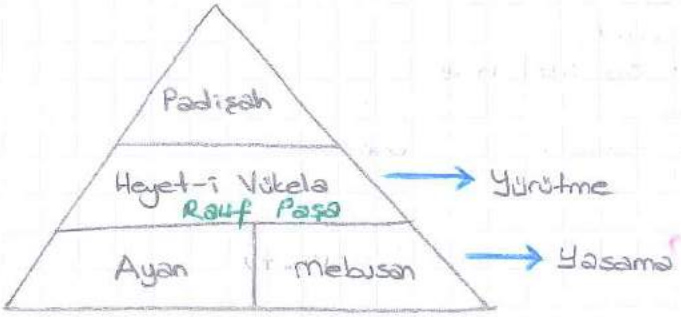

Meşruti Monarşi

Kanun-i Esasi'nin Maddeleri

* Osmanlı Devleti, Osmanoğulları sülalesinden gelen en büyük ve en akıllı erkek üye tarafından yönetilir. (Ekberiyet Sistemi)
* Resmi dini İslâm'dır.
* Resmi dili Türkçe'dir.
* Yasama yetkisi mebusan ve ayan meclislerine aittir.
* Yürütme yetkisi Heyet-i Vükelaya (Bakanlar Kurulu) aittir.
* Hükümet yaptığı işlerden padişaha karşı sorumludur.
* Ayan ve mebusan meclisleri kanun teklifini hazırlar, hükümet padişaha sunar.
* Padişah önüne gelen bir kanunu sınırsız veto etme hakkına sahiptir.
* Meclisi açma - kapama yetkisi padişaha aittir.

I. Meşrutiyetin Kısa Ömürlü Olmasının Nedenleri

Mebusan Meclisindeki Ermeniler'in bağımsızlık istekleri
1877 - 1878 Osmanlı - Rus savaşının çıkması

II. Abdülhamit Dönemi Islahatları

Yönetim merkezi Yıldız Sarayına taşındı.
Dış politikada İslâmcılık benimsendi.
Osman Hamdi Bey "Sanayi Nefise" Mektebini kurmuştur (Güzel Sanatlar Fakültesi)
İlk arkeoloji müzesi olan Asar-ı Atika kuruldu.
Müzeihümayun kuruldu. Başına Osman Hamdi Bey getirildi.
Kız çocukları için kız meslek liseleri (idadi) açıldı.
Hafiye Teşkilatı kuruldu. Jurnal adı verilen (MİT elemanı) haberciler yetiştirildi.
Telgraf mektebi kuruldu ve telgraf öğrenimi için Avrupa'ya öğrenciler gönderildi.
Doğudaki Ermeni İsyanları'nın bastırılması amacıyla Hamidiye Alayları kuruldu.
1863'te kurulan Memleket Sandıkları 1888'de Mithat Paşa'nın gayretleriyle Ziraat Bankası'na dönüştürüldü.

Tercüme-i Hakikat adı verilen bir gazete çıkarılmıştır.
Alman kral II. Wilhelm'in önerisiyle 3B Projesi hayata geçirilmeye çalışıldı.
(Berlin – Bosof (Boğazlar) – Bağdat demiryolu)
Haydarpaşa tren yolu inşa edildi.
Engellilere yönelik kurumlar açıldı.
Muharrem Kararnamesi ile Osmanlı resmen iflas ettiğini açıkladı. Bunun üzerine alacaklı devletler Düyun-u Umumiye İdaresi (Genel Borçlar İdaresi)'ni kurdu (Devlet içinde devlet) Bu kurulun başkanlığını İngiltere ve Fransa yapmıştır.

1908'de İttihat ve Terakki'nin baskılarıyla II. Meşrutiyet, II. Abdülhamit tarafından ilan edildi. Ancak meşrutiyet karşıtları Monarşiyi tekrar geri getirebilmek amacıyla 31 Mart Ayaklanmasını başlattılar.

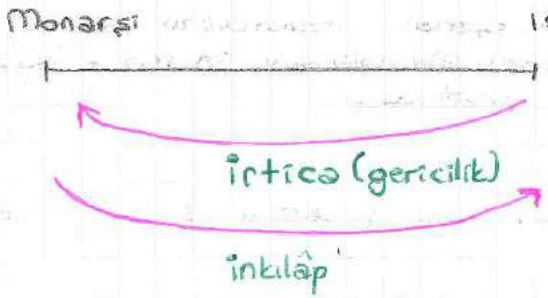

Osmanlı Devleti tarihinde rejimi değiştirmeye yönelik çıkan ilk ve son isyandır. (31 mart)

Hareket Ordusu → İsyanı bastırmaları ordunun, yenilikleri koruduğunun göstergesidir.
- Mahmut Şevket Paşa
- M. Kemal (K. Yüzbaşı) → Hareket planını ve Ayaklanmanın bastırılma beyannamesini yapmıştır.

NOT Osmanlı Devleti tarihinde meclis kararı ile görevinden alınan ilk Osmanlı padişahı II. Abdülhamit'tir. Yerine IV. Mehmet Reşat getirildi. Abdülhamit de Selanik'e sürgüne yollandı.

II. meşrutiyetin ilanı veya 31 mart Vakası sırasında
→ Girit, Yunanistan'a bağlandı.
→ Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Bosna-Hersek'i ilhak etti.
→ Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti.

Osmanlı Devletinde Kurulan Siyasi Partiler
İttihat ve Terakki
Ahrar Fırkası
Hürriyet ve İtilaf
Osmanlı Sosyalist Fırkası
Osmanlı Demokrat Fırkası
Fedekaran-ı millet Partisi

OSMANLI DEVLETİ'NDE BASIN-YAYIN HAREKETLERİ

GAZETELER

1795	Bulletin des Novalles	Çıkarılan ilk gazete
1828	Vekayi Mısriye	Mısır'ın resmi vilayet gazetesi
1831	Takvim-i Vekayi *	Devletin ilk resmi gazetesi
1831	Le moniteur Ottoman	Devletin Fransızca çıkardığı resmi gazete
1840	Ceride-i Havadis	Yarı resmidir. William Churchill tarafından çıkarılmıştır.
1860	Tercüman-ı Ahval *	Osmanlı'nın ilk özel gazetesi (Agah Efendi + Şinasi)
1862	Tasvir-i Efkâr	Kadınların okutulması, İst. sorunları (Şinasi - Namık Kemal)
1867	Muhbir	Ali Suavi. Giritli müslümanlara yardım kampanyası başlattı.
1871	İbret	Namık Kemal. Vatan yahut Silistre'den sonra kapatıldı.
1878	Tercüman-ı Hakikat	Ahmet Mithat Efendi çıkardı. İnsanlara gazete okuma alışkanlığı getirmeye çalışmıştır.
1878	Tercüman-ı Şark	Şemsettin Sami tarafından çıkarılmıştır.
1908	Tanin	Hüseyin Cahit Efendi. İttihatçıların gazetesi
1908	Volkan	Server Vahdeti'nin çıkardığı, 31 Mart isyanını destekleyen gazetedir.

NOT Ayrıca bu dönemde **Karagöz** adında mizah gazetesi ve **Bahçe** adında çocuk gazetesi çıkarılmıştır.

DERGİLER

1850	Vekayi Tıbbiye *	Osm. çıkarılan ilk dergi
1860	Mecmua-i Fünun	———
1862	Mirat	———
1864	Mecmua-i Askeriye	———
1870	Diyojen *	Teodor Kasap tarafından çıkarılan ilk mizah dergisi

KADIN GAZETELERİ VE DERGİLERİ

1868	Terakki	İlk defa kadın sorunlarından ve haklarından bahseden gazetedir.
1869	Terakki Muhadderat *	Kadınların yükselişi anlamına gelir.
1886	Şükufezâr (Çiçek Bahçesi) *	Yazar kadrosu tamamen kadınlardan oluşur.
1887	Mürüvvet	Osm. kadınlarını dünya kadınlarından haberdar eder
1889	Parça Bohçası	Ev düzeni ile ilgili bilgi veren gazete
1895	Hanımlara Mahsus G.	Kadın haklarını savunmuştur.
1908	Demet	H.E. Adıvar'ın baş yazarlık yaptığı gazete
1908	Mesail	İlk renkli yayın yapan kadın gazetesi
1908	Kadın *	İlk Türk kadın yazar Fatma Aliye burada yazdı.
1913	Kadınlar Dünyası	Kadın hakları ve çalışma hayatından bahsetmiştir. İsmet Hakkı yazarlık yapmıştır.
1914	Seyyale	

OSMANLI DEVLETİ'Nİ DAĞILMAKTAN KURTARMA FİKİRLERİ

OSMANLICILIK

Din, dil, ırk farkı gözetmeksizin herkesi Osmanlı vatandaşı sayma anlayışıdır.
II. Mahmut başlatmıştır.

Namık Kemal
Ziya Paşa
Şinasi
} önemli savunucularıdır.

Tanzimat – Islahat I. ve II. Meşrutiyette uygulanmıştır.

İlk defa 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı sırasında uygulanamayacağı anlaşıldı.
(Millet-i Sadıka olarak adlandırılan Ermeniler'in Ruslarla işbirliği yapması)
Osmanlıcılık Balkan Savaşları sırasında Arnavutluk'un elimizden çıkmasıyla önemini yitirirken I. Dünya Savaşı sonunda tamamen sona ermiştir.

İSLAMCILIK (Ümmetçilik – Panislamizm)

II. Abdülhamit'in dış politikasıdır.
İlk defa Balkan Savaşları sırasında Arnavutluk'un elimizden çıkmasıyla ilk darbeyi almış. Ayrıca I. Dünya Savaşı sırasında Arapların İngilizlerle işbirliği yapması sonucu önemini yitirmiştir.
3 mart 1924'te Halifeliğin kaldırılmasıyla tamamen sona ermiştir.
Mehmet Akif Ersoy

TÜRKÇÜLÜK (Pantürkizm)

19. yy'ın 2. yarısından itibaren Rusya'nın Panslavizm politikasına karşı Rusya'daki Müslümanların birleşerek oluşturduğu fikir akımıdır.

Yusuf Akçura
Ziya Gökalp
Halide Edip Adıvar
Fuat Köprülü
Ahmet Ağaoğlu
İsmail Gaspıralı
Zeki Velidi Togan
} önemli temsilcileridir.

II. Meşrutiyetten sonra önem kazandı.
Yusuf Akçura İstanbul'da "Türk Yurdu Derneği" kuruldu
Yayın organı Türk Yurdu dergisidir.
Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesidir.
Osmanlı sınırları içinde yaşayan Türklere millet olma bilinci aşılanmaya çalışıldı.
Ayrıca Osm. Dev.'nin topraklarının dışında yer alan Türklerle birleşmeye ise geniş manada TURANCILIK denir.

BATICILIK

Lale Devri'nden itibaren uygulanan fikir akımıdır.

Celal Nuri
Tevfik Fikret
} önemli temsilcisidir.

"Ya batılılaşırız ya mahfoluruz" prensibiyle hareket etmişlerdir.

FEDERALİZM (Ademi Merkeziyetçilik)

Prens Sebahattin tarafından hayata geçirilmeye çalışıldı.
Eyalet sistemini savundu.
Merkezi yetkilerin azaltılıp yerel yönetimlerin güçlendirilmesine çalışıldı.

İNKILAP TARİHİ

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912)

Nedenleri

İtalya'nın siyasi birliğini geç tamamlayıp sömürgecilik ve pazar arayışına girmesi
Bölgeye İtalya'nın Osmanlı'ya göre daha yakın olması
Trablusgarp'ın zengin hammadde yataklarına sahip olması
Avrupa Devletlerinin işgale onay vermesi
(1909 - Racconigi Antlaşması gibi) ⟶ İtalya - Rusya arasında

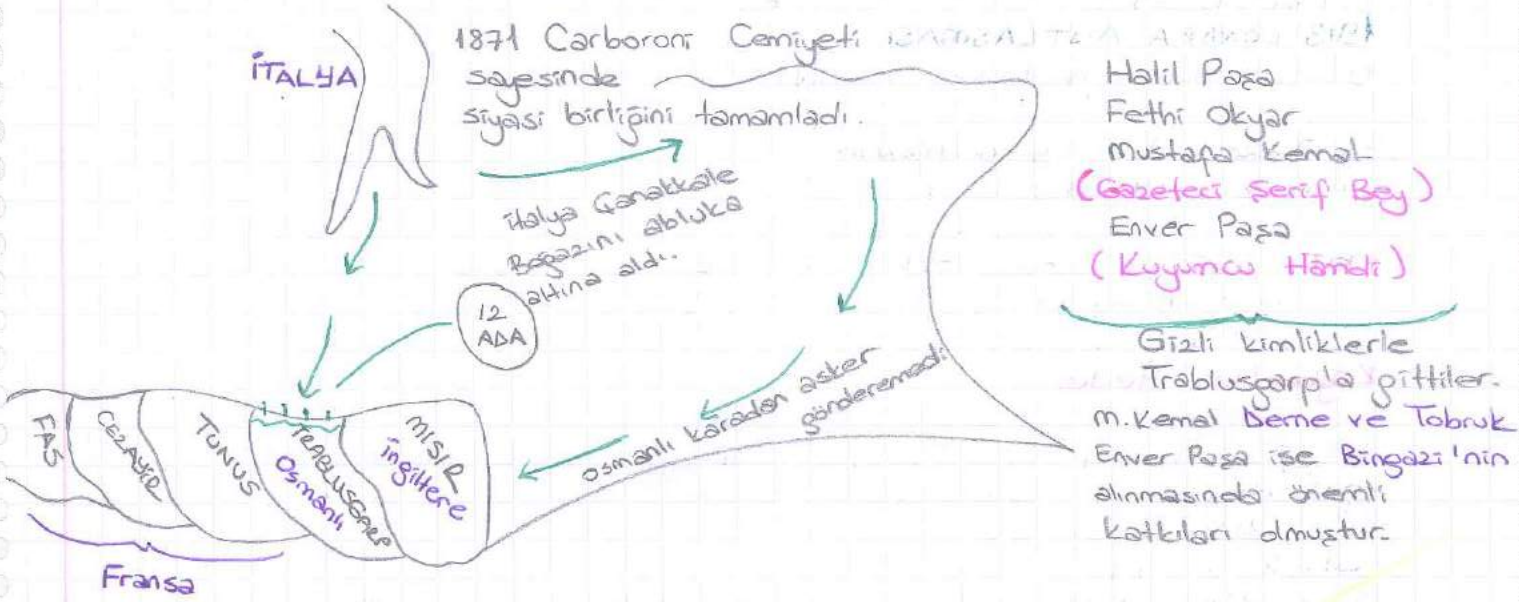

Halil Paşa
Fethi Okyar
Mustafa Kemal
(Gazeteci Şerif Bey)
Enver Paşa
(Kuyumcu Hamdi)

Gizli kimliklerle Trablusgarp'a gittiler.
M. Kemal Derne ve Tobruk
Enver Paşa ise Bingazi'nin alınmasında önemli katkıları olmuştur.

1912 UŞİ ANTLAŞMASI (İtalya - Osmanlı)

İsviçre'de imzalanmıştır.

⟶ Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya bırakılacak
(Osmanlı Devleti'nin Afrika Kıtası'nda toprağı kalmadı.)

⟶ Trablusgarp halkı, dini ve kültürel açıdan Halifeye bağlıdır.
(Osm. Devleti bölgeyle bağını koparmak istememiştir.)
(Bölgeye halifeyi temsilen "Naibüs Sultan" adında dini bir görevli atanmıştır.)

⟶ 12 Ada Balkan Savaşları'nın sonuna kadar (geçici olarak) İtalya'ya bırakılacak.

Trablusgarp Kuzey Afrika'da kaybedilen son toprak parçası

NOTLAR

* Mustafa Kemal'in ilk savaşıdır. Kendisinden çok daha fazla askeri gücü olan bir devleti mağlub etmesi, ilerde Kurtuluş Savaşı'nın kazanılabileceğinin göstergesidir.

* Mustafa Kemal "Binbaşı" rütbesine yükseltildi.

* Mustafa Kemal Anadolu'da bu savaşın ardından ilk defa tanınmaya başlamıştır.

* Mustafa Kemal Gerilla (vur-kaç) taktiğini de bu savaşta öğrenmiştir.

I. BALKAN SAVAŞI (1912-1913)

Bulgaristan
Yunanistan
Sırbistan
Karadağ
} Osmanlı Devleti

Savaşın Temel Sebebi
Osmanlı Devleti'ni Balkan topraklarından atmak

Savaşı Başlatan Devlet → KARADAĞ
Savaşta En Etkili Devlet → BULGARISTAN

1913 LONDRA ANTLAŞMASI
Osmanlı – Balkan Devletleri arasında

→ Osmanlı – Bulgar sınırı Midye-Enez Hattı olacak, Osmanlı bu hattın batısından çekilecek.

NOT Savaş sırasında Şükrü Paşa ile Kazım Karabekir Bulgar ordularına esir düşmüştür.

Kaybedilen Yerler
Doğu Trakya
Batı Trakya
Makedonya
Ege Adaları
Selanik
Arnavutluk → Osmanlı'dan ayrılan son Balkan ülkesi/milleti

NOT Arnavutluk'un Osmanlı'nın elinden çıkmasıyla İslamcılık (Ümmetçilik) politikası ilk kez başarısız olmuştur.
Osmanlıcılık politikası da tamamen sona erdi.

Osmanlı'nın Savaşı Kaybetme Nedenleri
4 cephede birden savaşılması
Ordunun gerçekleştirilmesi politikası ve savunma giderlerinin azaltılması amacıyla 75 bine yakın tecrübeli askerin savaş öncesi terhis edilmesi
Ordunun içine siyaset (particilik) girmesi
(İttihatçı, İtilafçı, Halaskarcı)

Savaşın Sonuçları
Savaştan en kârlı çıkan devlet Bulgaristan'dır. Bu da II. Balkan Savaşı'na sebep olmuştur.
Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda toprağı kalmamıştır.
Arnavutluk'un kaybedilmesi ve Anadolu'ya yapılan yoğun Türk göçü sayesinde Osmanlıcılık önemini yitirirken Türkçülük fikir akımı güçlenmiştir.
Batı Trakya azınlık sorunu günümüze kadar gelmiştir.

Yenilgiden hükümeti sorumlu tutan İttihat ve Terakki Meclis'i basarak yönetime el koymuştur. (BAB-I ALİ BASKINI)
→ Kamil Paşa Hükümeti devrildi.
→ Mahmut Şevket Paşa Hükümeti geldi.
(Enver – Cemal – Talat Paşa)
3 Paşalar Dönemi (1913-1918)

II. BALKAN SAVAŞI

Yunanistan
Sırbistan
Karadağ
Romanya
} Bulgaristan

Savaşın Temel Sebebi
Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşından çok karlı çıkması

Savaşı Başlatan Devlet ⟶ Bulgaristan

NOT Bu savaşta Osmanlı'nın tek kazancı Doğu Trakya olmuştur.

NOT Enver Paşa'ya Edirne Fatihi unvanı verilmiştir.

1913 Bükreş Antlaşması
(Balkan ülkeleri ile Bulgaristan arasında)
Bulgaristan en zararlı çıkan devlet oldu. Zararını telafi etmek için I. Dünya Savaşı'na katılacaktır.

Osmanlı – Bulgaristan arasında **İstanbul Antlaşması**
(Sınır sorunları ve azınlık hakları çözülmeye çalışılmıştır)

Osmanlı – Yunanistan arasında **Atina Antlaşması**
(Sınır sorunları ve azınlık hakları görüşülmüştür)

Osmanlı – Sırbistan arasında **İstanbul Antlaşması**
(Azınlık hakları ve taşınmaz mallar sorunları görüşülmüştür)

I. DÜNYA SAVAŞI

NEDENLERİ
İtalya ve Almanya'nın siyasi birliğini geç tamamlayıp sömürgecilik ve hammadde arayışına girmesi
Fransa ile Almanya arasındaki Alsas Loren sorunu
Fransız İhtilalinden yayılan ulusçuluk akımı
Devletler arası silahlanma yarışı
Devletler arası bloklaşma
Avusturya – Macaristan İmparatorluğu ile Rusya arasındaki, Balkanlara hakim olma mücadelesi
Rusya'nın Panslavizm politikası ve sıcak denizlere inme düşüncesi

Avusturya – Macaristan veliahtı Ferdinand'ın Saraybosna gezisi sırasında Gabriel Princip adlı bir Sırplı tarafından öldürülmesi

(1908) İTİLAF (ANLAŞMA)	(1912) İTTİFAK (BAĞDAŞMA)
İNGİLTERE FRANSA Ç. RUSYA	ALMANYA İTALYA AVUSTURYA-MACARİSTAN
İtalya (Taraf değiştiren) Japonya (Savaştan ilk çekilen devlet) Yunanistan (Savaşa son katılan) ABD (Savaşın süresini kısaltan ve seyrini değiştiren devlet)	Osmanlı Devleti (Savaşın süresini uzatan devlettir) Bulgaristan

OSMANLI Devleti'nin ALMANYA Yanında Savaşa Girme Nedenleri
Kaybedilen toprakları geri almak
Savaşı Almanların kazanacağına inanılması
İttihat ve Terakki'nin Alman hayranlığı
Almanya ile yapılan antlaşma
Almanya'nın Türk ve müslüman bir sömürgeye sahip olmaması
Siyasi yalnızlıktan kurtulmak

ALMANYA'NIN OSMANLI'yı Yanında Savaşa Sokma Nedenleri
Osmanlı Devleti'nin jeopolitik gücünden faydalanmak
Osmanlı Devleti'nin dini gücünden faydalanmak
Osmanlı Devleti'nin demografik gücünden faydalanmak (nüfus gücü)
Yeni cepheler açılmasını sağlayarak, kendi savaş yükünü hafifletmek

OSMANLI DEVLETİ'NİN Savaşa Girmesinin Sonuçları
Yeni cepheler açıldı.
Savaşın süresi uzadı.
Almanya'nın yükü hafifledi.
V. Mehmet Reşat Cihat ilan etti.
Kapitülasyonlar tek taraflı olarak kaldırıldı.
Boğazlar kapatıldı.

Taarruz	Savunma	Yardım
* Kafkasya Kanal	* Çanakkale * Irak Suriye - Filistin * Hicaz - Yemen	Galiçya Makedonya Romanya

CEPHELER

I. DÜNYA SAVAŞINDA CEPHELER

A) KAFKASYA CEPHESİ

1915 Hasan İzzet Paşa burada komutan
1915 Enver Paşa buraya atanıyor ve harekata izin vermeyen Hasan İzzet Paşayı görevinden alıyor
1915 Ruslar saldırdı ancak püskürtüldü.
1915 **Sarıkamış Harekatı** (190.000 kişi katılıyor, 90 bin asker şehit oldu)
1915 Ruslar ilerledi, Ermeniler yardım etti.

NOT "Kurtulmak istiyorsan önce komşunu öldür." propagandası Ermeniler'in, Osmanlı yanlısı Ermeniler'e karşı oluşturduğu baskıdır.

1915 Van'da Ermeniler katliam yaptı.
Van merkezli Ermeni Devleti'nin kurulduğunu açıkladı.

24 Nisan 1915'te Ermeniler'in tüm dernek sel faaliyetleri yasaklandı.
1915 **Tehcir Kanunu** çıkarıldı. 70 bin Ermeni öldü ve 700 bin Ermeni zorunlu göçe tabii tutuldu.

1916 **Mustafa Kemal** Tuğgeneral rütbesi ile Muş ve Bitlis'i geri aldı.
1917'de **Bolşevik İhtilali** sonucunda Rusya savaştan çekilme kararı aldı.
1918'de Rusya **Brest - Litowsk Antlaşması** ile savaştan çekildi.
↳ Elviye-yi Selase (3 Vilayet - Kars, Ardahan, Batum) Rusya tarafından Osmanlı'ya geri verildi.

NOT Osmanlı Devleti, başarısız olmasına rağmen toprak kazanmıştır.

Cephenin Açılma Sebepleri
Elviye-yi Selaseyi Ruslar'dan geri almak
Bakü petrollerine ulaşmak
Turancılık (Pantürkizmi) gerçekleştirmek

B) KANAL CEPHESİ

Açılma Nedenleri
İngiltere'nin sömürge yollarıyla bağlantısını kesmek
Kaybedilen Mısır'ı geri alma isteği

2 defa Cemal Paşa önderliğinde taarruz yapılmıştır.

Bu cephe Almanya'nın isteği üzerine açılmıştır.

Bu cephede başarısız olunması üzerine İngiltere Filistin ve Suriye'ye ilerledi. Yani Kanal cephesinin devamı niteliğinde olan cephe Suriye-Filistin Cephesi

Kanal Cephesi tarihimizde **2. Sarıkamış Faciası** olarak geçer.
* Plansız, programsız sefer olduğu için
* Kolera salgın hastalığı askerleri kırdığı için
* Binlerce asker öldüğü için

C) ÇANAKKALE CEPHESİ

Açılma Sebepleri

Çarlık Rusya'ya yardım göstermek
Rusya'nın buğdayından faydalanmak
Çanakkale'yi alarak Osmanlı'nın Asya ve Avrupa ile askeri bağlantısını kesmek
Osmanlı'nın olası Hindistan bölgesine saldırmasını engellemek
Kararsız kalan Balkan ülkelerini kendi yanlarına çekmek
İstanbul'u alarak Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak
Savaşın süresini kısaltmak

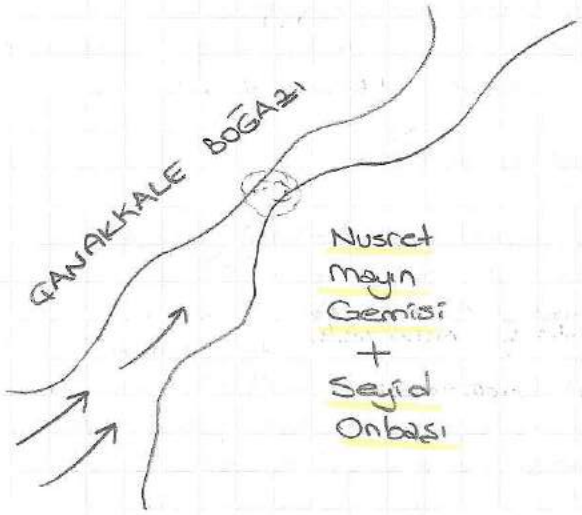

İlk komutan Limon Van Sanders Askerle iletişim kuramayınca yerine M. Kemal geldi. (Anafartalar Grup Komutanı)

M. Kemal **Conkbayırı'nda** askere "Ben size taarruzu değil, ölmeyi emrediyorum" emrini verdi.

(Mustafa Kemal deniz savaşında yok ▽)

Anafartalar
Conkbayırı
Arıburnu
Kocaçimen
Kanlısırt
Zığındere
Kireçtepe
Aslantepe

Mustafa Kemal'in savaştığı yerler

KEMALYERİ olarak adlandırılmıştır. (Fahrettin Altay Paşa tarafından)

18 Mart 1915
Çanakkale Deniz Savaşı

2 Ocak 1916
Çanakkale Kara Savaşı

NOT Çanakkale Savaşları'nın diğer isimleri:
→ Centilmenler Savaşı
→ Aydınlar Savaşı
→ Dardanelya Savaşı

NOT M. Kemal savaş sonunda askerlere "Hamdolsun İstanbul'u kurtardık" demiştir.

Savaşın Sonuçları

Çarlık Rusya'ya yardım götürülemediği için Rusya'daki ekonomik kriz derinleşti
Bulgaristan Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa girdi. (Böylece Osmanlı – Almanya kara bağlantısı sağlanmıştır)

Almanya | Avusturya | Macaristan | Bulgaristan | Osmanlı

I. Dünya Savaşının süresi en az 2 yıl uzadı.
500 bine yakın insan hayatını kaybetti
Mustafa Kemal "Albay" rütbesine yükseltildi.
M. Kemal Anadolu'da tanınan bir komutan haline geldi.
(İlerde milli mücadelenin lideri olmasında etkili olmuştur)

NOT Mustafa Kemal "Kaderin Adamı" olarak nitelendirilmiştir.

D) IRAK CEPHESİ

Açılma Nedenleri

Türkler'in İran üzerinden Hindistan'a ulaşmasını engellemek
İtilaf Devletleri'nin Çarlık Rusya'ya karadan yardım göndermek istemesi
Musul ve Abadan petrollerinin ele geçirilmek istenmesi

1915 İngilizler ilerleyerek Ammare'yi aldı
1915 Süleyman Askeri Bey intihar etti
1915 Sakallı Nurettin Paşa
1915 Halil Paşa ile General Tousheand arasında **Kut'ül Ammare Savaşı** yaşandı. Savaşı Osmanlı kazandı. General Tousheand ve 20 bin İngiliz askeri esir alındı.

NOT Halil Paşa'ya **Kut'ül Amare Kahramanı** ünvanı verildi.

1917 Bağdat İngilizler tarafından işgal edildi.

E) HİCAZ-YEMEN CEPHESİ

İngiliz Ajanlar → Arabistanlı Lowrence
Mekke Emiri → Şerif Hüseyin
Gizli Anlaşma → Mac Mahon (Şerif Hüseyin ve Mac Mahon arasında)

Komutanımız → Fahrettin Paşa
(medineyi savunması Plevne'nin savunulmasına benzer. Kıtlık, açlık vb durumlarda 1 ay dayanamaz denilen Fahrettin Paşa ve Türk askeri 6 ay dayanmıştır.)

Fahrettin Paşa'ya Verilen Lakaplar
Göl ortasında Plevne Kahramanı
Göl Aslanı, Göl Kaplanı
Türk Kaplanı
medine Müdafii

NOT Fahrettin Paşa'nın Medine'de yaşadıklarını ve esir düştüğü günleri anlatan eserin adı **medine müdafaası**

yahudi ajan

Hicaz-Yemen Cephesinde açlık, kıtlık, susuzluk ve kolera salgın hastalığı yaşanması üzerine askerlerimiz Mısır'ın Sidi Beşir ve ya Seydi Beşir Kampı'na getirilmiştir. Bu kampta Ermeniler'in, İngilizler'in ve **Sarah** adlı kadın ajanın işkencelerine maruz kalan 20 bine yakın Türk askeri şehit olmuştur.

Huş Bölgesinden geri dönen hiç askerimiz olmadığı için (Huş: Göle giden son yokuş, şehir) burada ölen askerlerimiz için

"Burası Huş'tur
Yolu yokuştur
Giden gelmiyor
Acep ne iştir"

sözleri ile bilinen Türkü bestelenmiştir.

NOT TBMM, Sidi Beşir Kampı'nda yaşanan olaylar için toplanıp İngiltere'yi kınamıştır.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA GİZLİ ANTLAŞMALAR

İstanbul (Boğazlar) Antlaşması: Garlık Rusya'ya Boğazlar bölgesi ve çevresi verilmiştir.

Londra Antlaşması: Muğla, Antalya ve Konya İtalya'ya verilmiştir. İtalya taraf değiştirdi.

Saint Jean de Maurienne: İzmir ve çevresi İtalya'ya verilmiştir.

Petrograd Protokolü: G. Rusya'ya Doğu Anadolu Bölgesi verilmiştir.

Mac Mahon: Mekke Emiri Şerif Hüseyin ile İngiliz valisi Mac Mahon arasında imzalanmıştır. Arapların İngilizler yanında yer alacağı ve İngilizlerin de Araplara devlet kurma sözü verdiği görülür.

* **Skyes-Picot:** İngiltere ile Fransa'nın Orta Doğu'yu paylaştıkları gizli antlaşmadır.

NOT Gizli antlaşmaları dünyaya duyuran devlet **Sovyet Rusya**'dır. (Sarı Kitap)

WİLSON İLKELERİ

* Gizli antlaşmalar yapılmayacak
* Boğazlar ve geçitler uluslararası ticarete açık olacak.
* Yenen devletler, yenilenlerden toprak ve savaş tazminatı almayacak
(İlk defa manda ve himayecilik anlayışı ortaya çıktı.)
* Belçika'ya tam bağımsızlık verilecek
* Polonya Devleti kurulacak.
* Büyük - küçük devlet demeden aralarındaki anlaşmazlıkları giderebilmek amacıyla ve barışı korumak amacıyla Milletler Cemiyeti kurulacaktır.
* Osmanlı ülkesinde yaşayan Türklerin nüfusça çoğunlukta olduğu yerler Türklere, azınlıkların nüfusça çoğunlukta olduğu yerler ise azınlıklara bırakılacaktır.

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- Savaştan en karlı İngiltere, Fransa ve Japonya çıkarken, en zararlı Almanya çıkmıştır.
- Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulacaktır.
- İmparatorluklar parçalandı. (Alman / Rus / Osmanlı / Avusturya-Macaristan)
- Yeni devletler kuruldu. (TÜRKİYE / SSCB / Polonya / Azerbaycan / Ermenistan Gürcistan / Estonya / Letonya / Ukrayna / Finlandiya / Çekoslovakya / Yugoslavya)
- Yeni rejimler ortaya çıktı.
  - Almanya → Nazizm
  - SSCB → Komünizm
  - İtalya → Faşizm
- İlk defa savaşta tank ve denizaltı kullanılmıştır.
- 10 milyona yakın insan hayatını kaybetti
- Sivil Savunma Örgütleri kurulmuştur.

I. DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA YAPILAN ATEŞKES ANTLAŞMALARI

Devletler	Antlaşmalar
Almanya	Rethondes
Bulgaristan	Selanik
Avusturya Macaristan	Villa Gusti
OSMANLI	MONDROS

MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI (30 Ekim 1918)

Limni Adası'nın Mondros Limanın'da Agememnon Zırhlısı'nda imzalanmıştır. Osmanlı Devleti adına katılan, Hamidiye Kahramanı olarak nitelendirdiğimiz Rauf Orbay, İtilaf Devletleri adına katılan Amiral Calthrophe'dir.

NOT Mondros Ateşkes Antlaşması ile Osmanlı Devleti fiilen sona ermiştir.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın Maddeleri

7. madde : İtilaf Devletleri güvenliklerini tehdit eden herhangi bir sancağı (şehri) işgal edebileceklerdir.
Yorum : Osmanlı Devleti veya Anadolu işgale açık hale getirildi

24. madde : Altı vilayette (Vilayet-i Sitte)
→ Bitlis, Erzurum, Sivas, Van, Elazığ, Diyarbakır
bir karışıklık çıkarsa İtilaf Devletleri buraları işgal edecektir.
(Onların metninde yazan Six Armanian Vilayets)
Yorum : Büyük Ermenistan (Megalia Armania) amaçlanmıştır.

* Boğazlar İtilaf Devletleri denetimi altına girecek
* Toros Tünelleri İtilaf Devletleri tarafından işgal edilecek
* Haberleşme ve ulaşım araçları İtilaf Devletlerinin denetimine girecek
* Osmanlı askeri birlikleri dağıtılacak, mühimmat (cephane) İtilaf Devletlerine teslim edilecek
* İtilaf Devletleri enerji kaynaklarını Osmanlı'dan karşılayacak ve Osmanlı'nın bu malları ihraç etmesi yasaklanacak

Osmanlı içinde yaşayan Avusturya-Macaristan ve Alman diplomatları sınır dışı edilecek.

Mondros Ateşkes Antlaşmasından Sonra Başlayan İşgaller

İlk işgale uğrayan toprak **Musul** → İngiltere tarafından

Anadolu'da işgale uğrayan ilk yer **Hatay / Dörtyol** → Fransa tarafından
(İlk direniş burada başladı)
İlk kurşunu **Kara Mehmet Çavuş** atmıştır.

Boğazlar → İtilaf Devletleri tarafından

Doğu Trakya → Yunanlar tarafından

İzmir ve çevresi → Yunanistan tarafından

Antalya, Muğla, Konya → İtalya tarafından

Anadolu'nun güneyi → Önce İngiltere sonra Fransa

Suriye → Fransa tarafından

Zonguldak → Fransa tarafından

Batum, Artvin, Kars bölgesi → İngiltere tarafından Ermenilere vermek için

Samsun → İngiltere tarafından Rumlara vermek için

Güneş anlamıyla 81 ilden 65'i işgal edilmiştir
İşgal edilmeyenler → Ankara, Kırşehir, Bilecik ve Yalova'nın bir kısmı Kastamonu, Çankırı, Sinop, Çorum, Yozgat, Tokat, Sivas'ın bir kısmı Bolu, Eskişehir, Kırıkkale
Yani Ankara çevresi Orta Anadolu ve Orta Karadeniz

PARİS BARIŞ KONFERANSI
(18 Ocak 1919)

Yenen devletler ile yenilen devletler arasında yapılacak barış görüşmelerinin şartlarının belirlendiği konferanstır.
Bu konferansın başkanlığını ABD yapmıştır.
Konferansta daha önce gizli antlaşmalarla İtalya'ya verilen İzmir ve çevresi Yunanistan'a İngiltere'nin de desteği ile verilecektir.

NOT Akdeniz'de güçlü bir İtalya olmaktansa kendine bağlı zayıf bir Yunanistan'ı tercih etmiştir. (İngiltere'nin Yunanistan'ı desteklemesi sebebidir.)

NOT İtilaf Devletleri arasında ilk kez görüş ayrılığı yaşanmıştır.

NOT Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulmuştur.

BARIŞ ANTLAŞMALARI

Almanya	Versay
Bulgaristan	Nöyyi
Macaristan	Triyanon
Avusturya	Sean Jermen

İZMİR'İN İŞGALİ
(15 Mayıs 1919)

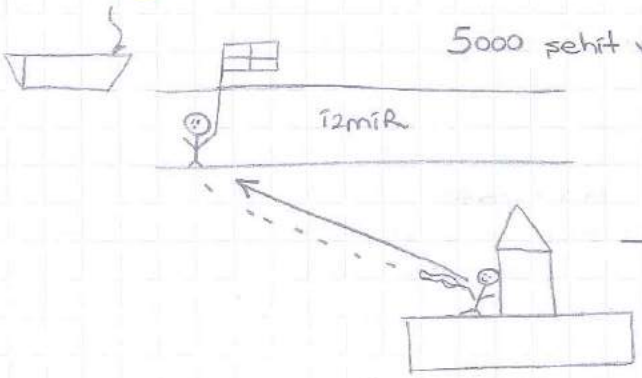

→ Osman Nevruz Bey (Hasan Tahsin) Batı Anadolu'da, kurşunu atan ilk kişidir.

" Zito (yaşa) Venizelos " demediği için şehit edilen komutan Albay Süleyman Fethi Bey'dir.

NOT İzmir'in işgalinden sonra ilk protesto Havza'da yapıldı.

NOT İşgaller karşısında haklılığımızı belirten ilk uluslararası rapor Amiral Bristol Raporu'ydu.
Ayrıca Doğu Anadolu Bölgesin'de Türklerin Ermenilerden fazla olduğunu belirten General Harbourd Raporu da yayımlanmıştır.

ZARARLI VE YARARLI CEMİYETLER

YARARLI CEMİYETLER

İzmir Müdafaî Hukuk-u Osmaniye : İzmir ve çevresini Yunan işgalinden kurtarmak. Megalo İdea'yı engellemek. Nurettin Paşa gayretiyle kuruldu.

Redd-i İlhak : İzmir ve çevresini Yunan işgalinden kurtararak Megalo İdea'yı engellemeye çalışmıştır.

Trabzon Müdafaî Hukuk Cemiyeti : Erzurum Kongresi'ni toplayan 2 cemiyetten biridir. Çıkardığı yayınlarla işgalleri protesto etti. Amacı Trabzon merkezli Pontus Rum Devleti'nin kurulmasını engellemek.

Şark Vilayetleri (Doğu Anadolu) Müdafaî Hukuk Cemiyeti : Erzurum Kongresi'ni toplayan 2 cemiyetten biridir. Le Pays (Vatan), Hadisat ve Albayrak gazetelerini çıkardı. Amacı Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti'nin kurulmasını engellemektir.

Trakya Paşaeli Cemiyeti : Cafer Tayyar Paşa'nın gayretleriyle kuruldu. Amacı Trakya'yı Yunanlara vermemektir. Osmanlı Devleti'nin tamamen yıkılması halinde Trakya Cumhuriyeti adı altında bir devlet kurulacağından bahsetmiştir.

Kilikyalılar Cemiyeti (Adana'nın eski adı Kilikya) : Merkezi İstanbul'dur. Amacı güneyde bir Ermeni Devleti'nin kurulmasını engellemektir.

Milli Kongre Cemiyeti : Dr. Esat Işık Raporunda ilk defa Kuvayı Milliye'den bahsetti. İşgalleri basın-yayın yoluyla protesto etti. Misak-ı Milli'nin kabul edilmesinde etkili oldu.

Anadolu Kadınları Müdafaî Hukuk Cemiyeti : Sivas'ta Mustafa Kemal'in isteği üzerine Melek Reşit Hanım tarafından kurulmuştur. Cephe gerisi ve İkmal (malzemeyi götürme) kısmında etkili oldular. Kampanyalar düzenlediler.

Kars-İslam Şurası : İlk yararlı cemiyettir. Yakup Şevki Paşa'nın gayretleriyle kurulmuştur. İngilizlerin Kars'ı işgal edeceği söylentisi üzerine Cenub-i Garbi Kafkas Hükümeti adında geçici bir hükümet kurdular.

ZARARLI CEMİYETLER

AZINLIKLARIN KURDUĞU

Etnik-i Eterya : Rumları destekledi. Amaçları Megalo İdea (Büyük Yunanistan)'yı sağlamaktır. 1814'te Alexander İpsilante tarafından kuruldu. Eski ismi Filiki Eterya olan cemiyet 1894'te ismini Etnik-i Eterya olarak değiştirdi.

Mavri Mira : Kara gün demektir. Amacı Megalo İdeâyı gerçekleştirmek Rum Göçmenleri Komisyonu, Kardos Cemiyeti, patrikhane, kiliseler, Rum İzcilik okulu bu cemiyete destek vermiştir. Azınlıkların kurduğu en zararlı cemiyettir.

Pontus Rum Cemiyeti : Trabzon merkezli bir Pontus Rum Devleti kurmayı amaçladılar.

Hınçak ve Taşnak (Taşnak ve Sütyun) : Hazar Denizi'nden Antalya'ya kadar bir Ermeni Devleti kurmayı hedeflemiştir. (Megalio Armania) Kurucusu bir Patrik olan Zaven Efendi'dir.

Alyans İsrailit (macabi) : Anadolu içindeki Yahudilerin haklarını korumak ve Filistin (Kudüs) merkezli bir Yahudi Devleti kurmayı amaçlamıştır.

TÜRKLERİN KURDUĞU

Wilson İlkeleri Cemiyeti : ABD mandaterliğini kabul etmişlerdir.

İngiliz Muhipleri Cemiyeti : İngiliz mandaterliğini kabul etmişlerdir. Damat Ferit Paşa da bu cemiyetin üyesidir.

Tealî İslâm : Kurtuluşu padişahtan gelecek emirlere uymakta görmüştür. Konya Ayaklanması'nın çıkmasında etkili olmuştur.

Sulh Selameti Osmaniye : Kurtuluşu padişahtan (halifeden) gelecek emirlere uymakta görmüştür. Zararlı cemiyetlerden arasında en çok soru gelen cemiyettir.

Hürriyet ve İtilaf : Siyasi bir partidir. Mustafa Kemal'in eski İttihatçı olması ve Milli Mücadele'nin gereksiz olduğunu savunmuştur.

Kürt Tealî : İngiliz destekli kurulmuştur. Amaçları Güneydoğu Anadolu Bölgesinde bir Kürdistan Devleti kurmaktır.

Nigehben Cemiyeti : Asker kaçaklarının düşturduğu cemiyettir. Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasına karşı çıkmıştır.

NOT Zararlı cemiyetler bölgeseldir. Vatan bilincini düşturmüşlerdir. M. Kemal, tüm zararlı cemiyetleri Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyeti adı altında birleştirmiştir.

" " Adında bir

- Bölge adı
- İl / İlçe adı
- Müdafa ve ya Muhafaza

kelimeleri varsa ;
o cemiyet
yararlı Cemiyettir

KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ

Mustafa Kemal İstanbul'a döndüğünde yaveri Cevat Abbas'a "Geldikleri gibi giderler" demiştir.

Halkın İşgallere Karşı Kurtuluş Reçetesi

→ Bölgesel kurtuluş
→ ABD himayesine girme
→ İngiliz himayesine girme

NOT M.Kemal Samsun'a 9.Ordu (3.Ordu) müfettişliği görevi ile gönderilecektir. Vardığında ise Samsun Raporu'nu yayınlayacaktır.

HAVZA GENELGESİ

Mustafa Kemal tek başına yayınlamıştır.

Amacı: Milli bilinci uyandırmak

İzmir'in işgali her yerde protesto edilecek
Protesto yapılırken azınlığa zarar verilmeyecek (masum azınlığa)
(Haklı iken haksız duruma düşmemek için)
Ordular dağıtılmayacak, silahlar teslim edilmeyecek

NOT Bu genelgeden sonra M.Kemal İstanbul'a ilk defa geri çağrıldı. Ama geri dönmedi.

AMASYA GENELGESİ (TAMİMİ)

Mustafa Kemal arkadaşları ile beraber yayınladı. Bunun amacı Milli Mücadele'yi kişiselleştirmekten çıkarmak ve halk desteğini daha fazla alabilmektir.

İmzalayanlar:
- Ali Fuat Cebesoy
- Kazım Karabekir
- Cafer Tayyar Paşa
- Cemal Paşa
- Rauf Orbay
- Refet Bele

Genelgede Ali Fethi Okyar ile İsmet İnönü'nün imzası yoktur.

ÖNEMİ: Bu genelge ile Milli Mücadele'nin amacı, yöntemi ve gerekçesi belli olurken ilerde ulus egemenliğine dayalı bir devletin kurulacağının ilk işaretleri verilmiştir.

MADDELERİ

* Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikededir.
(Milli mücadelenin gerekçelerinden biri açıklanmıştır)
* İstanbul Hükümeti üzerine düşen sorumluluğu, İtilaf Devletleri'nin baskısı neticesiyle yerine getirememektedir. Bu da milletimizi yok olmuş gibi göstermektedir.
(Milli mücadelenin diğer bir gerekçesi açıklanmıştır)

* Milletin bağımsızlığını yine milletin azmi ve kararı kurtaracaktır.
(milli mücadelenin amacı ve yöntemi)
→ Milletin bağımsızlığını kurtarmak = Amaç
→ Milletin azmi = yöntem
→ Milletin kararı = Ulusal Egemenlik

* Doğu illeri adına Erzurum'da bir kongre toplanacak ve bizler de bu kongreye delege göndereceğiz.

* Sivas'ta da ulusal bir kongre toplanacak ve bu kongreye her sancaktan (ilden) yararlı cemiyetler ve belediyelerce seçilmiş 3 kişi katılacaktır.

* Her türlü etki ve denetimden uzak milli bir kurul oluşturulacaktır.

(Son 3 madde milli mücadelenin programını yansıtır)

NOT Mustafa Kemal Erzurum'da bulunurken askerlik ve 9. Ordu müfettişliği görevlerinden istifa etmiştir.

NOT Mustafa Kemal, genelgeden sonra:
"Artık İstanbul Anadolu'ya hâkim değil tâbi olmak zorundadır" demiştir.

NOT Mustafa Kemal'in sivil olarak yapmış olduğu ilk çalışma Erzurum Kongresine katılmaktır. Mustafa Kemal'in sivil olarak katıldığı ilk kuruluş Heyet-i Faal'dir.

ERZURUM KONGRESİ

Mustafa Kemal'in sivil olarak katıldığı ilk çalışmadır.
Başkan mustafa Kemal seçilmiştir.
M. Kemal ve Rauf Orbay'ın delege seçilebilmesi amacıyla Cevat Dursunoğlu ve Kazım Yurdalan delegelikten istifa etti.
Toplanış amacı bakımından bölgesel, aldığı kararlar açısından ulusaldır.
63 delege katılmıştır.
Kongreyi Şark Vilayetleri, Trabzon Muhafazai Hukuk Cemiyeti ve Kars-İslam Şurası tertiplemiştir.

NOT Kongre sonunda başkanlığını M.Kemal'in yapacağı, 9 kişiden oluşan, yasama ve yürütme yetkilerine sahip, I. TBMM açılana kadar görev yapacak olan TEMSİL HEYETİ kurulmuştur.

ERZURUM KONGRESİ KARARLARI

* Ulusal sınırlar içinde vatan bir bütündür, bölünemez.
  (İlk defa milli sınırlardan bahsedildi)
  (Bu karar aynen Misak-ı Milli'de de kabul edildi.)

* Manda ve himaye kabul edilemez.
  (İlk defa mandacılık reddedildi)
  (Tam bağımsızlık hedeflenmiştir)
  (Dış politikaya yönelik bir karardır)

* Kuvay-ı Milliye'yi etkin, milli iradeyi hakim kılmak esastır.
  (ulusal bağımsızlık) (ulusal egemenlik)

* Ulusal sınırlarımızda gözü olmayan herhangi bir devletten dış yardım alınabilir.
  (Kurtuluş Savaşı sırasında bize en çok desteği resmi anlamda Rusya vermiştir.)

* Ulusal güçler, padişah ve saltanat makamını düştüğü bu durumdan kurtaracaktır.
  (Saltanat yanlıları, milli mücadeye çekilmek istemiştir)

* Hristiyanlar'a sosyal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilmeyecektir.
  (M. Kemal, Osmanlı'nın azınlıklara verdiği haklara tepki göstermiştir)

* Kapalı halde bulunan Osmanlı Mebusan Meclisi derhal açılacak, ülke genelinde seçimler yapılacak ve hükümet bu yolla denetlenecek.
  (Damat Ferit Paşa Hükümeti'nin yaptığı faaliyetlerin denetlenmesi amaçlanmıştır.)

* Milli bir hükümet kurulacaktır.
  (İlk defa Osmanlı Hükümeti'nden ayrı bir hükümet kurulması kararı alınmıştır)

ARA KONGRELER

Ardahan
Oltu
Tizmir
Lüleburgaz
Kars
Afyon
Pozantı
Balıkesir
Alaşehir
Nazilli

Pozantı → Son kongre. Mustafa Kemal de katıldı.
Afyon Kongresi → M. Kemal katılmıştır.
Alaşehir ve Balıkesir Kongreleri
↳ Batı Cephesi kurulmuştur.

NOT Galip Hoca lakabı ve Reşad-ı Sani ünvanlı Celal Bayar da bu dönemde kongreler düzenlemiştir.

SİVAS KONGRESİ

38 delege katılmıştır.

Kongreye Katılımın Az Olmasının Nedenleri:
Elazığ valisi Ali Galip'in kongreyi dağıtma teşebbüsü
Ankara valisi Muhittin Paşa'nın kongreye gidecek delegeleri engellemesi
Fransızların Sivas'ı işgal edeceği söylentisi
Kongreye bazı delegelerin katılmak istemeyişi

Kongrede Tartışılan Konular
* Başkanlık yarışı

Rauf Orbay (18 oy)	Mustafa Kemal (20 oy)

* Siyasi tartışmalar (İttihatçı olup olmama meselesi)
* Manda ve himaye
* Saltanata bağlılık yemini

SİVAS KONGRESİ'NİN MADDELERİ

* Erzurum Kongresi kararları genişletilerek kabul edildi.
* Bir daha gündeme gelmemek üzere manda ve himaye reddedilmiştir. (Kesin olarak reddedilmiştir)
* Batı Cephesi Komutanlığı'na Ali Fuat Cebesoy atanmıştır. (Temsil Heyeti ilk defa bir hükümet gibi hareket ederek yürütme yetkisini kullanmıştır.)
* Halkın gelişmelerden haberi olması için bir gazete çıkarılacaktır. (Milli mücadelenin ilk gazetesi İradei milliye çıkarılmıştır.)
* Milli mücadelemizi baltalayan Damat Ferit Paşa Hükümeti düşürülecek, yerine milli mücadele yanlısı bir hükümet kurulacaktır.

NOT Mustafa Kemal kongreden sonra İstanbul Hükümeti ve padişah ile tüm haberleşmeyi kesti. Bunun üzerine padişah Vahdettin olaylara sebep olduğu gerekçesiyle Damat Ferit Paşa'yı görevinden aldı. Yerine Ali Rıza Paşa göreve geldi.
Bu durum Temsil Heyeti'nin İstanbul Hükümeti'ne karşı kazandığı ilk siyasi zaferdir.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (PROTOKOLÜ)

Temsil Heyeti ve Osmanlı Hükümeti arasında yapılmıştır.

Mustafa Kemal — Salih Paşa

NOT Milli mücadele hareketi ve Temsil Heyeti'nin resmi varlığını kabul eden ilk Osmanlı Hükümeti Ali Rıza Paşa Hükümeti'dir.

NOT Görüşmelerde alınan ilk 4 madde Ali Rıza Paşa tarafından kabul edilmedi. Son madde ise değiştirilerek kabul edildi.
Madde 5: Ülke genelinde seçimler yapılıp Osmanlı Mebusan Meclisi açılacak (Bu madde İstanbul'da meclis açılacak şeklinde kabul edildi.)

Mustafa Kemal'in Ankara'yı Merkez Yapmasının Nedenleri

Güvenli olması
İşgale uğramamış olması
Düzenli bir koloradunun bulunması
Ankara halkının milli mücadele yanlısı olması
Batı Cephesi'ne yakın olması
Ulaşım ve haberleşme imkanına sahip olması
Osmanlı Mebusan Meclisi'nin çalışmalarını yakından takip etme isteği

M. Kemal, Osmanlı Mebusan Meclisi'ne ERZURUM'dan milletvekili seçilmiştir.

Mustafa Kemal'in İstanbul'a Gidecek olan Milletvekillerinden İstekleri

Kendisinin Meclis Başkanı seçilmesi (Amacı meclisi taşımak)
Müdafaai Hukuk Grubu kurulması
(Bu grup yerine Felah-ı Vatan grubu kurulmuştur)

NOT İtilaf Devletleri'nin seçimlere müdahale etmemesinin temel sebebi; aleyhlerine bir kararın mecliste alınamayacağını düşünmeleridir.

MİSAK-I MİLLİ (Milli Yemin / Milli Ant)

Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin, son aldığı kararıdır

Ulusal sınırlar (ulusal bağımsızlık)
Araplar
Batı Trakya Türkleri } halk oylaması
Elviye-yi Selase
Boğazlar
Dış borçlar
Azınlık hakları
Kapitülasyonlar

NOT Misak-ı Milli'de ulusal egemenliğe yönelik bir madde yoktur.

NOT Buradaki konu başlıkları Lozan Barış Görüşmeleri'nin de temel konularını oluşturacaktır.

NOT Mebusan Meclisi'nin açıldıktan sonra ilk başkanı Reşat Hikmet Bey'dir. Son başkanı ise Celaleddin Arif Bey'dir.

16 Mart 1920'de İstanbul, İtilaf Devletleri tarafından resmi olarak işgal edilmiştir. İtilaf Devletleri Şehzadebaşı Karakolu'nda uykuda olan 15 askerimizi şehit etmiştir ve Mebusan Meclisi'ni bastı. Kaçabilen milletvekilleri Ankara'ya gelirken, kaçamayanlar ise Malta'ya sürgüne gönderildi. (40'a yakın mebus)

NOT M. Kemal'e İstanbul'un işgalini haber veren Telgrafçı Manastırlı Hamdi Bey'dir. (Mart onaltı sayadı verilmiş)

NOT M. Kemal İngilizlerin yayınladığı duyuruya karşılık kendi de "Artık mücadelem, padişahı bu hakaretten kurtarmaya yöneliktir" demiştir

Mustafa Kemal'in İstanbul'un İşgaline Karşı Aldığı Önlemler

Malta'ya götürülen 40 mebusun karşılığında, Anadolu'da görev yapan İtilaf Devletleri subayları tutuklandı.
Geyve ve Ulukışla demiryolları tahrip edildi.
Anadolu'ya gönderilen vergi memurlarını geri göndermiştir.
İstanbul Hükümeti ile tüm haberleşme kesilmiştir.

NOT İstanbul'un işgalinin tek olumlu tarafı I. TBMM'nin açılışını hızlandırmasıdır.

I. TBMM DÖNEMİ (1920-1923)

Düşünülen İsimler

Kurultay
Meclis-i Mebusan
Meclis-i Kebir
Meclis-i Milli
Meclis-i Müessesan (Kurucu meclis) → M. Kemal önermiş

Genel Özellikleri

Kurucudur (Ordu, anayasa, devlet)
Olağanüstü yetkilere sahiptir (Yasama-yürütme-yargı tek elde toplanmış)
Güçler birliği ilkesiyle hareket etti.
İhtilalci bir meclistir. (Halk mevcut rejime baş kaldırdı.)
Demokratik bir meclistir. (Tüm üyeler seçimle gelmiştir)
Milli (ulusçu) bir meclistir. (İçinde azınlık milletvekili yok)
Savaşçı bir meclistir. (Tüm savaşlar bu meclis zamanında yapıldı.)
İnkılapçı bir meclis değildir. (Saltanatı kaldırması tek istisnadır)
Meclis hükümeti sistemini uygulamıştır. (Meclisin içinden seçilen bir kişi Meclis Başkanı olur. Bu kişi ayrıca hükümetin de başkanıdır. Bakanlar tek tek oylama ile seçilir.)

I. TBMM İçinde Yer Alan Gruplar

* Müdafaa Hukuk
* İstiklal
* Reform
* Yeşil Ordu (Gerkez Ethem yanlılarıdır. Yeni Dünya ve Seyyare adlı dergiler çıkarmışlardır. Sosyalist yönetim istemekteydiler)
* Tesanüt
* Halk Zümresi
* İttihatçılar

Bu gruplar daha sonra 2'ye ayrılacaktır.

1. grup	2. grup
M. Kemal yanlıları	M. Kemal muhalifleri

24 Nisan Önergesi

TBMM'nin üzerinde hiçbir güç yoktur.
Meclis süreklidir.
Padişah kurtulduğu zaman, meclisin vereceği karara göre hareket edecek
Padişahın göndereceği bir vekil burayı yönetemeyecek
Hükümet kurmak zorunludur.

İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu) (Hükümet)

Meclis Başkanı → Mustafa Kemal
Maarif Bakanı → Dr. Rıza Nur
Sağlık Bakanı → Adnan Adıvar
Milli Savunma → Fevzi Çakmak
Genelkurmay → İsmet İnönü
Dışişleri → Bekir Sami Bey
İçişleri → Cami Baykut Bey

Kurulan ilk bakanlık → Sağlık (Sıhhiye) Bakanlığı
I. TBMM'nin en çok bütçe ayırdığı bakanlık → Milli Savunma Bakanlığı

Çıkardığı Önemli Kanunlar

Ağnam vergisinin artırılması hakkındaki kanun (ilk kanun)
Firariler Kanunu
Hıyanet-i Vataniye
İstiklâl Mahkemeleri'nin kurulması hakkındaki kanun
Başkomutanlık Kanunu
Nisab-ı Müzakere (Meclis iç tüzüğü kanunu)
Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (1921 Anayasası)
İstiklâl Marşı'nın kabulü hakkındaki kanun
Düzenli ordunun kurulması hakkındaki kanun
Men-i İsrafat (İsraf yasağı)
Men-i Müskirât (İnsanlara sarhoşluk veren madde kullanma yasağı)
(Uhu, içki, bali vb.)

I. TBMM'ye Karşı Çıkan Ayaklanmalar

İstanbul Hükümeti Tarafından Doğudan Çıkarılan Ayaklanmalar

Bu kategoride çıkan isyanları İngiltere destekledi.

Nedenleri

TBMM'yi yok etmek
Kuvayımilliye birliklerinin boğazlara kadar yaklaşması ve İngiltere'nin bundan rahatsız olması
Dürüzade Abdullah Efendi'nin milli mücadele karşı fetvası

→ AHMET ANZAVUR
→ KUVAYİNZİBATİYE

Refet Bele'nin birlikleri bastırmıştır.

İstanbul Hükümeti ile İtilaf Devletleri'nin Ortaklaşa Çıkardığı Ayaklanmalar

Nedenleri
TBMM'yi yok etmek
Nüfuzlu ailelerin TBMM otoritesine girmek istememesi
Halkın dini duygularının istismar edilmesi

- BOLU
- DÜZCE
- HENDEK
- ALİ BATI
- ŞEYH EŞREF
- ADAPAZARI
- KOÇGİRİ
- BOZKIR
- CEMİL ÇETO
- ŞEYH RECEP
- MİLLİ AŞİRETİ (Urfa)
- DELİBAŞ MEHMET
- YILDIZELİ (YENİHAN)
- ÇOPUR MUSA (Afyon)

Eskiden Kuvayımilliyeci Olup da Sonradan Ayaklananlar

Nedenleri
TBMM'yi yok etmek
Düzenli orduya katılmamak

- ÇERKEZ ETHEM
- DEMİRCİ MEHMET EFE

Azınlık Ayaklanmaları

Nedenleri
TBMM'yi yok etmek
Anadolu içinde kendi devletlerini kurmak

- ERMENİLER
- RUMLAR

TBMM'NİN İSYANLARA KARŞI ALDIĞI ÖNLEMLER
Ankara müftüsü Rıfat Börekçi'nin fetvası
Firariler Kanunu'nun çıkarıldı. (Asker kaçaklarını önlemek için)
İstiklal mahkemeleri kuruldu.
Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı.
(İlk idam edilen Damat Ferit Paşa)
İstanbul ile haberleşme kesildi.

İstiklal Mahkemeleri
Seyyar mahkemedir.
Antidemokratiktir.
Meclisin yargı yetkisini kullanmış (üyeleri meclis tarafından seçildiği için)
Bir üst mahkeme olmadığı için kararları kesindir.
İleride Şeyh Said ayaklanması ve İzmir Suikasti davalarına bakmıştır.
baktığı son dava

SEVR BARIŞ ANTLAŞMASI
(10 Ağustos 1920)

Taslağı İtalya'nın San Remo kentinde belirlendi.
Konferansa gönderilen Tevfik Paşa antlaşmayı imzalamadı.

Yunanlılar İngilizlerin verdiği emir ile Milne Hattı'nı geçip Bursa ve Uşak illerini işgal etti. Bursa'nın işgali ile Tâmm yas ilan etti ve kürsüsünü siyah bir örtü ile örttü. Bu olay sonrasında Padişah Vahdettin Saltanat Şurasını topladı.

Reşat Halis
Damat Ferit
Bağdatlı Hâdi
Rıza Tevfik Bey

} antlaşmayı imzalamak için Paris yakınlarındaki Sevres kasabasına gitti.

NOT Bu antlaşma, Osmanlı Mebusan Meclisi'nin onayından geçmediği için **hukuken geçersizdir.**
Ayrıca; milli mücadelenin başarıya ulaşmasından sonra **uygulanamamıştır.**

NOT Bu antlaşma, Osmanlı Devleti'ni **fiilen** bitirmiştir.
Osmanlı Devleti'nin imzaladığı **son** antlaşmadır.
İlerde bu antlaşmanın yerine **Lozan Barış Antlaşması** imzalanacaktır.

Antlaşmanın Maddeleri

* Doğu Trakya ile İzmir ve çevresi Yunanistan'a bırakılacak
* Anadolu'nun güneybatısı ve Konya İtalya'ya bırakılacak
* Anadolu'nun güneydoğusu, Zonguldak ve Suriye Fransa'ya bırakılacak
* Vilayet-i Sitte'de bir Ermenistan Devleti kurulacak.
* Trabzon merkezli Pontus Rum Devleti kurulacak
* Irak ve Filistin İngiltere'ye bırakılacak.
* İstanbul Osmanlı'nın başkenti kalacak. Ancak Osmanlı azınlık haklarını koruyamazsa İstanbul da elinden alınacak.
* Boğazlar bir komisyon tarafından yönetilecek. Bu komisyonun ayrı bir bayrağı ve bütçesi olacak. Komisyonda Türk üye olmayacak.
* Osmanlı Devleti kapitülasyon vermeye devam edecek.
* Osmanlı ordularının toplam sayısı 50.700'ü geçmeyecek, ordu ağır silah olmayacak, büyük savaş gemisi, uçak ve tank olmayacak.
* Kürtler isterse Diyarbakır merkezli bir Kürdistan Devleti kurulacak.
* Osmanlı Devleti savaş tazminatı ödeyecek.

KURTULUŞ SAVAŞI MUHAREBELER DÖNEMİ

A) DOĞU CEPHESİ

ERMENİLER'e karşı savaşıldı.
Ermeniler'in **Kars**'ı işgal etmesi üzerine cephe açıldı.
Cephede Osmanlı'dan kalan 15. Kolordu (düzenli ordu) yer aldı. Bu kolordunun komutanı **Kazım Karabekir**'dir.

Gümrü Barış Antlaşması
(Ermenistan – TÜRKİYE)

Maddeleri
* Çıldır Gölü ve Aras Nehri sınır sayılacak
* Ermeniler Sevr'deki isteklerinden vazgeçecekler
* Ermeniler Misak-ı Milli'yi tanıyacaklar
* Suça karışmamış Ermeni Anadolu'ya geri dönüş yapabilecek

Önemi : İlk defa bir antlaşmada **Türkiye** ifadesi kullanıldı.
Tbmm'nin kazandığı ilk **askeri** başarıdır.
Tbmm'nin kazandığı ilk **siyasal** zaferdir.
Sevr'in uygulanamayacağı ilk defa ortaya çıkmıştır.
Türkiye'yi tanıyan ilk devlet **Ermenistan** olmuştur.
Misak-ı Milli'yi gerçekleştirmek amacıyla ilk adım atılmıştır.

Batum Antlaşması
Gürcü'lerin işgal ettiği Batum geri alınmıştır.

NOT Bu başarılarından dolayı Kazım Karabekir'e **Şark Fatihi** ünvanı verilmiştir.

Doğu Cephesinin Şekillenmesindeki Antlaşmalar (Sınırı)

Gümrü
Batum
Moskova
Kars ⟶ Doğu sınırı kesinleşti.

B) GÜNEY CEPHESİ

ERMENİLER ve FRANSIZLAR'a karşı savaşıldı.
Düzenli ordu yok, Kuvayimilliye savaşmıştır.
Burada Pozantı Kongresi yapılmıştır

Şehir	Kahramanı
Maraş ⟶	Sütçü İmam
Maraş ⟶	Rıdvan Hoca
Antep ⟶	Şahin Bey (Teymen Sait)
Antep ⟶	Şehit Kamil (13 yaşında)
Antep ⟶	Karayılan
Adana ⟶	Yüzbaşı Tufan
Urfa ⟶	Ali Saip Bey

Tarih	Şehir	Ünvan
1921	Antep	Gazi
1973	Maraş	Kahraman
1984	Urfa	Şanlı

AMU
GKŞ
> alfabetik sıralama var sıralama sorulursa UNUTMA ▽

İstiklâl Madalyası Alan
Yöre ve Şehirlerimiz

İNEBOLU (Kastamonu) (ilk alan)
ilk şehir derse ⟶ MARAŞ
ANTEP
URFA (2016)

⟹ Güney Cephesi ; Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Fransa ile yapılan Ankara Antlaşması ile kapanmıştır.

C) BATI CEPHESİ

Balıkesir – Alaşehir Kongreleri ile kuruldu.
Sivas Kongresi ile bu cepheye Ali Fuat Cebesoy atandı.
Burada sadece YUNANLILAR'a karşı savaşıldı.
Batı Anadolu'nun direniş merkezi Balıkesir oldu.
Önce Kuvayı milliye daha sonra TBMM'nin kurduğu düzenli ordu savaşmıştır.

Ali Fuat Cebesoy ile Çerkez Ethem'e bağlı Kuvayı Seyyare birliklerinin Gediz Muharebesinde başarılı olmaları üzerine Kuvayı milliye kaldırıldı, yerine düzenli ordu kuruldu. Ayrıca Ali Fuat Cebesoy görevinden alınarak Moskova'ya büyükelçi olarak atandı.

Bu olaydan sonra Batı Cephesi 2'ye ayrıldı.

KUZEY	GÜNEY
İSMET İNÖNÜ	REFET BELE

I. İNÖNÜ SAVAŞI

Nedenleri

Çerkez Ethem'in isyanı
Yunanlılar'ın, İngilizler'in desteğini kaybetmek istememesi
Düzenli ordunun güçlenmesini engellemek
Eskişehir ve Ankara'yı alarak milli mücadeleyi sona erdirmek

Mevki ⟶ METRİSTEPE
Komutanlarımız ⟶ İSMET İNÖNÜ, İZZETTİN PAŞA

Sonuçları

İsmet İnönü'nün rütbesi generalliğe yükseltildi
Düzenli ordunun ilk zaferidir.
Halkın TBMM'ye olan güveni arttı.
Askere alım işlemleri hızlandı, asker sayısı arttı.
1921 Anayasası (Teşkilat-ı Esasiye) ilan edildi.
Afganistan ile Dostluk ve İşbirliği (Ankara) Antlaşması imzalandı.
Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması imzalandı.
Londra Konferansı düzenlendi.
İstiklâl Marşı kabul edildi.

1921 Anayasası'nın Özellikleri

Türkiye Devleti'nin ilk anayasasıdır.
Kanun-i Esasi'nin çelişmeyen maddeleriyle birlikte uygulanmıştır.
Egemenlik halka verildi.
Bu anayasa laik değildir
En kısa süreli anayasamızdır. (1924'e kadar)
Tek yumuşak anayasamızdır.
7 temel ilkeye sahiptir.
İlk yapılan değişiklik "Devletin rejimi Cumhuriyettir" ifadesinin eklenmesidir. (1923)

NOT Türkiye'yi tanıyan ilk ülke Ermenistan
Türkiye'yi tanıyan ilk müslüman ülke Afganistan (ilk elçilik açan) (Ankara'da)
Türkiye'ye gelen ilk resmi devlet adamı Afgan Kralı Amanullah Han'dır.

İSTİKLAL MARŞI

Yarışmayı düzenleyen kurum → Maarif Vekaleti (MEB)
Yarışmaya katılan komutanımız → Kazım Karabekir
Mecliste ilk kez okuyan → Hamdullah Suphi Tanrıöver
İlk bestecisi → Ali Rıfat Çağatay
Son bestecisi → Osman Zeki Üngör
Yayınlandığı gazeteler → Açıksöz ve Hakimiyeti Milliye
Kime ithaf edildi? → Türk ordusuna
Mehmet Akif Ersoy, aldığı para ödülünü nereye bağışladı? → Darülmesai (Askeri dikimevi)
Yer aldığı anayasamız → 1982 Anayasası

MOSKOVA ANTLAŞMASI
(Türkiye / SSCB)

Hem SSCB hem Türkiye birbirlerine rejimlerini ihraç etmeyecek
Birinin tanımadığı bir antlaşmayı diğeri de tanımayacak.
(Dış politikada ortak hareket edildiğini gösterir.)
Çarlık Rusya ile Osmanlı arasında yapılan tüm antlaşmalar geçersiz sayılacak
(Yeni 2 devletin kurulduğu anlaşılmaktadır)
Batum Gürcistan'a bırakılacaktır. (Gürcistan Rusya'nın)
(Misak-ı Milli'den ilk defa taviz verilmiştir)

NOT TBMM'yi tanıyan ilk Avrupa ülkesi SOVYET RUSYA'dır.

LONDRA BARIŞ KONFERANSI

Toplanma Sebepleri

I. İnönü Savaşı'nı Türkler'in kazanması
Yunan ordusuna zaman kazandırmak
Sevr'i Türk tarafına kabul ettirmek

NOT TBMM'yi konferansa İtalya davet etti.
Konferansa hem Osmanlı Devleti hem de TBMM birlikte katılmıştır.
(Amaçları ikilik çıkarıp Sevr'i kabul ettirmek

Osmanlı adına katılan
Tevfik Paşa
"Bu milletin hakiki temsilcisi
TBMM başvekilidir" diyerek
sözü Bekir Sami Bey'e bıraktı.

TBMM adına katılan
Bekir Sami Bey

TBMM'nin Konferansa Katılma Sebepleri

Misak-ı Milli'yi tüm dünyaya duyurmak
"Türkler barışa yanaşmıyor, barıştan kaçıyor" propagandasının önüne geçmek
TBMM'yi resmi olarak İtilaf Devletlerine kabul ettirmek

NOT Konferans sonunda ikili antlaşmalar yapan Bekir Sami Bey görevinden alındı ve yerine **Yusuf Kemal Tengirşenk** getirildi.

II. İNÖNÜ SAVAŞI

Yunanlar saldırdı.

Nedenleri

Londra Konferansı'ndan bir sonuç alınamaması
İngilizlerin verdiği desteği kaybetmek istememeleri
Eskişehir ve Ankara'yı alarak milli mücadeleyi sona erdirmek
I. İnönü Savaşı'nın öcünü almak

NOT M. Kemal, İsmet İnönü'ye gönderdiği telgrafta:
"Siz orada sadece düşmanı değil, bu milletin
matus tarihini (kötü kaderini) de yendiniz"
demiştir.

Sonuçları

Fransa, Zonguldak'tan çekildi.
İngiltere, Malta'da bulunan 40 Türk'ü serbest bıraktı.
Fransa, TBMM'ye ateşkes teklif etti.
İtalya, Anadolu'dan çekilmeye başladı.

Anadolu'dan çekilen ilk İtilaf Devleti İtalya'dır.
(Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra)

ESKİŞEHİR-KÜTAHYA MUHAREBELERİ

İngiliz "Size son kez destek veriyoruz" deyince, Yunanlılar, seferberlik (askere alma) ilan etti.

Batı Cephesindeki tek mağlubiyetimizdir.

Sonuçları

Eskişehir, Kütahya, Afyon ve Bilecik kaybedildi.

Ordu, Sakarya Irmağı'nın doğusuna çekildi. (Amacı ordunun daha fazla zayiyat vermemesi)

Meclisin Ankara'dan Kayseri'ye taşınması gündeme geldi.

M. Kemal'e 3 aylığına TBMM'nin yasama ve yürütme yetkilerini de kapsayan Başkomutanlık Kanunu çıkarıldı. (M.Kemal askerlik mesleğine geri döndü.)

M. Kemal, ordunun ihtiyaçlarının giderilebilmesi amacıyla Tekalif-i Milliye Emirleri'ni (milli yükümlülükler) yayınlanmıştır.

Her il ve ilçeye yardım komisyonları kuruldu. Elinde malı olup da vermeyen Hıyanet-i Vataniye Kanunu'na göre yargılanacak denildi. İstiklal Mahkemeleri bu konuyla alakalı görevlendirildi.

NOT Tekalif-i Milliye Emirlerinden gelen yardımlar Sakarya'da (cephane) ve Büyük Taarruz'da kullanılacaktır.

NOT Eskişehir-Kütahya Muharebeleri devam ederken Mustafa Kemal Ankara'da Maarif Kongresi'ni düzenledi.

SAKARYA MEYDAN MUHAREBESİ

(SUBAYLAR SAVAŞI)

(MELHAME-İ KÜBRA) ⟶ (BÜYÜK KIYIM)

Mevki ⟶ DUATEPE

Mustafa Kemal bu savaşta "Hat'tı müdafaa yoktur, Sathı müdafaa vardır. O satıh tüm vatandır. Vatanın her karışı vatandaş kanıyla sulanmadıkça bu vatan terk olunamaz" demiştir. (Bu mücadele Topyekün savaşa örnektir.)

NOT Türklerin 1683 II. Viyana'dan beri geri çekilişi sona erdirmiştir. Son savunma savaşımızdır.

Sonuçları

* M.Kemal'e Gazilik ünvanı ile Mareşallik rütbesi verildi
* İngiltere ile Esir mübadelesi Antlaşması yapıldı
* Ukrayna ile Dostluk Antlaşması imzalandı.
* Sovyet Rusya'ya bağlı Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan ile Kars Antlaşması imzalanmıştır.
* Fransa ile Ankara Antlaşması imzalandı.

1921 Ankara Antlaşması (Fransa-Türkiye)

⟶ Fransa işgal ettiği yerlerden çekilecek (Güney Cephesi kapandı)

⟶ Hatay, Fransız mandasındaki Suriye'ye bırakılacak (Misakımilliden 2. taviz)

⟶ Suriye'de Süleyman Şah'ın da mezarının bulunduğu Caber Kalesi ve çevresi Türk mülkü sayılacaktır.

* İtalya Anadolu'dan tamamen çekildi.
(Anadolu'dan çekilen ilk İtilaf Devleti)

NOT İtalya ve Fransa'nın bıraktığı silahlar Büyük Taarruz'da kullanılacaktır.

Büyük Taarruz Öncesi Yapılan Hazırlıklar

Ankara'da 6 aylığına subay okulu açıldı.
Avrupa'da temaslarda bulunması için Yusuf Kemal Tengirşenk görevlendirildi.
Tekalifi Milliye Emirleri'nden gelen yardımlar ve İtalya ve Fransa'nın bırakmış olduğu silahlar cephelere ulaştırıldı.
Hareket merkezi Akşehir'e taşındı.
Orduya taarruz eğitimi verildi. (45 dk eğitimi)
M. Kemal'e verilen Başkomutanlık yetkisi sınırsız verildi.

BÜYÜK TAARRUZ

Savaşa Verilen Diğer İsimler

Başkomutanlık Meydan Muharebesi
Rum Sındığı (Rum'un yok olduğu)
Dumlupınar Meydan Muharebesi
Yurtkurtaran Savaşı

NOT M. Kemal, Dumlupınar Meydan Muharebesi'nden sonra kaçan Yunan askerlerini yakalamak için "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri" emrini vermiştir.

Sonuçları

Yunanlılar, Batı Anadolu'dan temizlendi.
Yunan general Trikopis esir alındı.
Fevzi Çakmak'a bu başarısından dolayı mareşallik rütbesi verildi.
Kurtuluş Savaşının muharebeler dönemi sona erdi, diplomatik dönemi başladı.
Anadolu, Yunanlılarca tahrip edildi. (Özellikle Manisa ve İzmir)
İngiliz başbakan Liyord George istifa etmiştir.

MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI

Türkiye adına İsmet İnönü gönderildi.
Yunanistan katılmadı. (Yunanistan adına İngiltere katıldı)

→ Trakya, Yunanlılar tarafından boşaltılacak

NOT Trakya'yı Yunanlardan almak için görevlendirilen Trakya Yüksek Komiseri Refet Bele'dir.

→ İstanbul ve Boğazlar barış antlaşmasından sonra Türkiye'ye teslim edilecektir.

NOT Doğu Trakya, İstanbul, Boğazlar } savaşsız kurtarıldı.

NOT Mudanya'daki başarısından dolayı İsmet İnönü, ilerde Lozan Barış Konferansı'na baş delege olarak gönderilecektir.

NOT İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u TBMM'ye bırakması (Türkiye'ye) Osmanlı Devleti'ni hukuken yok saydıklarını gösterir.

SALTANATIN KALDIRILMASI
(1 Kasım 1922)

Kaldırılma Nedenleri
Anadolu'da iki devletin olması ve bunun da uluslararası çıkarlara aykırı olması (Anadolu'da çift başlılık vardı)
Osmanlı Devletine resmi olarak son verme
Lozan'a hem TBMM hem Osmanlı'nın birlikte çağırılması
Ulus egemenliğinin önünde bir engel teşkil etmesi

Sonuçları
Ulus egemenliği önündeki en büyük engel ortadan kalktı.
Lozan'a TBMM tek gitti.
Osmanlı Devleti resmen sona erdi.
Devlet başkanlığı ve rejim sorunu ortaya çıktı.
Laiklik yolunda atılan ilk adım olmuştur.
I. TBMM yaptığı TEK inkılaptır.

NOT Saltanatın Kaldırılması Kanunu'nu teklif eden Dr. Rıza Nur ve arkadaşlarıdır.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI
(24 Temmuz 1923)

Katılan Delegeler
İsmet İnönü
Hasan Saka
Dr. Rıza Nur

NOT M. Kemal, gidecek olan heyetten, Ermeniler'e toprak verilmemesini ve kapitülasyonların kaldırılmasını istemiştir.
Lozan görüşmelerine gözlemci olarak katılan devlet ABD'dir.

Görüşülen Konular

1) Sınırlar

a) Batı Sınırı
Yunanistan ile Mudanya ve
Bulgaristan ile İstanbul Antlaşması esas alındı.

b) Doğu Sınırı
Kars Antlaşması esas alındı.

c) Güney Sınırı
Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşması esas alındı.

d) Irak Sınırı (Musul Sorunu)
Lozanda gündeme gelmesine rağmen çözülemeyen tek konudur.
Lozandan sonrasına bırakılmıştır.

2) Kapitülasyonlar
Tamamen kaldırıldı.
Duyun-u Umumiye İdaresi'nin Türkiye'deki görevleri sona erdi.

3) Azınlık Hakları
Hepsi Türk vatandaşı sayıldı.

4) İstanbul'un Boşaltılması
45 gün içinde boşaltılmasına karar verildi.
(En uzun süre işgalde kalan kentimiz İstanbul'dur)

5) Patrikhaneler
İstanbul'da kalmasına karar verildi.
İki taraf arasında görüşülen ve yazıya dökülen ilk meseledir.
Patrikhanenin tüm siyasi yetkileri Türkiye'nin elindedir ve yapısı ile ilgili değişiklik yapma hakkı Türkiye'nindir maddesi koyulmuştur.

6) Adalar
Bozcaada ve Gökçeada Türkiye'ye
Meis, 12 Ada ve Rodos İtalya'ya
Kıbrıs Adası İngiltere'ye
Diğer adalar Yunanistan'a bırakıldı. (Türkiye'ye yakın olan adalarda silahsızlanma şartı getirildi.

7) Boğazlar
Bir komisyon tarafından yönetilmesine devam edecek.
Komisyon Başkanı Türk olacak.
Bulgaristan ve Sovyet Rusya da bu görüşmelere katıldı.

8) Savaş Tazminatı
Karaağaç ve Bosnakköy savaş tazminatı olarak alındı.

9) Yabancı Okullar
Türkiye'nin çıkaracağı kanunlara uyulması şartı getirildi.

10) Dış Borçlar
Osmanlı'dan kalan borçların %65'ini ödeme kararı aldık.
Bu borcu Fransız frakı ve lira üzerinden ödemek istedik. Frankta karar kılındı.
İlk taksit 1930'da başlayacaktı. (1954'e kadar ödedik)
Sovyet Rusya, kendisine emsal teşkil edeceği için borcun ödenmesine karşı çıktı.

11) Nüfus Mübadelesi
Batı Trakya'da oturan Türkler ile İstanbul'da oturan Rumlar etabli (yerleşik) sayılacak.
Diğer Türk ve Rumlar yer değiştirecek.

Lozandan Sonra Tekrar Gündeme Gelen Konular
→ Güney sınırı (Hatay'ın anavatana katılması ile)
→ Irak (Musul) Sorunu
→ Patrikhaneler
→ Boğazlar
→ Yabancı okullar
→ Dış borçlar
→ Nüfus mübadelesi

NOT Lozan Görüşmeleri I. TBMM döneminde başlamıştır. Ancak Lozan'ı II. TBMM imzalamıştır. (onaylamıştır)

ATATÜRK'ÜN HAYATI

Öğrenim Hayatı
Mahalle Mektebi
Şevki Efendi İptidaisi
Selanik Askeri Rüştiyesi (Kemal adını burada alıyor)
Manastır Askeri İdadisi
Harp Okulu
Harp Akademisi

Askerlik Hayatı
1905 → İlk görev yeri olan Şam'a atandı.
1909 → Tarih sahnesine ilk defa çıktı. (31 mart Vakası)
1912 → Trablusgarp Savaşı (BİNBAŞI)
1913 → Kuvayı Mürettebe Komutanlığı (Balkan Savaşları)
1913 → Sofya Askeri Ateşemiliterliği (YARBAY) → I. Dünya Savaşı öncesi son görev
1915 → Çanakkale Savaşı (ALBAY)
1916 → Kafkasya Cephesi (TÜMGENERAL)
1917 → Suriye – Filistin Cephesi (Yıldırım Orduları Grup Komutanı) (7. Ordu)
1919 → Erzurum'da askerlikten istifa etti.

Atatürk'ün Manevi Evlatları
Nebile	Abdürrahim Tunçak	Afet İnan
Rukiye	Ülkü Adatepe (son vefat eden)	Sığırtmaç Mustafa
Zeynep	Sabiha Gökçen	Zehra

Hayatını Etkileyen 4 Şehir
Selanik	Sofya
Manastır	İstanbul

Düşünce Yapısını Etkileyen Yazar ve Düşünürler
Mehmet Emin Yurdakul (Cenge Giderken dizelerine "Bu dizelerde ulusal benliğimin gururunu tattıran ilk anlatımını buldum" demiştir)
Namık Kemal (Türk milletinin yy'lardır beklediği sestir demiştir)
Tevfik Fikret (Sis – Ferda – Rücu şiirlerini beğenen M. Kemal onun için "Hangi Türk şair böyle inkılapçı şiirler yazabilmiştir" demiştir)
Ziya Gökalp
Abdülhak Hamit Tarhan
Jean Jack Rousseau (Çağdaşlıkçı fikirlerinden etkilenmiş)
Montesquie
Voltaire
Descartes

Yazdığı veya Tercüme Yaptığı Eserler
Vatandaş İçin Medeni Bilgiler (Afet İnan ile birlikte)
Geometri
Cumalı Ordugâhı
Taktik ve Tatbikat Gezisi
Zabit ve Kumandan ile Hasbihal (söyleşi)
Bölgün Muharebe Talibi

NUTUK (SÖYLEV)

1919-1927 yıllarını anlatır.
CHP'nin 2. kongresinde okudu.
Geliri THK'ya bırakıldı.
Osmanlıca ve Arapça yazılmıştır.
"Samsun'a çıktım" ile başlar, "Gençliğe Hitabe" ile sona erer.
Yahya Kaptan'ın adı çok geçer.

Mustafa Kemal'in Vefatı

1937 Yalova gezisinde ilk defa rahatsızlandı.
Hastalığının ilk teşhisini koyan Nihat Reşat Belger iken, kesin tanıyı doktoru Ömer İrdelp koymuştur.

M. Kemal vefat ettiğinde
Başbakan → Celal Bayar (1937-39)
TBMM Başkanı → Abdülhalik Renda (1 günlüğüne CB yapmıştır)

M. Kemal vefat ettiğinde okuduğu son eser Belleten Dergisi'dir.

M. Kemal 1953'e kadar Etnografya Müzesi'nde kalmıştır.
1953'te Anıtkabir'e nakledilmiştir.

NOT: 1981 UNESCO tarafından Atatürk yılı ilan edilmiştir.

NOT: Nobel'e ilk defa aday gösterilen Türk'tür (Yunanistan tarafından)

1923
1927
1931
1935
} üst üste 4 defa CB seçilmiştir.

NOT: Time Dergisi'ne kapak olan ilk Türktür.

CHP'nin içinde 1939-46 arası muhalefet edebilmesi için Müstakil Grup kurulmuştur.

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKA

II. TBMM'nin Açılması

1923-1927 arasında görev yaptı.
Lozan'ı onayladı.
En yoğun inkılaplar bu dönemde yapıldı.

CHP'nin Kurulması (1923-...)

Sivas Kongresi'nde "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adında cemiyetlerin birleşmesi" ilk kurulusu kabul edilir.
Parti "9 Umde" kararları ile kuruldu.
Önce Halk Fırkası sonra Cumhuriyet Halk Fırkası sonra CHP adını almıştır.
Ebedi Şef Mustafa Kemal, milli şef İsmet İnönü'dür.
Ekonomide devletçiliği savundu. Tüm ilkeleri savundu.
Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk partisidir.
En uzun süre iktidarda kalan partidir. (1923-1950 arası)
Bu iktidara 1950 seçimlerinde Demokrat Parti son vermiştir.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması

1924'te CHP'den ayrılan
- → Kazım Karabekir
- → Ali Fuat Cebesoy
- → Rauf Orbay
- → Adnan Adıvar
- → Refet Bele

} tarafından kuruldu. Parti genel başkanı Kazım Karabekir.

Ekonomide liberalizmi ve "Dini konularda hassas" olacağını parti programında belirtmiştir.
İlk şubesi Urfa'dır.
T.C.'nin ilk muhalefet partisidir.
1925 yılında çıkan Şeyh Sait İsyanı'na destek verdiği ve Laiklik ilkesini kötüye kullandığı gerekçesiyle 1925'te kapatılmıştır.

Nasturi Ayaklanması

1924'te Hakkari'de kısa süreli bir ayaklanmadır.
İngiltere'nin destek verdiği bilinir.

Şeyh Sait İsyanı

Cumhuriyet rejimini değiştirmeye yönelik çıkan ilk isyandır.
Diyarbakır'da başlamıştır ve 6 il kontrolden çıktı.
* Başbakan Ali Fethi Okyar istifa etti yerine İsmet İnönü geldi.
İsyan bastırıldı ve suçlular Ankara ve Diyarbakır'da kurulan İstiklal Mahkemelerinde yargılandı.
Takrir-i Sükun Kanunu çıkarıldı.
İsyana destek veren Terakkiperver C.F. kapatıldı.
Türkiye'nin Musul üzerindeki isyanı azaldı.

İzmir Suikastı

Eski İttihatçılar düzenlemek istedi.
Giritli Şevki'nin ihbarı üzerine yakalandılar.
M.Kemal bu olay üzerine "Benim naçiz vücudum elbet birgün toprak olacaktır, ancak T.C. ilelebet payidar kalacaktır" dedi.
İstiklal Mahkemeleri son kez bu davada görev yaptı.

Bozkurt – Lotus Olayı

1926'da Fransa ile yaşandı.
Midilli yakınlarında gemimizin batırılması olayıdır.
Olay Lahey Adalet Divanı'nda görüşülmüştür.
Türkiye'yi Mahmud Esat Bey temsil etti.
Davayı kazanınca M.Kemal ilerde Mahmut Esat Bey'e Bozkurt soyadını verdi.

Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması

Kurucusu Ali Fethi Okyar'dır.
Partide Makbule Atadan (Atatürk'ün kardeşi) da yer aldı.
Ekonomide Liberalizmi savundu.
Tek dereceli seçim sistemini savundu.
90 günlük bir parti oldu.
T.C.'nin 2. muhalefet partisi olan bu parti, kadınlara siyasal haklar verilmesini savundu.
Ali Fethi Okyar bu partiyi kendisi kapatmıştır.

Menemen Olayı (1930)

Cumhuriyet rejimini değiştirmeye yönelik çıkan 2. isyandır.
Derviş Mehmet ve adamları yakalanıp Divan-ı Harp'te yargılandı.
Olaylara müdahale eden Astğ. Mustafa Fehmi Kubilay şehit edilmiştir.
Çok partili hayata geçiş Atatürk zamanında sona erdi.

Bursa Olayı

Ezanın Türkçe'ye çevrilmesi olayıdır.
M. Kemal bu sorun için "Bu bir din meselesi değil, dil meselesidir" demiştir.
Türkçe ezan 1953'e kadar okutulmuştur.

Razgrad Olayı

Bulgaristan ile yaşanan bir sorundur.
Türk mezarlıklarının tahrip edilmesi olayıdır.
İstanbul Üniversitesi öğrencileri mezarlara gül bırakarak bu olayı protesto etmiştir.

Wagon-Lits Olayı

Fransa ile yaşanan bir sorundur.
Şirkette Türkçe konuşan Naci Bey'in işten çıkarılması olayıdır.
Şirket İstanbul Üniversitesi öğrencileri tarafından protesto edildi.
"Vatandaş! Türkçe Konuş!" kampanyası başlatıldı.

CUMHURİYET DÖNEMİ
KÜLTÜR VE MEDENİYETİ

1) DEVLET YÖNETİMİ

M. Kemal'in Genelge ve Kongrelerde Takındığı Tutum

→ Demokratik temsil
→ Demokratik meşruiyet
→ Hukuki kurallara saygılı olmaya özen göstermiştir.

M. Kemal'e Göre Vatandaşlığın Tanımı

→ Çağa uygun davranışlar gösteren
→ Kalkınma yolunda birlikte ilerleyen
→ Hür bakış açısına sahip olanlar

} M. Kemal'e göre vatandaş sayılmıştır.

2) SOSYAL HAYAT

M. Kemal'in Nüfusu Artırmak İçin Yaptığı Çalışmalar

→ Batı Trakya'daki Türklere vize kolaylığı getirmesi
→ Doğumu engelleyen ilaç ve araçların ülke girişine yasaklanması
→ 4 çocuklu aileler yol vergisinden muaf tutuldu. 6 çocuk üstüne bedelsiz tarla verildi ve madalya takıldı.

NOT Modern tekniklerle yapılan ilk nüfus sayımı 1927'de yapıldı. Hatay (1939'da anavatana katıldığı için) sayılmadı.

3) KADINLAR VE MESLEKLER

Belediye Başkanı → Sadiye Hanım
- Muhtar → Gül Esin (Aydın / Çine)

Köylü Mebus Kadın → Satı Kadın
- Mühendis → Sabiha Rıfat
- İnşaat Mühendisi → Sabiha Güreyman

Savaş Pilotu → Sabiha Gökçen
Tiyatrocu → Afife Jale
Rallici → Azize Hanım
Milli Sporcu → Leyla Asım Turgut
- Kadın Doğum Uzmanı → Pakize İzzet Terzi

Avukat → Beyhan Hanım
Başbakan → Tansu Çiller
Vali → Lale Ataman
Bakan → Türkan Akyol
Güzellik Kraliçesi → Kerimhan Halise

NOT 1921'de tıp eğitimini tamamlayarak doktorluk mesleğine başlayan ilk kadın Safiye Ali'dir.

4) HUKUK

1924 Anayasa'sı ilan edildi.
37 sene yürürlükte kaldı. (En uzun süre)
Başlarda laik değildir.
1928'de anayasada ilk defa değişiklik yapıldı. ("Devletin dini İslam'dır." ibaresinin çıkarılması)

5) MİMARİ

Mimar Kemaleddin → Gazi Üniversitesi Rektörlük
Vedat Tek → II. TBMM Binası
Prof. Dr. Emin Halit Onat ve Doç. Dr. Orhan Arda → Anıtkabir
Ali Talat Bey → Beşiktaş ve Kuzguncuk İskeleleri

6) RESİM

İbrahim Çallı (Zeybekler Tablosu)
Ali Çelebi (Yaralı Asker)
Cemal Tollu
Ruhi Arel

7) HEYKEL

M. Kemal'in ilk heykeli İstanbul Sarayburnu'na yapıldı. (Heinrich Krippel yaptı)
Heinrich Krippel → Ulus Zafer Anıtı, Samsun Atatürk Anıtı.
Pietro Canonica → Taksim Cumhuriyet Anıtı.

8) ORDU

Hazar (Barış) → Sınırdan asker çekmek
Konuş → Orduların tek bir merkezde toplanması

projeleri yapıldı.

9) MÜZİK

Darülbedayi → İstanbul Şehir Tiyatrolarına
Darülelhan → Konservatuara
} dönüştürülmüştür.

Türk Beşleri
→ Cemal Reşit Rey (Batı müziğini TR'ye getirdi. 10. yıl Marşı ve Lüküs Hayat Operasını besteledi.)
→ Adnan Saygun (Operayı kurdu (Özsoy Operası). TR'nin ilk devlet sanatçısı)
→ Necil Kazım Akses
→ Ulvi Cemal Erkin
→ Hasan Ferit Alnar

NOT Öğretmen Marşı'nın yazarı İsmail Hikmet Ertaylan'dır.

10) EDEBİYAT

Kadro Dergisi → Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Şevket Süreyya Aydemir'in Türk inkılabının ideolojisinin sistemleştirilerek anlatıldığı dergi

- Ateşten Gömlek → Halide Edip Adıvar. Milli Mücadele'nin ilk romanı
Türkün Ateşle İmtihanı → Halide Edip Adıvar'ın orduda geçirdiği (onbaşı, çavuş) yılları anlattığı eseridir.

İstiklal Harbimiz → Milli mücadele yıllarını anlatan Kazım Karabekir'in eseridir.
- Şarkılı İbret → Kazım Karabekir'in şehit çocuklarına oynattığı müzikal tiyatro eseridir.

- Çankaya → Falih Rıfkı Atay'ın 1961'de yayınlanan eseridir. Cumhuriyet Dönemi'ni anlatır.
Zeytin Dağı → Falih Rıfkı Atay'ın I. Dünya Savaşındaki cephelerde yaşananları anlattığı eseridir.

- Medine Müdafaası → Fahreddin Paşa'nın Hicaz-Yemen cephesindeki yaşadıkları anlatılır.

Küçük Ağa, Osmancık → Tarık Buğra

Atatürk'ten Anılar → Kemal Arıburnu

Sınıf Arkadaşım Atatürk → Ali Fuat Cebesoy

Kara Kalpaklılar → Samim Kocagöz

Yorgun Savaşçı → Kemal Tahir

İNKILAPLARIN KRONOLOJİSİ

1922 → Saltanatın kaldırılması
1923 → Cumhuriyetin ilanı
1924 → Tevhid-i Tedrisat Kanunu
(3 Mart) Halifeliğin kaldırılması
Şeriye ve Evkaf Vekaletinin kaldırılması
Erkan-ı Harbiye Umumi Vekaletinin kaldırılması

Tekke → 1925
Şapka → 1925
Miladi → 1926
Maarif → 1926
Medeni → 1926
Laalfabe → 1928

Türk Tarih Kurumu → 1931
Türk Dil Kurumu → 1932
Soyadı Kanunu → 1934
(Ata) (Türk)
3 4

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923 – 1932)

Lozan'dan Kalan veya Uygulamadan Kaynaklı Sorunları Çözmek

a) Irak Sınırı (Musul Meselesi)

Lozan'da gündeme gelmesine rağmen, çözümü sonraya bırakılan tek konudur.
1924'te Halep Konferansı, bu sorunu çözmek için toplandı.
Konferansta TR'yi Ali Fethi Okyar temsil etti.
Konferans başarısız olunca konu Milletler Cemiyeti'ne götürüldü.
Cemiyet Musul'u, İngiliz mandasındaki Irak'a bıraktı.

→ Doğuda Suriyelilerin İngilizler tarafından silahlandırılması
→ Şeyh Said İsyanı'nın çıkması
→ Süleymaniye (Irakta) kentinin İngilizlerce vurulması

TR'nin Musul üzerindeki etkinliğini azaltan nedenler

1926 yılında İngiltere ile Türkiye arasında **Ankara Antlaşması** imzalandı.
Bu antlaşmaya göre;
→ Musul, İngiliz yönetimindeki Irak'a bırakılacak
→ Musul petrollerinin %10'u Türkiye'ye 25 sene boyunca verilecek

NOT Bu sorun Misak-ı Milli'ye uygun çözülmemiştir.

b) Yabancı Okullar

1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması ile bu sorun ortaya çıktı.
Türkiye kanuna uymayan okulları kapattı.
Başta Fransa olmak üzere Papalık, ABD, İngiltere, Belçika gibi TR'de okulu olan tüm devletler bu kanuna tepki gösterdi.
Ancak Türkiye bu konunun uluslararası bir platformda çözülmesini istemedi.

c) Patrikhane

1926'da çıkarılan Medeni Kanun ile Patrikhane'nin mahkeme kurma yetkisi elinden alındı.
Türkiye bu konuda da geri adım atmadı.

d) Nüfus Mübadelesi

Yunanistan'ın İstanbul'da daha fazla Rum bırakma isteği ve mübadele yapılacak kişilerin daha az olmasını hedeflediği için bu sorun bir kere daha gündeme geldi.
1930'da yapılan Nüfus Mübadelesi (Ahali) Antlaşmasıyla Batı Trakya'da oturan Türkler ile İstanbul'da oturan Rumlar (yerleşme tarihlerine bakılmaksızın) yer değiştirmeyecek, diğerleri yer değiştirecek kararı alındı.

NOT Bu sorun Milletler Cemiyeti'ne götürülmüştür.

NOT Nüfus mübadelesi sorununun çözülmesiyle Türk-Yunan dostluğu başladı. Bu dostluk 1954'te Kıbrıs Sorunu'nun çıkmasına kadar sürmüştür.

e) Dış Borçlar

1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin çıkmasıyla tekrar gündeme geldi.
Türkiye Hoover Moratoryumu'ndan yararlanarak borcu ertelemek istedi.
Fransa ile tekrar masaya oturuldu.
Lira üzerinden ödenmesine karar verildi.
Bu borç 1933'ten 1954'e kadar ödendi.

f) Adana-Mersin Demiryollarının Millileştirilmesi Sorunu

Fransa ile yaşandı.
Sorun Fransa ile yapılan bir antlaşma ile çözüldü.
Türkiye demiryollarını satın aldı.

1932-39 Arası Türk Dış Politikası

Barışa katkıda bulunmak
Sınırlarını korumak

TR'nin temel politikası

a) Milletler Cemiyeti'ne Giriş (1932)

Paris Barış Konferansı'nda kurulan bu cemiyete Türkiye yıllarca girmek için uğraşmamıştır. Sebebi ; Irak sorununda Milletler Cemiyeti'nin İngiliz yanlısı bir politika izlemesi ve büyük devletlerin Cemiyeti kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettirmesidir.

1932'de İspanya'nın daveti, Yunanistan ve Japonya'nın desteğiyle Türkiye Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

NOT İlk defa bir kuruluş, kendi kuruluş ilkelerinden taviz vererek bir ülkeyi, birliğine kendisi davet etmiştir.

b) Balkan Antantı'na (Paktı'na) Giriş (1934)

İtalya, Almanya ve Bulgaristan'ın yayılmacı politikasına karşılık

→ Türkiye
→ Yunanistan
→ Yugoslavya
→ Romanya

bir araya gelerek Atina'da Balkan Antantı'nı kurdular.

Bu antanta İtalya'nın baskısıyla Arnavutluk Devleti katılmamıştır.
Türkiye'nin bu pakta girmesiyle batı sınırlarını güvence altına almaya çalıştığı anlaşılmaktadır.
Pakt II. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla önemini yitirmiştir.

NOT Paktın üyeleri 1936'da düzenlenen Montro Konferansı'nda Boğazların Türkiye'ye verilmesini talep etmiştir.

c) Montro Boğazlar Sözleşmesi (1936)

Türkiye bu sorunu ilk defa Londra Silahsızlanma Konferansı'nda dile getirdi.
1936'da İtalya Habeşistan'ı, Almanya ise Fransa'ya ait Ren'i işgal etti.
Bunun üzerine TR, Lozanda Boğazlar sorununa katılan devletlere bir nota çekerek bu sorunun görüşülmesini talep etti.
İsviçre'nin Montro kentinde yapılan konferans sonucunda, 20 yıllığına Montro Boğazlar Sözleşmesi imzalandı.
Türkiye adına Tevfik Rüştü Aras imzaladı.
Bu sözleşmeye göre ;
→ Boğazlardaki komisyon kaldırıldı.
→ Boğazların her iki yakasına Türk askerinin konuşlanmasına izin verildi.

Bu antlaşmayı en geç İtalya imzalamıştır.

d) Akdeniz Paktı (1936)

İtalya'nın yayılmacı politikasına karşı Türkiye'nin de katıldığı bu pakt kuruldu.

e) Sadabâd Pakti (1937)

İtalya ve Almanya'nın yayılmacı politikalarına karşı

- → Türkiye
- → İran
- → Irak
- → Afganistan

İran'da bir araya gelerek bu pakti kurdular.

Türkiye bu pakta katılarak doğu sınırlarını güvence altına almaya çalıştı.
Pakta Irak ile sınır problemi ve Türkiye ile Hatay sorunu yaşayan Suriye katılmamıştır.
Pakt II. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine önemini yitirdi.
Tamamen sona ermesi ise 1980-1988 İran-Irak Savaşı ile gerçekleşmiştir.

f) Hatay Sorunu (Güney Sınırı) (Sancak Sorunu)

1936'da Fransa, Suriye üzerinden mandasını kaldırdı. Ancak Hatay'ı Suriye'ye bıraktı. Bu durumu kabul etmeyen Türkiye, konuyu Milletler Cemiyeti'ne götürdü.
Cemiyet, araştırma yapması için İsveçli Sandler'i gönderdi.
Sandler yayınladığı raporunda Hatay'ın TR'ye verilmesini talep etti.
Ancak bu kararı da Fransa kabul etmedi.

1937 Hatay'a Türk vali atandı.
1938 Hatay Bağımsız Cumhuriyeti kuruldu.

- → Cumhurbaşkanı : TAYFUR SÖKMEN
- → Başbakanı : ABDURRAHMAN MELEK
- → Meclis Başkanı : ABDÜLGANİ TÜRKMEN

1939 Hatay meclisinin aldığı kararla Hatay anavatana katıldı.

NOT M. Kemal bu sorun için "Benim şahsi meselemdir" demiştir.

NOT M. Kemal, Hatay için "40 yıllık Türk yurdu, ecnebi eline bırakılamaz" demiştir.

NOT M. Kemal, bu sorunla yeterince ilgilenmediğini düşündüğü İsmet İnönü ve Celal Bayar'ı, Kurun adı verilen gazetede Asım Us takma adıyla eleştirmiştir.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ

XX. YÜZYILIN BAŞLARINDA DÜNYA (1918 – 1939)

I. Dünya Savaşından Sonra Yapılan Barış Antlaşmaları'nın Ortak Özellikleri

Almanya → Versay	Toprakları küçültmek
Osmanlı → Sevr	Savaş tazminatı
Avusturya → S. Jermen	Ekonomik yükümlülük
Macaristan → Trianon	Askeri kısıtlama
Bulgaristan → Neyyi	Yeni devletler kurma

Monreo Doktrini (Yalnızlık Politikası)

1823'te ABD başkanı James Monreo tarafından ortaya atılan ABD'nin dış politikasıdır.

Buna göre

→ ABD, Avrupa Kıtası'ndaki hiçbir olaya karışmayacak

→ Avrupa kıtası'ndan kendi kıtasına da herhangi bir siyasi ve askeri baskıyı da kabullenmeyecek

(İNFİRAT POLİTİKASI)

SSCB'nin Kurulması

SSCB'nin ilk güvenlik kurumu teşkilatı ÇEKA

1904 – 1905 Japon-Rus Savaşı'nı Japonlar kazandı.

1905'te Rus Meclisi **Duma** açıldı.

1914'te Rusya I. Dünya Savaşı'na girdi

1917'de Bolşevik İhtilali sonucunda Çar II. Nikola tahtı terk etti. Yerine geçici hükümet kuruldu.

1917'de İlyiç Lenin "barış, ekmek ve toprak" vaadiyle Rusya'nın başına geçti. (**Ekim Devrimi**)

Sovyet Rusya "Brest Litovsk Antlaşması" ile savaştan çekildi. (1918)

1918'de Çar yanlıları **Beyaz Ordu'yu**, Devrim yanlıları (Leninciler) ise **Kızıl Ordu'yu** kurdu. 3 yıl süren iç savaş yaşandı. Bu savaşta ve ardından çıkan kıtlıkta toplam 13 milyon insan öldü. Bunun üzerine Lenin **Yeni Düzen Ekonomi** anlamına gelen **Novaya Ekonomiçeskaya Politikası'nı** (NEP) ilan etti.

Bu politikaya göre

→ Devlet tarım ürünlerine el koymaktan vazgeçti.

→ Küçük imalethanelerden büyük imalethanelere geçilmesine karar verildi.

→ Yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlanmasına önem verildi.

→ Küçük tüccara kredi ve diğer imkanlar sağlanmaya çalışıldı.

→ Bankaların kurulmasına hız verildi.

→ Topraksız köylüye toprak verme kararlaştırıldı.

1924'te Lenin öldü, Stalin başa geçti.

Parçalanmış tarım arazilerinden büyük arazilere geçmeye **kolektifleştirme politikası**, bu yeni büyük arazilere ise **kolhoz** adı verilir.

1924 – 28 arası Devlet – Köylü Savaşı başladı. 4 milyon köylü hayatını kaybetti.

Basmacı Hareketi (1916-1936)

Baskın yapan, hücum eden anlamına gelir.
"Türkistan, Türklerindir" sloganıyla Rusya'nın tüm de yaşayan Müslümanların Rusya'ya karşı başlatmış olduğu milli istiklal ayaklanmasıdır.
Milli Hokand Hükümeti'nin Ruslar tarafından dağıtılmasıyla ortaya çıkmıştır.
1936 yılında başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Korbaşı : Her bir Türk boyunun başında bulunan lidere verilen isimdir.

Basmacı Hareketi'nin Başarısız Olma Nedenleri

Azerbaycan Korbaşı'sı Enver Paşa'nın şehit olması
Korbaşıların kendi aralarındaki liderlik mücadelesi
Rusların gelişmiş silahlara sahip olması

Basmacı Hareketi'ne Destek Verenler

* Enver Paşa
* İsmail Gaspıralı
* Zeki Velidi Togan (Duma'da konuşma yapan ilk Türk'tür. Darül Fünun'da (İstanbul Üniversitesi) Umumi Tarih Kürsüsü'nü kurdu. Ordinaryus olarak vefat etti).
* Yusuf Akçura (Üç Tarzı Siyaset)

NOT Boy millet yapma çabasına **Asâbiyet Politikası** denir.
(Rusyanın Türkleri asimile etme çabası)

Orta Doğu'da Manda Yönetimlerinin Kurulması

San Remo Konferansı sonucu Orta Doğu İngiltere ve Fransa arasında paylaştırıldı. Buna göre ;

→ Filistin, Irak ve Ürdün İngiltere'ye } verildi.
→ Lübnan ve Suriye Fransa'ya }

Suudi Arabistan

Abdülaziz İbni Suud, Şerif Hüseyin'i yenerek bu devleti kurdu.
Aramco şirketi bölgede petrol aramaya ve çıkarmaya yetkili kılındı.
Böylece ABD etkisi bu bölgede başlamış oldu.

Filistin

1917'de bölge İngilizler tarafından ele geçirildi.

Irak

1930'da bağımsızlığını kazandı.

Ürdün

1946'da bağımsızlığını kazandı.

Lübnan

1926'da bağımsızlığını kazandı.

Suriye

1930 ve 1936'da Fransa askeri ve siyasi baskısını kaldırdı.
Suriye bağımsız oldu.

Mısır

1882'de İngiltere tarafından işgal edildi.
1932'de bağımsızlığını kazandı.
Ancak İngiltere Süveyş Kanalı'nda imtiyazları devam etti.

Uzakdoğu'da Yeni Bir Güç: JAPONYA

Kapalı bir ekonomiye sahip olan Japonya'da imparatorluk sembolikti.
Güç Şogun (soylu)'lardaydı.
1860'larda ülkenin imparatoru olan **Mutsihito** Japonya'nın başına geçti.
Japonya'yı ayağa kaldırdı. Yapmış olduğu tüm yeniliklere **Meiji Restorasyonu** denildi (Aydınlanma Çağı)
Mutsihito'nun amacı ise; güçlü ordusu olan zengin bir ülke yaratmaktı.

Mutsihito	M. Kemal	
Ordu kurdu.	✓	
Donanma geliştirdi.	✓	
Avrupa'ya öğrenci yolladı.	✓	Cemal Reşit Rey, Ulvi Cemal vb.
Miladi Takvim geçildi.	✓	
Anayasa çıkarıldı.	✓	1921 - 24
Meclis açıldı.	✓	TBMM
Uzmanlar getirdi.	✓	Albert Manche vb.
Kılık Kıyafet Kanunu	✓	
Bankalar açtı	✓	
Fabrikalar açtı	✓	

- Alfabe değişti
- Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi.

→ iki önemli ekstra gelişme

Japonyanın M.Kemal'i

1929 Dünya Ekonomik Krizi (Kara Perşembe)

Nedenleri;

→ ABD'nin I. Dünya Savaşı sırasında verdiği kredileri geri alamaması
→ ABD ekonomisinin %50'sine yakınını 200 holdingin idare etmesi
→ Barış ortamından dolayı ABD borsasının suni (yapay) şekilde yükselmesi
→ Almanya'nın savaş tazminatını ödeyebilmek amacıyla karşılıksız para basması (Hiper enflasyon)
→ ABD Başkanı Hoower'in gerekli tedbirleri almaması
→ Pound (Sterlin)'un aşırı değer kazanması ve bunun da ihracata engel olması
→ ABD Newyork Borsası'nda (Wall Street) yer alan hisse senetlerinin aniden düşüşü (çıkış nedeni)

Sonuçları

→ Madencilik ve inşaat faaliyetleri durdu.
→ Dünya genelinde 50 milyon insan işsiz kaldı.
→ İnsanlar arasında takas usulü başladı.
→ Avrupa ve Amerika'da açlık ve işsizlikten milyonlarca insan öldü.
→ Psikoloji bilim dalı önem kazandı.
→ Tüm özel sektörü ve sanayisi olan ülkeler krizden etkilendi.

NOT: Krizden en az etkilenen ülke **SSCB** (özel yatırım yok)

NOT: Kriz ve sonrasını anlatan en önemli eser John Steinback - Gazap Üzümleri

Türkiye'nin Dünya Ekonomik Krizine Karşı Aldığı Önlemler

→ Teşvik-i Sanayi Kanunu uygulanamaz hale gelince Türkiye, **Devletçilik** politikasına tamamen geçti (Kalkınma planları yapıldı)
→ Merkez Bankası kuruldu.
→ Kazım Özalp önderliğinde **Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti** kuruldu.
→ Yerli malı kullanılması teşvik edildi.
→ "Malımı sattığım devletten mal alırım" prensibine dayanan **Kliring Sistemi** uygulanmaya başladı.

İki Savaş Arası Avrupa'da Barışı Koruma Çabaları

a) Milletler Cemiyeti'nin Kurulması

Paris Barış Konferansı sonucunda kuruldu. TR 1932'de üye olmuştur. ABD kuruluşuna önderlik ederken kendisi bu cemiyete üye olmamıştır.

b) Locarno Antlaşması (1925)

Almanya'yı uluslararası işbirliğine döndüren ve (Polonya hariç) komşularına saldırmama garantisi verdiği antlaşmadır. TR bu antlaşmaya taraf değildir.

c) Briand - Kellogg Paktı (1928)

ABD ve Fransa önderliğinde kuruldu.
"Savunmaya dayanmayan savaş kanun dışı" sayıldı.
Türkiye de SSCB ile birlikte bu pakta 1928'de üye oldu.

Avrupa'da Totaliter ve Baskıcı Rejimlerin Kurulması

a) ALMANYA

Weimer Anayasası ile ülkede Cumhuriyet ilan edildi.
Nasyonel Sosyalist İşçi Partisi kuruldu (**NAZİ**) → Kahverengi Gömlekliler
Bu partinin genel başkanı **Adolf Hitler** (führer = büyük başkan) oldu.
1932 seçimlerinin hemen ardından meclisten olağanüstü yetkiler alan Hitler, diğer siyasi partileri kapattı.
Bu partinin (NAZİ) amaçları şunlardır;
→ Versay Antlaşması'ndan kurtulmak
→ Hayat sahasını genişletmek

Yaratmak istediği toplumu **Halk Toplumu** adı verildi.
Ayrıca **Gestapo** adıyla Gizli Polis Teşkilatı'nı kurdu.

1936'da Ren ve Saar (Fransa'ya ait) bölgelerini ele geçirdi.
Danzing (Polonya), Südetler (Çekoslovakya) bölgelerini de ele geçirdi.

1938'de **Münih Konferansı** düzenlendi.
Almanya'nın saldırgan politikasına karşı Almanya'ya **Yatıştırma Politikası** uygulandı. Bu politikayı öne süren adam dönemin İngiltere Başbakanı **Chemberlein**'dir. Ancak politika başarısız oldu.

Almanya Çekoslovakya'nın tamamını işgal etti
Avusturya'yı İlhak etti.

b) İTALYA

Faşist Parti Benito Mussolini önderliğinde kuruldu.
Bu partiyi destekleyenlere **Kara Gömlekliler** denildi.
Mussolini ise lider veya komutan anlamına gelen **Duçe** lakabını kullandı.
Partisinin amaçları şunlardır;
→ Roma İmparatorluğu'nu canlandırmak
→ Akdeniz'i "Bizim Deniz" (more Nostrum) yapmak

1936'da Habeşistan (Etiyopya)
Memel (Litvanya)
Korfu Adası (Yunanistan) ——→ İtalyan temsilcisinin Yunanistan'da
Fiume (Avusturya) öldürülmesi üzerine
Arnavutluk'u himayesine aldı.

NOT Benitto Mussolini "Sürekli barış ne mümkün ne de faydalıdır. İnsan enerjisini en yüksekte tutan şey savaştır" demiştir.

c) İSPANYA

Cumhuriyetçiler ile Milliyetçiler ülkede iç savaşa girdiler.
Milliyetçi lider **General Franco** bu savaşı kazanmıştır.
Ancak Salvador Dali **Sürrealizm** (gerçek üstücülük) akımını başlatarak General Franco'yu eleştirmiştir.

İki Savaş Arası Dünyada Yaşanan Gelişmeler

* Elektrik evlere girmiştir.
* İlk organ nakli yapıldı.
* Albert Einstein "İzafiyet Teorisi" ile ünlendi. (modern Fizik – Nobel ödülü)
* Konuşan Basın olarak nitelendirilen radyo kullanımı yaygınlaştı.
* Aleksander Fleming penisilini keşfetti.
* C vitamini ve BCG aşısı bulundu. (verem aşısı)
* Bauhouse mimarisi evlerde kullanılmaya başlandı.
* ABD'de gökdelen sayısı arttı.
* Fenemoloji ve Varoluşçuluk akımları ortaya çıktı.
* Tarih yazımında değişiklikler meydana geldi.

Nötron bulunmuştur.
ABD ilk sıvı yakıtlı roketi fırlatmıştır.
Dondurulmuş yiyeceklerin üretilmesine başlanmıştır.
İlk buzdolabı üretilmiştir.
İlk sesli sinema filmi yapılmıştır.
Radar geliştirilmiştir.
İngilterede ilk TV yayını yapılmıştır.
Rus bir mühendis tarafından ilk helikopter yapılmıştır.

II. DÜNYA SAVAŞI

Berlin Roma Tokyo mihveri	Mihver	Müttefik
	ALMANYA	İNGİLTERE
	İTALYA	FRANSA
	JAPONYA	ABD, SSCB (sonradan girecekler)
	(1939-42)	(1942-45)

Savaşın en etkin devleti: Almanya

Almanya → Hitler
İtalya → Mussolini
Japonya → Hirohito
} savaş esnasında başbakanlar

A) AVRUPA CEPHESİ

1 Eylül 1939'da Almanya'nın Polonya'ya saldırısı ile II. Dünya Savaşı başladı.

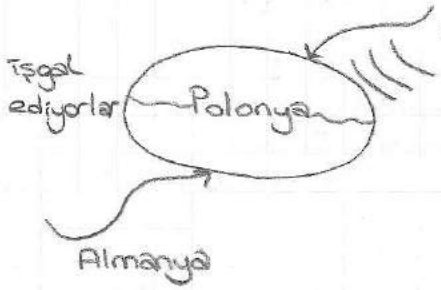

SSCB → Letonya, Litvanya, Estonya'yı da işgal etti.

İki devlet arasında **saldırmazlık antlaşması** yapıldı.

Baltık ülkeleri

SSCB burada ve Avrupa'da komünizmi yaydı.

Norveç, Danimarka, Hollanda, Fransa, Belçika, Lüksemburg, Yunanistan → Almanya saldırdı. (**Yıldırım Hareketi**) hızlı saldırı

Fransa **Maginot Hattı** (geçilmez deniliyordu) Almanlar bu hattı geçti.

NOT Almanya, işgal ettiği Fransız topraklarında **Vichy Hükümeti**'ni kurdular.

Almanya → İngiltere
Yapılan bu hava harekatının adı **Kartal Hücumu** (başarısız oldu)

SSCB
Almanya → **Barbarossa Harekatı** (başarısız oldu) → Aralık 1942 Stalingrad'da ilk defa Almanlar durduruldu.

B) AFRİKA CEPHESİ

İtalya, İngiltere'ye saldırdı.

İngiltere kazandı.

C) PASİFİK CEPHESİ

Pearl Harbor Baskını ile ABD savaşa girdi. Girer girmez **Atlantik Bildirisi**'ni yayınladı.

Ayrıca ABD; Mercan, Midway ve Leyte Deniz Savaşları'nda Japonları mağlup etti

NOT Pearly Harbor Baskını'nın düzenleyicisi Japon general **Soruku Yamamato**'dur.

- 1943'te **Casablanca Konferansı** düzenlendi. (ABD-İngiltere-SSCB)

Alınan Karar : Mihver Devletler kayıtsız şartsız teslim alınacak.

(ABD İngiltere SSCB)
(Japonya İtalya Almanya)

3 devlet birleşip önce İtalya'ya saldırdı.
İtalya yenildi.
Mussolini ve ailesi asılarak idam edildi.

- 1944'te **Quebeck Konferansı**'nda yeniden toplandılar.

Alınan Karar : Almanya'ya karşı ikinci bir cephenin açılması } kararı
Almanların elindeki Fransa'nın kurtarılması } alındı.

D. David Eisenhower komutanlığında **Normandiya Çıkarması** yapılarak Almanların elindeki Fransa kurtarılmıştır.

Adolf Hitler'in ölümüyle Avrupa'da II. Dünya Savaşı sona erdi.

Fransa
ABD
İngiltere
} Almanya'dan gekiliyor.

Ama Rusya gekilmiyor.

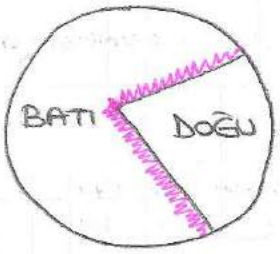

Doğu Almanya: Demokratik Almanya, SSCB kontrolü, Komünizm
Batı Almanya: Federal Almanya, Kapitalizm

Doğu'dakiler Batı'ya kaçmak istiyor. Kaçmasınlar diye SSCB araya Berlin Duvarı yaptırdı.

Enola Gay (uçağın adı)
- Hiroşima (ilk)
- Nagazaki (ikinci)

ABD, Japonya'ya atom bombası attı. Toplamda 500 milyon insan öldü =(

Japonya'nın da savaştan gekilmesiyle II. Dünya Savaşı sona erdi.

II. Dünya Savaşı Sırasında veya Bitiminde Yapılan Konferanslar

Kahire
Tahran
Moskova
} Bu konferanslarda Türkiye'nin savaşa girmesi konuşuldu.

Washington (önemsiz)
Quebeck
Casablanca [anlatıldı]

Yalta (Birleşmiş Milletlerin kurulması kararı alındı)
San Fransisco (BM kuruldu. Türkiye'de kurucu üyedir.
Postdam (Son konferans) (Almanya 4 işgal bölgesine ayrıldı. Ayrıca yenilen devletlerle yapılacak barış görüşmelerinin şartları belirlendi)

II. Dünya Savaşının Sonuçları

* En karlı ABD ve SSCB çıktı.
* (Bu iki devlet arasında Soğuk Savaş Dönemi başladı)
* 60 milyon insan öldü. 22 milyon Rus, 13 milyon Çinli, 8 milyon Alman
* Birleşmiş Milletler kuruldu.
* İlk defa atom bombası kullanıldı.
* 10 Aralık 1948'de BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi yayınlandı.
* Kore, Vietnam ve Almanya ikiye ayrıldı.
* Faşizm ve Nazizm tasviye edildi. (Bir daha bu rejimler Avrupa'da baş göstermeyecek)
* İsrail, Hindistan ve Pakistan gibi yeni devletler kuruldu.
* Nürnberg ve Tokyo'da savaş suçları mahkemeleri kuruldu.
* IMF ve Dünya Bankası kuruldu. (Bretten Woods - İkiz Kardeşler)

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TÜRKİYE

Almanya ile saldırmazlık, Fransa ve İngiltere ile karşılıklı yardımlaşma antlaşmaları imzalandı.
Almanların Edirne'ye kadar gelmesi üzerine Çakmak Hattı kuruldu.
Karartma uygulamasına geçildi.
Kıtlık baş gösterdi. Devlet bazı ürünlerde "Narh" uygulamasına geçti.
Karaborsa yapılmaya başlandı.
Ekmek karneye bağlandı.
Milli Korunma Kanunu çıkarıldı. (Et ve Balık Kurumu) (Petrol ofisi)
Taşe Müfettişliği kuruldu.
Varlık ve Toprak Mahsulleri Vergisi çıkarıldı.
Winston Churchill ve İsmet İnönü arasında Adana Görüşmeleri yapıldı.
Seferberlik ilan edildi.
Önce 600 bin sonra 1,5 milyon askere ulaşıldı.

İsmet İnönü Dönemi Diğer Gelişmeler (1938-50)

1940'ta Köy Enstitüleri kuruldu.
İlköğretim ve derslik sayıları artırıldı.
Ankara Üniversitesi açıldı.
İstanbul Radyosu süresiz yayına geçti.
"Yurttan Sesler" programı yapıldı.
Edebiyatta Garip akımı ortaya çıktı.
İstanbul Üni. Konservatuvarı açıldı.
Struma Faciası yaşandı.
Boraltan Köprüsü Faciası yaşandı.
Çok partili hayata geçildi.
Tek dereceli seçim sistemi ilk defa
Paraların üzerinden M.K. Atatürk resimleri kaldırıldı. Yerine İsmet İnönü'nün resimleri konuldu. (1938-51 arasında)
Gezi Parkı ve Gençlik Parkı açıldı.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ (1947-1961)

BATI BLOĞU (ABD kontrolünde)	DOĞU BLOĞU (SSCB kontrolünde)
Truman Doktrini	Cominform
Marshall Yardımı	COMECON
NATO	Varşova Paktı.

Çin : Mao Zedong

Küba : Fiedel Castro

Demir Perde Ülkeleri
Romanya
Doğu Almanya
Macaristan
Bulgaristan
Çekoslovakya

a) Doğu Bloğundaki Sarsıntılar

Yugoslavya : Cominform'dan çıkarıldı.
Macaristan : İmre Nagi önderliğinde isyan ettiler.
Çekoslovakya : Aleksander Dupcek (İnsancıl Komunizm)

NOT 1949'da Avrupa Konseyi kuruldu
Türkiye de üyedir.

b) Avrupa Ekonomik Teşkilatı'nın Kuruluşu (Avrupa Birliği)

1951	AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu	Schuman Planı ile	AB'nin temeli
1957	AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu	Roma Antlaşması ile	AB'nin kuruluşu
1993	AB	Avrupa Birliği	Maactricht Antlaşması ile	AB adını aldı.

NOT Türkiye bu birliğe ilk kez 1957'de başvurdu.
(O zamanlar adı AET idi)

Türkiye'nin AB'ye katılabilmesi için gerekli kriterler

Maastricht kriterleri
(Ekonomik kriterler)
Terim varsa
Ekonomi kelimesi olsa bile
terim yoksa kopenhag kriteridir.

Kopenhag kriterleri
(Ekonomik terim yoksa,
bu kriterlere dahildir)

c) İsrail'in Kurulması

1917'de Filistin İngilizler tarafından ele geçirildi.
Arthur Balfeur "Balfeur Deklerasyonu"nu yayınlayarak Filistin sorununu başlattı.
1948'de BM kararıyla Filistin topraklarında İsrail Devleti kuruldu.

İlk tanıyan ülke ABD
İlk tanıyan Müslüman ülke TÜRKİYE
İlk tanıyan Arap devleti MISIR

d) Hindistan ve Pakistan'ın Kuruluşu

1858'de bölgedeki Babür İmparatorluğu yıkıldı. (İngiltere tarafından)
1858 – 1947'ye kadar İngiltere bölgeye egemen oldu.

1917'de Mahatma Gandhi (Hindistan'ı) / Muhammet Ali Cinnah (Pakistan'ı) kurdu.

Hindistan — KEŞMİR — Pakistan → 1971'de Pakistan'dan ayrılarak kurulan devlet BANGLADEŞ

arasında hala sorun olan bir bölgedir.
BM tarafından koruma altındadır.

1948'de Taşkent Deklaraşyonu ile iki devlet tekrar kendi sınırına döndü.

NOT SEATO (Güneydoğu Asya Anlaşma Teşkilatı) → ABD yanlısı

ASEAN (Güneydoğu Asya Milletler Birliği)

e) Kore Savaşı (1950 - 53)

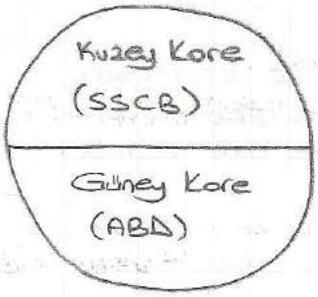

38° (Potsdam Konferansı'nda ayrıldılar)

Kuzey, Güney'le saldırınca ABD, BM Genel Konseyi'ni topladı.
ABD Dünya ülkelerinden Güney Kore'yi korumak için askeri destek istedi.
Bu askeri çağrıya cevap veren ilk ülke TÜRKİYE oldu.
Türkiye'nin yolladığı askeri birliğin adı Şimal Yıldızı'dır.
Bu birliğin başındaki adam Tuğgeneral Tahsin Yazıcı'dır.
(5000 askerle gidildi. 741 şehit ve 2000 yaralı)

NOT Türkiye bu savaş sırasında Kunduri Muharebeleri'nde şehit vermiştir ve çok yardımı dokunmuştur.
Bunun üzerine ABD 1952'de Türkiye'yi NATO'ya almıştır.
(Bizle aynı zamanda NATO'ya giren ülke Yunanistan)

f) Afrika'daki Gelişmeler

Gana ve Gine'nin bağımsız olması diğer uluslara örnek teşkil etmiştir.
Açlık, kıtlık, yetersiz beslenme, su kaynaklarının yetersizliği bu coğrafyanın en büyük sorunudur.
Bölgenin en gelişmiş devleti Güney Afrika Cumhuriyeti'dir.
Dünya'nın en borçlu kıtasıdır.
İsyanlar, darbeler ve parçalanmalar devam etmektedir.

NOT Afrika Birliği Teşkilatı (OAU) kuruldu.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE TÜRKİYE

a) İç Siyaset

1945 Nuri Demirağ Milli Kalkınma Partisi'ni kurdu.
1946 CHP'den ihraç edilen (Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'na muhalefet etti) Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuad Köprülü (DÖRTLÜ TAKRİR) Demokrat Parti'yi kurdu.
1946 seçimlerini CHP kazandı. (İlk defa tek dereceli seçim sistemi uygulandı)
1948 DP'den ayrılarak Fevzi Çakmak önderliğinde Millet Partisi kuruldu.

Yani; CHP → ayrılarak → (DP)'den ayrılarak → MP kuruldu.

1950'de Demokrat Parti kazandı. (27 senelik CHP iktidarı sona erdi)
Bu olaya tarihimizde Beyaz Devrim denilmektedir.
1950'de CB Celal Bayar olurken, Adnan Menderes Başbakan oldu.
1950-60 arasında Menderes ülkeyi yönetti.

Adnan Menderes Dönemi Gelişmeler

NATO, Balkan Paktı ve Bağdat Paktı'na üye olundu.
İşçilere grev ve lokavt hakkı verildi.
Atatürk'ü Koruma Kanunu çıkarıldı.
Halk evleri ve Köy Enstitüleri kapatıldı.
Vakıfbank kuruldu.
Ezan aslına çevrildi.
ODTÜ ve Erzurum Atatürk Üniversiteleri kuruldu.
Paraların üzerindeki İsmet İnönü'nün resimleri kaldırılarak yerine yeniden Atatürk'ün resimleri konuldu.
IMF ile ilk anlaşma yapıldı.
6-7 Eylül Olayları yaşandı.
Haftasonu tatiline Cumartesi de eklendi.
Marshall yardımları sağlandı.
Büyüme oranı %11'lere dayandı.
Tarımda makinalaşmaya önem verildi.
Sendikalar açıldı.
Anıtkabir yapıldı.
Karayollarına önem verildi.

1954'te DP oyunu artırdı. (%58)
1958'de DP tek başına iktidar oldu.

27 Mayıs 1960'da askerler darbe yaptı. → 2013'te değiştirildi.
Darbe sonucu Yassıada'da (Günümüzdeki adı Demokrasi ve Özgürlük Adası) yargılanan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan idama mahkum edildi. İdamlar İmralı Adası'nda yapıldı.

NOT Ancak Celal Bayar'ın yaşının büyük olması sebebiyle cezası idamdan müebbet hapse çevrildi.

1960 darbesinden sonra ;
1961 Anayasası ilan edildi.
Çift Parlementolu döneme geçildi.
Yapılan ilk genel seçimleri CHP az bir oy farkıyla kazandı.
DP'nin yerine Ragıp Gümüşpala tarafından Adalet Partisi kuruldu.
Türkiye'nin ilk koalisyon hükümetini CHP ve AP birlikte kurdu.

b) Dış Siyaset

1952 - NATO
1953 - Balkan Paktı (Türkiye - Yunanistan - Yugoslavya)
↳ TR ve Yunanistan arasında Kıbrıs Sorunu çıkınca
↳ ve Yugoslavya SSCB ile ilişkileri düzeltince
pakt fiilen dağıldı.

1955 - Bağdat Paktı (Irak - İran - Türkiye - Pakistan - İngiltere)
↳ 1958'de Irakta darbe olunca paktın merkezi Ankara'ya taşındı.
↳ 1959'da paktın ismi Merkezi Anlaşma Örgütü'ne dönüştürülüyor.

CENTO

Soğuk Savaş Döneminde Dünyada Yaşanan Gelişmeler

* İlk defa uzaya SSCB tarafından uydu gönderildi. (Sputnik-I)
* ENIAC adında ilk bilgisayar üretildi.
* Newyork "Batı'nın Başkenti" oldu.
* İlk defa Akdeniz Oyunları 1951 senesinde Mısır'ın İskenderiye kentinde yapılmıştır. (6.'sı İzmir'de 17.'si Mersin'de yapıldı)
* TV günlük hayatın parçası oldu.
* Kalp pili icat edildi.
* Lazer ışınları bulundu.
* UEFA ilk defa düzenlendi. (İlk şampiyon Real Madrid)

Türkiye'deki Gelişmeler

* İkinci Yeniciler ve Hisarcılar Grubu ortaya çıktı.
* Zeki Müren, Neşet Ertaş önemli besteler yaptı.

YUMUŞAMA DÖNEMİ
(1969 – 1990)

a) Yumuşama Dönemi'ne Geçilmesini Sağlayan Gelişmeler

Nikita Kruşçev ve John F. Kennedy'in görüşmesi
SALT – I (Stratejik Silahların Azaltılması Antlaşması) imzalanması
SALT – II (Başarısız oldu. SSCB Afganistan'ı işgal ettiği için)
Ping-Pong Diplomasisi (ABD ve Çin barıştı.)
Helsinki Nihai Senedi (AGİT kuruldu)
Bağlantısızlar (Tarafsızlar – Üçüncü Dünya Ülkeleri)
(1955 – Bandung Konferansı ile temeli atıldı.)
(Bu hareketin liderliğini Mısır – Hindistan ve Yugoslavya yaptı.)
(Savaşmak ve doğu ya da batı cephesine taraf olmak yasak).

b) Yumuşama Dönemi Krizleri

1) KÜBA Krizi

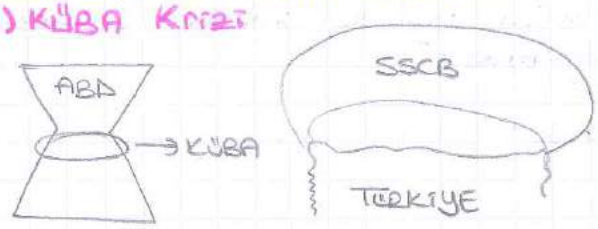

SSCB Küba'ya
ABD Türkiye'ye
füze yerleştiriyor.
(Türkiye'ye yerleştirilen ABD füzelerinin adı Jüpiter füzeleri)

İki tarafın da karşılıklı füzeleri sökmesiyle kriz sona ermiştir.

2) Vietnam Savaşı

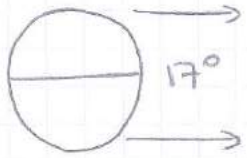

Kuzey Vietnam (Kontrolü SSCB'de)
Güney Vietnam (Kontrolü ABD'de)

Muhammed Ali "Bana Vietkonglar (kuzeyliler) bir şey yapmadı ki, ben onlarla neden savaşayım" demiştir. 2016 senesinde vefat etmiştir.

Nixon Doktrini gereği Vietnam'dan çekildiler.
1975'te kuzey ve güney olan iki ülke Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti adı altında birleşti.

3) SSCB'nin Afganistan'ı İşgal Etmesi

1975'de Afganistan'da Cumhuriyet ilan edildi.
Yapılan seçimleri "Afgan Komünist Partisi" kazandı.
Kurulan hükümet SSCB ile antlaşma yaptı.
Muhalefet iktidarı devirmek için harekete geçince, SSCB Afganistan'ı koruma bahanesiyle işgal etti.
1979'daki bu işgal 1989'a kadar devam etti.
Afganistan'da SSCB'nin çekilmesinden sonra iç savaş çıktı.
2001 senesinden beri ABD işgalindedir.

NOT SSCB'nin Afganistan'ı işgal etmesi SALT – II Antlaşması'nın ABD Senatosunca onaylanmamasına sebep oldu.
1980 Moskova Olimpiyatlarına davet edilen ülkeler, SSCB'ye tepkisini göstermek için katılmadı.

4) Arap İsrail Savaşları

1948-49	Arap-İsrail	Mülteci sorunu ortaya çıktı.
1956	Mısır-İsrail	Cemal Abdülnasır'ın Süveyş Kanalını millileştirmesi savaşın temel sebebidir.
1967	Mısır-Suriye-İsrail	Mısır'dan Sina Yarımadası, Suriye'den Golan Tepeleri alındı.
1973	Mısır-İsrail	Savaşı ABD desteğiyle İsrail kazandı.

Hepsini İsrail kazandı.

NOT 1956'da bölgede ABD-SSCB rekabeti başladı. Arap toplumunun kendisinden uzaklaşmasını istemeyen ABD başkanı D. Dwight Eisenhower "Eisenhower Doktrini"ni yayınlayarak Ortadoğu ülkelerine silah, mühimmat ve para desteği sağlamıştır.

NOT 1973'de dünyada "Petrol Krizi" yaşanmıştır.

NOT 1973-1978 arası ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger "mekik Diplomasisi" yaparak İsrail ile Mısır'ı barıştıracaktır. Bu iki ülke "Camp David Antlaşması"nı imzaladılar. İsrail 1967'de işgal ettiği Sina Yarımadası'nı Mısır'a geri verdi.

! Mısır, İsrail'i tanıyan ilk Arap ülkesidir.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)

Mescid-i Aksa'nın kundaklanma girişimi üzerine İslam devletleri dışişleri bakanları bir araya gelerek "İslam Zirvesi" yaptılar. Örgüt "İslam Konferansı" ismini 2011'de "İslam İşbirliği Teşkilatı" olarak değiştirdi.

NOT 2005'ten 2014'e kadar bu teşkilatın genel sekreterliğini Ekmeleddin İhsanoğlu yapmıştır.

OPEC ve OAPEC

Kuveyt, Suudi Arabistan, Venezüela, İran ve Irak bir araya gelerek "Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü" anlamına gelen OPEC'i kurdular.

Daha sonra Araplar ise "Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Örgütü" anlamına gelen OAPEC'i kurmuştur.

OAPEC başarısız olurken, OPEC varlığını sürdürmektedir.
OPEC'in genel sekreterliği "Viyana" kentindedir.

İran – Irak Savaşı

1980
1988
arası

Ayetullah Humeyni — İRAN

Saddam Hüseyin — IRAK

Şattülarap Su Yolu (Basra Körfezi rekabeti) → savaşın sebebi

Irak zararını telafi etmek için Kuveyt'e saldırdı. (I. Körfez Krizi)
Daha sonra ABD, Kuveyt'ten Irak'ı çıkarıp kendi yerleşecektir.

NOT Bu savaş sırasında ABD'nin aynı anda hem Irak'a hem de İran'a silah sattığı ortaya çıktı. Bu olaya tarihte İrangate Skandalı denir. Yapılan soruşturma sonucu Başkan Reagen suçsuz, yarbay Oliver North suçlu bulunmuştur.

TÜRK – Ermeni İlişkileri

Soykırımı tanıtmak
Türkiye'nin tanınmasını sağlamak
Tazminat alabilmek
Toprak alabilmek
} 4T kuralı

için, Ermeniler ASALA adında örgüt kurdular.
38 diplomatımızı şehit ettiler.

TÜRK – Yunan İlişkileri

a) **Ege Adalarının Silahlandırılması Sorunu**: Yunanlar'ın Limni Adası'nı NATO'ya verme girişimidir.

b) **Kıta Sahanlığı Sorunu**: Kıtanın denizin altındaki devamıdır. Her iki taraf birbirlerinin sahasında petrol arayınca sorun ortaya çıktı. "Bern Deklarasyonu" ile sorun çözüldü.

c) **Kara Suları Sorunu**: Türkiye 6 milin üstünü savaş nedeni sayd. Yunanistan ise 12 mile çıkarmayı hedeflemiştir.

d) **Fir Hattı Sorunu**: Yunanlıların Ege Hava Sahası'nı kapatması olayıdır. Türkiye "NOTAM"'ı kurmuştur. Daha sonra Yunanistan Ege Hava Sahası'nı trafiğe açtı.

e) **Kıbrıs Sorunu (1954)**: 1954'te İngiltere adadan çıktı. Kıbrıs sorunu çıktı.

TÜRKLER → TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı) ve Volkan Teşkilatı kuruldu.

RUMLAR ↓ EOKA örgütü
Amaç Enosis'i gerçekleştirmek (Adayı Yunanistan'a bağlamak)

1959–60 Londra – Zürih Ant. ile Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu.
CB: Makarios
Başbakan: Fazıl Küçük

1964 Kanlı Noel (24 Türk şehit edildi)
Cengiz Topel şehit oldu.
1964 Johnson TR'yi uyaran bir mektup yolladı.
1966 Patris Gazetesinde Akritas Planı yayınlandı.

1974 EOKA darbe yaparak Makarios'u indirdi.
1974 Türkiye Kıbrıs Barış Harekatı'na başladı.
1975 Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu.
1983'te KKTC kuruldu.
(İlk CB Rauf Denktaş oldu.)
2015 Cafi Annan Planı yapıldı. Ancak Rum tarafı kabul etmedi.

Türkiye'de İç Siyaset

1961'de CHP - AP koalisyon hükümeti kuruldu.
1962'de AP'nin başına Süleyman Demirel geçti.
1968 Türk Solu kuşağı ortaya çıktı.
1971'de muhtıra ile Süleyman Demirel hükümetten uzaklaştırıldı.
1974 Kıbrıs Barış Harekatı yapıldı.
1977-78 Ekonomik sorunlar ve sağ-sol çatışması başladı.
1980'de Kenan Evren darbe yaptı.

Süleyman Demirel
Necmettin Erbakan
Alparslan Türkeş
Bülent Ecevit
} siyaset yasağı getirildi.

1982 Anayasa ilan edildi. (Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı hazırlamıştır)
1983 ANAP seçimlerde 1. oldu. (Turgut Özal)

Yumuşama Dönemi Dünya

* Uzay'a Gönderilen İlkler

Uydu *	Sputnik-I
Araç	Vostok-I
Canlı	Laika (Köpek)
İnsan *	Yuri Gagarin
Kadın	Valentina Tereşkova
Yürüyüş	Alexi Leonov
*Ay'a çıkan	Neil Armstrong

* İlk defa canlı TV programı yayınlandı. (1964 Tokyo Olimpiyatları)
* ARPANET (internet) bulundu.
* Video Kaset, Compact Disk icat edildi.
* Hafıza Kartı icat edildi.
* Bilgisayar evlere girdi.
* MR (Emar) cihazı bulundu.
* CD üretildi.
* Hepatit-B aşısı bulundu.

Yumuşama Dönemi Türkiye

* Gecekondulaşma başladı.
* Arabeks ortaya çıktı.
* Metin Erksan "Susuz Yaz" filmiyle 1964'de Berlin Film Festivalinde "Altın Ayı" ödülünü aldı.
* Rock and Roll devam etti.
* Vedat Türkali, Adalet Ağaoğlu ve Necip Fazıl Kısakürek ünlenmiştir.
* "Yeşilçam" sinemada boy gösterdi.
* Anadolu Rock ortaya çıktı.
* Barış Manço, Moğollar Grubu, Neşet Ertaş, Zeki Müren, Bülent Ersoy, Muazzez Abacı, Müzeyyen Senar, Ajda Pekkan gibi sanatçılar yetişti.
* Altın Mikrofon Yarışması sonucu Erkin Koray, Cem Karaca gibi sanatçılar ortaya çıktı.
* Bilgisayar ilk kez karayollarında ölüm yapabilmek amacıyla kullanıldı.

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

1) SSCB'de Politika Değişikliği

1985 Mihail Gorbaçov başa geldi.
1987-90 arası Perestroika (Yeniden yapılanma) ve Glasnost (Şeffaflık-Açıklık) uygulanmaya başlandı.
1990 Gürcistan SSCB'den ayrıldı.

NOT Stanislav Petrov dünyayı nükleer bir savaşın eşiğinden döndürmüştür. Kendisine 2004'te "Dünya Vatandaşı" ünvanı verilmiştir.

NOT Ayrıca SSCB 1989'da Afganistan'dan çekildi.

NOT SSCB, ABD'nin başlattığı **Yıldız Savaşları** (Füze ve uzayda üs kurma savaşı) projesine karşı bir proje üretemedi.

NOT SSCB'nin dağılmasıyla **Dehşet Dengesi** sona erdi!

2) Türk Devletleri Bağımsız Oluyor

Azerbaycan

Ebulfeyz Elçibey (Halk Cephesi)
Dağlık Karabağ Sorunu (Ermenilerle) (Bahtiyar Vahabzade)
İlk CB Ayaz Mutallibov'dur.
SSCB'den ayrılan **ilk** Türk devletidir.

Özbekistan

İslâm Kerimov ilk başkanlarıdır. (2016'da vefat etti)

Kırgızistan

Askar Akayev önderliğinde kuruldu.
Cengiz Aytmatov önemli bir değerdir.

Kazakistan
Nur Sultan Nazarbayev kurmuştur.
Gönüllü olarak Semey Nükleer Tesisleri'ni kapattılar.

Türkmenistan
Saper Murad Niyazov (Türkmenbaşı) tarafından kurulmuştur.

TİKA (1992) (Türk İşbirliği Kalkınma İdaresi Başkanlığı)
Merkezi Ankara'dır.
Başbakanlığa bağlıdır.
Devlet ve şahıslara yardım etmektedir.

BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu)
Rusya'dan ayrılan devletler kuruldu.
Başlarda Gürcistan yoktu, sonra dahil oldu
Ancak 2008 Güney Osetya Savaşı'ndan dolayı tekrar ayrıldı.

KEİ (Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı)
Merkezi İstanbul'dur.
1992'de kurulmuştur.
Karadeniz'e kıyısı olan devletler tarafından ekonomik gelişmeler için toplandı.

İki Almanya'dan Tek Almanya'ya
1989'da Doğu Almanya'dan Batı Almanya'ya geçişler başladı.
1990'da ise Berlin Duvarı yıkıldı.
Böylece Almanya tek bir devlet haline geldi.

Türkiye'nin AB Süreci
1959 Türkiye AET'ye ilk başvurusunu yaptı.
1963 Ankara Antlaşması imzalandı. (Süreci başlatan resmiyet)
1973 Katma Protokol önerildiler.
1974 Kıbrıs Barış Harekatı (Kıbrıs Sorunu)
1980 12 Eylül Askeri Darbesi yaşandı.
1980 Yunanistan AB'ye üye oldu. (İşimizi zorlaştırdı) (veto hakkı)
1983 Türkiye üyelik başvurusunu geri çekti.
1987 AB'ye ikinci kez tam üyelik başvurusu yapıldı. (Turgut Özal dönemi)
1996 Gümrük Birliği Antlaşması imzalandı.
1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye aday ülke oldu.

Yugoslavya'nın Dağılması

1945 Tito devlet başkanı oldu.
1947 Yugoslavya Cominform'dan çıkarıldı.
1955 Yugoslavya'nın da önderlik yaptığı Bağlantısızlar Hareketi kuruldu.
1974 Tito ömür boyu devlet başkanı oldu.
1980 Tito öldü.
1987 Slobodan Milosoviç Sırp Komunist Parti'nin lideri oldu ve ordu Sırplar lehine değişti.
1990 Slovenya Yugoslavya'dan ayrıldı. (ilk ayrılan)
1991-95 **Bosna Savaşı** çıktı. Ratko Mladiç komutasındaki Sırp kuvvetleri Srebrenisca'da katliam yaptı.
1995 Dayton Barış Ant. ile Bosna Savaşı sona erdi.
Aliya İzzet Begoviç (Bilge Kral-Lider) Bosna Hersek'in ilk CB oldu.

Arnavutlukta Demokratikleşme Süreci

Enver Hoca ve ardından gelen Ramiz Alia dönemlerinde Arnavutluk sosyal, ekonomik ve idari alanlarda gelişti.

Filistin Sorunu

Madrid Görüşmeleri, Oslo Görüşmeleri yapıldı.
Şuan İsrail, Filistin topraklarına **Utanç Duvarı** örmektedir.

Afganistan'daki Gelişmeler

1989 SSCB Afganistan'dan çekildi.
Taliban ve Şah Ahmet arasında iç savaş başladı.
2001'de ABD tarafından işgal edildi.
Afganistan Devlet Başkanlığına Hamid Karzai getirildi.
ISAF komutanlığı içinde Türk askeri de vardır.

Ortadoğu'da Su Sorunu

Fırat
Dicle
Nil
Şeria
Asi

} nehirleri su sorununa sebep olmaktadır.

Türkiye, Irak ve Suriye ile su sorunu yaşamıştır. GAP'a karşı çıkan Suriye'dir.

Dünya'da Yaşanan Bilimsel ve Teknolojik Gelişmeler

Nano Teknoloji önem kazandı.
1986'da Çernobil Kazası yaşandı ve çevreye olan duyarlılık artmaya başladı.
2005'te Kyoto Protokolü imzalandı. Süresi 2020'ye kadar uzatıldı.
Bu protokole göre sera gazı salınımı sınırlandırıldı.

Türk Ordusu

İlk Kore, sonra Somali
NATO çatısı altında Bosna Hersek

Arnavutluk
Kosova
Afganistan
Lübnan

} asker gönderimi yapıldı.

Türkiye'de Siyaset

1983 Anavatan Partisi (ANAP) iktidar oldu. (Turgut Özal)
1987 Turgut Özal CB oldu.
Turgut Özal'ın vefatı üzerine Süleyman Demirel CB oldu.

Türkiye'deki Diğer Gelişmeler

* Sertap Erener 2003 Eurovision Şarkı Yarışması ile 1. oldu.
* Mega Star Tarkan parlamıştır.
* Ünlü diziler yer aldı.
* 2002'de Dünya Kupası 3.'lüğü elde edildi.
* 2008 Avrupa Futbol Şampiyonası'nda 3. olduk.
* Naim Süleymanoğlu (Cep Herkülü)
* Hamza Yerlikaya (Asrın Güreşçisi)
* Sinan Şamil Sam (Boğazın Boğası)
* Semih Saygıner (bilardo 1.si)
* Halil Mutlu
* Rıza Kayaalp, Taha Akgül (son zamanların en büyük güreşçileri)

TARİH KARIŞIK NOTLAR

M. Kemal'e yapılacak olan İzmir Suikastini haber veren kişi
→ Giritli Şevki

Anadolu Selçuklu
→ ilk madeni para → I. MESUT
→ ilk altın para → II. KILIÇARSLAN

BAK
atum rdahan ars
Elviye-i Selase

Bitlis DEVESİ
iyarbakır lazığ an erzurum vas
Mondrosta geçen
Vilayet-i Sitte

Celal Bayar'ın kurucu müdürü olduğu ilk özel bankamız
→ İŞ BANKASI

MİSAK-I MİLLİ'den
→ ilk Taviz : Batum (moskova ant.)
→ 2. Taviz : Hatay (1921 Ankara ant)
→ 3. Taviz : Musul (1926 Ankara ant.)
} ŞİFRE BoHeM

* Din değiştiren ilk Türk Devleti UYGURLAR
* İlk kez tek tanrılı dini kabul eden HAZARLAR (musevilik)

- Osmanlı'da ATAMA bekleyen öğretmene verilen isim MÜLAZIM
- İstanbul'u ilk kez kuşatan Osmanlı padişahı YILDIRIM BAYEZİD (4 kez)
- I. TBMM'nin yaptığı ilk ve tek inkılap Saltanatın kaldırılması
- ABD'nin Batı dünyasının liderliğini açık bir şekilde üstlenmek için yaptığı ilk girişim ; Truman Doktrini
- 3 ülke ile sınırı bulunan tek il IĞDIR

→ Osmanlı'da, "kaybedilen toprakların geri alınabileceği fikri" 1711 Prut Antlaşması ile doğdu.

→ Mustafa Kemal "Artık İstanbul, Anadolu'ya hakim değil, tâbi olmak zorundadır." sözünü Amasya Genelgesinden sonra söylemiştir.

DÖRTLÜ TAKRİR
- CELAL BAYAR
- ADNAN MENDERES
- REFİK KORALTAN
- FUAT KÖPRÜLÜ

II. Dünya Savaşı sonrasında 2'ye ayrılan devletler:
- KORE
- VİETNAM
- ALMANYA

"Mayıs'ın 19'u 1919'da Samsun'a çıktım" cümlesiyle başlar.
"Gençliğe Hitabe" ile sona erer
} NUTUK

Seyfiye	İlmiye	Kalemiye
Sadrazam	Şeyhülislam	Defterdar
Vezir	Kazasker	Nişancı
Kaptan-ı Derya	Müderris	Reisül Küttab
Yeniçeri Ağası	Kadı	Katib
Beylerbeyi		
Sancakbeyi		

→ BASMACI HAREKATI'NIN içinde bulunan "Türkistan Milli Birliği"nin kurucusu ve ilk başkanı Zeki Velidi Togan

→ M. Kemal Atatürk'ün ölümü üzerine bir gün süre ile geçici olarak Cumhurbaşkanlığına vekalet eden Abdülhalik Renda

"İSRAİL" "FİLİSTİN"
ilk kez masada buluşmalarını sağlayan konferans 1991 tarihli Madrid Konferansı

"M. Kemal + Afet İnan" birlikte çıkardıkları eser Vatandaş İçin Medeni Bilgiler

Cumhuriyet rejimini değiştirmeye yönelik ilk isyan Şeyh Said İsyanı...

∝ Şeyh Said İsyanı'nı bastırmak, ülkede huzur ve güvenliği sağlamak amacıyla çıkarılan kanun Takrir-i Sükun...

İzmir'in işgalini Osmanlı Devleti'ne daha önceden haber veren devlet
İTALYA

Osmanlı Devleti'nin ilk kez savaş tazminatı ödemek zorunda kaldığı antlaşma
Küçük Kaynarca Antlaşması

TÜRK'lerin ticarette kullandığı diske benzeyen gümüş paraya SATIR denir (2018 MEB)

MAHLASLAR

Fatih Sultan Mehmet → Avni
I. Ahmet → Bahti
III. Ahmet → Necip
II. Mahmut → Adli
Kanuni Sultan Süleyman → Muhibbi
II. Osman (Genç) → Muhibbi
III. Selim → Ilhami

FATİHLER

Anadolu Fatihi → Süleyman Şah
Gelibolu Fatihi → Süleyman Paşa
Balkan Fatihi → I. Murat
İstanbul Fatihi → II. Mehmet
Eğri Fatihi → III. Mehmet
Bağdat Fatihi → IV. Murat
Ebul Feth → Alparslan
Kudüs Fatihi → Selahaddin Eyyubi
Edirne Fatihi → Enver Paşa
Emir-i Kebir → Uluğ Bey
Anafartalar Kahramanı → M. Kemal Atatürk

Mühendishane-i Bahri Hümayun
I. Abdülhamit (MEB 2017)

KURULTAY = TOY = KENGEŞ

AVRUPA HUN → Seçkinler Meclisi
TABGAÇLAR → Nazırlar Meclisi
HAZARLAR → İhtiyarlar Meclisi
PEÇENEKLER → Komenton Meclisi
TUNA BULGARLARI → Millet Meclisi

TBMM'yi Tanıyan

- İlk Devlet : Ermenistan
- İlk İtilaf Devleti : Fransa
- İlk Müslüman Devlet : Afganistan
- İlk Büyük Avrupa Devleti : Rusya

M.Kemal'in Nutuk eserinde
Paşaların Komplosu
olarak değerlendirdiği durum
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın Kurulması

Kendilerini Anadolu Selçuklu Devleti'nin varisi olarak gören

KARAMANOĞULLARI...

Kendilerini Büyük Selçuklu Devleti'nin varisi olarak gören

HARZEMŞAHLAR...

ABDÜLMECİT

- → Tanzimat Fermanı
- → Tasvir-i Efkar
- → Tercüman-ı Ahval
- İlk kağıt para
- Erkek öğretmen okulu (Darülmuallim)
- Mülkiye mektebi
  Meclis-i Ali Tanzimat (Adli işlere bakar)
- Umur-ı Zaptiye (Jandarma Teşkilatı) kuruldu.
- Dolmabahçe Sarayı
  Düstur Dergisi
- Bank-ı Dersaadet (İlk Osmanlı Bankası)
- Arazi Kanunnamesi

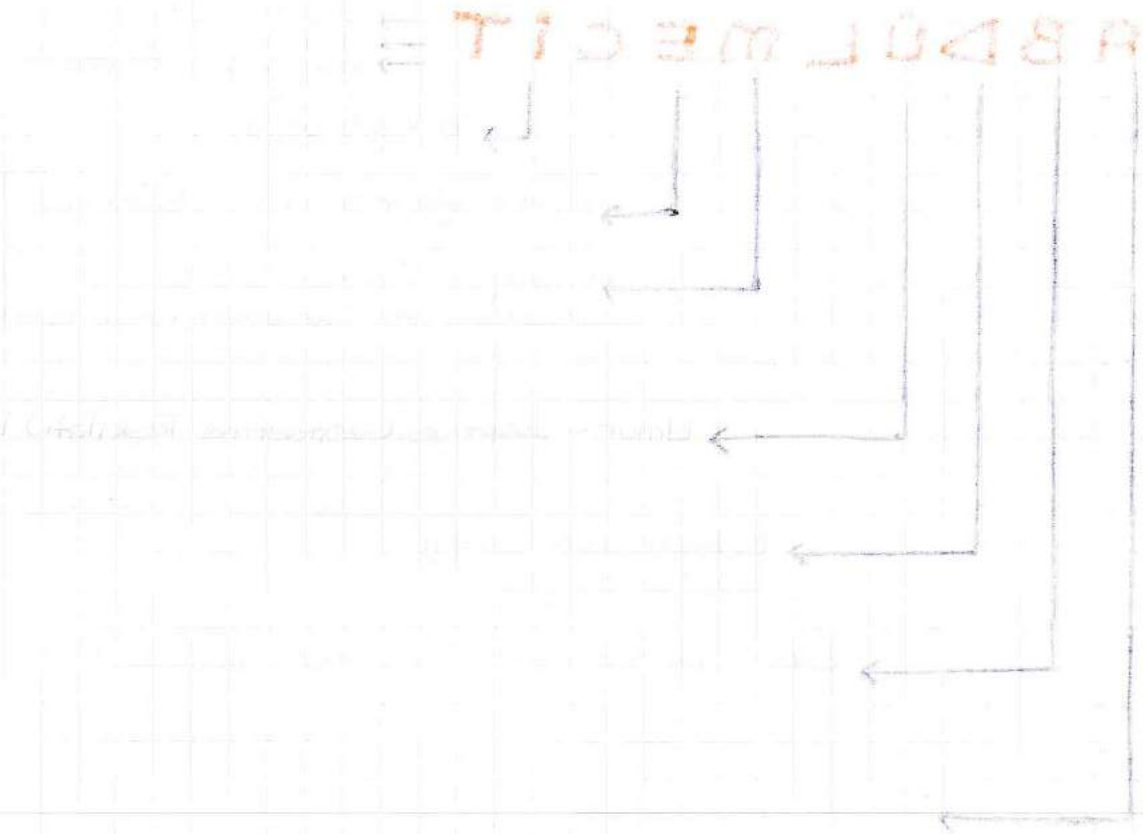

* İsrail'in Aralık 1987'den 1993 Oslo Antlaşması'nın imzalanmasına kadar süren, Filistin topraklarını ele geçirmesine karşı, Filistinlilerin başlattığı halk ayaklanması

İNTİFADA

KAHRAMANLAR VE ÜNVANLARI

Kut'ül Amare Kahramanı : HALİL PAŞA

Kut'ül Amare Fatihi : KAZIM KARABEKİR

Ebu'l Fetih : ALPARSLAN

18 Mart Kahramanı : CEVAT ÇOBANLI

Medine Müdafii : FAHRETTİN PAŞA

Hamidiye Kahramanı : RAUF ORBAY

Göl Kaplanı FAHRETTİN PAŞA

Edirne Fatihi : ENVER PAŞA

Alçıtepe Kahramanı : KAZIM KARABEKİR

Şark'ın Fatihi : KAZIM KARABEKİR

Kudüs Fatihi : SELAHADDİN EYYUBİ

Kafkasya Savunması : AHMET MUHTAR PAŞA

Erzurum Savunması : NENE HATUN

Plevne Savunması : GAZİ OSMAN PAŞA

Türk Hakanlarının En Ulusu : ORHAN BEY

Hayır Babası : II. MURAT

Büyük Türk : FATİH SULTAN MEHMET

Küçük Türk : UZUN HASAN

Doğu Trakya Yüksek Komiseri : REFET BELE

Trablusgarp Fatihi : SÜLEYMAN PAŞA

Sultan-ı Muazzam : II. KILIÇARSLAN

Hindistan Fatihi : GAZNELİ MAHMUT

Gelibolu Fatihi
SÜLEYMAN PAŞA

Bağdat Fatihi
IV. MURAT

Eğri Fatihi
III. MEHMET

Kanije Fatihi
TİRYAKİ HASAN PAŞA

Şıpka Fatihi
SÜLEYMAN HÜSNÜ BEY

TAHTTAN NASIL İNDİM?

- 2. MUSTAFA — EDİRNE OLAYI
- 3. AHMET — PATRONA HALİL İSYANI
- 3. SELİM — KABAKÇI MUSTAFA İSYANI
- 2. ABDÜLHAMİT — 31 MART VAKASI

NOT Yeniliklere karşı olduğu için meclis kararı ile tahttan indirilen iki isim → 2. ABDÜLHAMİT
→ 6. MEHMET VAHDETTİN

KAVRAM	OSMANLI DEVLETİ	TÜRKİYE CUMHURİYETİ
Fiilen Sona Erme (Bir devletin topraklarının işgale uğraması)	MONDROS ATEŞKES ANTLAŞMASI	
Hukuken Sona Erme (Bir devletin başkentinin veya hükümetinin el değiştirmesi)	MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI	
Resmen Sona Erme (Bir devletin tarihten silinmesi)	Saltanatın Kaldırılması	
Hukuken Tanıma (İki devletin sadece görüşmesi		LONDRA KONFERANSI
Resmen Tanıma (İki devletin görüşüp yazılı belge imzalaması)		MUDANYA ATEŞKES ANTLAŞMASI

TAHTTAN NASIL INDIM?

1. [illegible]	2. [illegible]	3. [illegible]	4. [illegible]
EBİENE	PATLCAN	KARAKÜL	31 MART
OCAK!	HALİL İSMAİL	MUSTAFA İSMAİL	YAŞASI

İlk Osmanlı-Bizans Savaşı → KOYUNHİSAR (OSMAN BEY)
İlk Kale Fethi → KULACA KALESİ (OSMAN BEY)
İlk Kadı Ataması → DURSUN FAKİH (OSMAN BEY)
İlk Vergi Alınması → BAC VERGİSİ (OSMAN BEY)
İlk Ada Fethi → İMRALI ADASI (OSMAN BEY)
İlk Antlaşma → Ulubat Tekfuru ile (OSMAN BEY)
Rumeli'de Alınan İlk Toprak → GİMPE KALESİ (ORHAN BEY)
Osmanlı'ya Katılan İlk Beylik → KARESİOĞULLARI (ORHAN BEY)
İlk Medrese → İZNİK ORHANİYESİ (ORHAN BEY)
İlk Camii → İZNİK HACI ÖZBEK CAMİİ (ORHAN BEY)
İlk Saray → BURSA BEY SARAYI (ORHAN BEY)
İlk Tersane → KARAMÜRSEL TERSHANESİ (ORHAN BEY)
İlk Düzenli Ordu → YAYA VE MÜSELLEM (ORHAN BEY)
İlk Vezir Ataması → ALAADDİN PAŞA (ORHAN BEY)
İlk İmarathane, İlk Gümüş Akçe, İlk Divan, İlk İskân Politikası, İlk Vakıf, İlk Timar, İlk Bedesten → ORHAN BEY
İlk "Sultan" unvanını kullanan → ORHAN BEY (Sultan-ül Güzat)
İlk Devşirme Haseki (Erkek çocuğu olan) Sultan → NİLÜFER HATUN
İlk Osmanlı-Haçlı Savaşı → SIRPSINDIĞI (I. MURAT)
İlk Büyük meydan Savaşı → I. KOSOVA (I. MURAT)
İlk Kez Top Kullanılan Savaş → I. KOSOVA (I. MURAT)
Rumeli Beylerbeyliği İlk Görevlisi → Lala Şahin Paşa (I. MURAT)
Anadolu Beylerbeyliği İlk Görevlisi → Kara Timurtaş Paşa (I. BAYEZİD)
Savaş meydanında şehit edilen ilk ve son padişah → I. MURAT
İstanbul'u İlk Kuşatan → I. Beyazıt
İlk deniz Savaşı (Venedik ile) → GALİBEY SAVAŞI (LAPSEKİ) (ÇELEBİ MEHMET) ← I. MEHMET
İlk olumsuz antlaşma → EDİRNE SEGEDİN (II. MURAT)
Kendi isteği ile tahta çıkan ilk padişah → II. MURAT
İlk Yeniçeri İsyanı → BUÇUKTEPE İSYANI
İlk Subaşı Ataması → Alp Gündüz (OSMAN BEY)
İlk Geçici Elçi → 28 mehmet Çelebi (III. Ahmet)
Batı'ya Açılan İlk Pencere → SEFARETNAME (28 mehmet Çelebi)
Batı'dan Gelen İlk Teknik Yenilik → MATBAA
İlk Özel Türk matbaası → İbrahim Müteferrika, Said Efendi
Tercümesi Yapılan İlk Batı Eseri → Aristo'nun Fizik adlı eseri
Tercümesi Yapılan İlk Doğu Eseri → Müneccimbaşı Ahmet Dede

İlk defa Çiçek aşısı uygulaması → LALE DEVRİ (III. Ahmet)
Lale Devri tabirini ilk kullanan → Yahya Kemal Beyatlı
Batı tarzında ilk eser → III. Ahmet Çeşmesi
Batı tarzında açılan ilk okul → Hendesehane
Batı tarzında ıslah edilen ilk kurum → Humbaracılar Ocağı
Batı tarzı ilk askeri ıslahat → II. Mahmut
Avrupa'dan getirilen ilk uzman → Comte de Bonevol
Barok-Rokoko tarzının ilk örneği → Nur-u Osmaniye Camii
İlk deniz feneri → Ahırkapı Feneri
İlk kez savaş tazminatı → Küçük Kaynarca
İlk daimi elçi → Yusuf Agah Efendi (III. Selim)
Şiirleri günümüze ulaşan tek Osmanlı padişahı → II. Murat
Sancak sistemi ile ilk tahta çıkan → I. Murat
Sancağa çıkmadan ilk padişah olan → I. Ahmet
Cülüs bahşişini ilk dağıtan → I. Bayezid
Halife ünvanını ilk kullanan → Yavuz Sultan Selim
Halife ünvanının geçtiği ilk resmi antlaşma → Küçük Kaynarca
İlk Osmanlı Fermanı → Orhan Bey Vakfiyesi
Hükümdar yetkilerini bir sözleşme ile sınırlama → II. Mahmut
Hükümdar yetkilerini bir kanun ile sınırlama → Abdülmecit
Hükümdar yetkilerini bir anayasa ile sınırlama → II. Abdülhamit
İlk vezir-i azam → Candarlı Halil Paşa
İlk nişancı → Muhammed Aşpazul Cezeri
İlk reis-ül kuttap → Ömer Asni Efendi
İlk kazasker → Candarlı Kara Halil Paşa
İlk divan üyesi Kaptan-ı Derya → Barbaros Hayrettin Paşa
İlk Şeyhülislam → Molla Fenari
İlk Kapıkulu Ordusunun kurulması → I. Murat
İlk Osmanlı-Türk pilotu → Vecihi Hürkuş
İlk Havacılık okulu → Yeşilköy'de
Osmanlı'da ilk Banka → Bank-ı Dersaadet
Yabancı Sermayeli ilk Banka → Bank-ı Osmani
İlk resim sergisi açan → Şeker Ahmet Paşa

İlk açılan yabancı okul → Fransız Sean Bonait Koleji
İlk resmi müzik okulu → V. Mehmet Reşat
İlk Türk dergisi → Vekay-i Tıbbiye
İlk mizah dergisi → Diyojen (Teodor Kasap)
Divanı bulunan ilk şair → Fatih Sultan Mehmet
İlk defa portresini yaptıran → Fatih Sultan Mehmet
İlk 6 minareli cami → Sultan Ahmet Camii
İlk müneccimbaşı → Seyyid İbrahim Seyyid
İlk Vakanüvis → Naima
İlk Başarılı Uçuş Denemesi → Hezarfen Ahmet Çelebi
İlk Roket Denemesi → Lagari Hasan Çelebi
İlk Tarihi Roman → Cezmi (Namık Kemal)
İlk Edebi Roman → İntibah (
Yazdığı notları günümüze ulaşan Osmanlı padişahı → II. Mustafa
İlk heykeltraşlık eğitimi → Sanayi Nefise Mektebi
İlk rasathaneyi kuran → Takiyüddin Mehmet
İlk matematik okulunu açan → Ali Kuşçu
İstanbul'un ilk kadısı → Hızır Çelebi
Kalorifer (ısıtma) sistemli ilk saray → İshak Paşa Sarayı
İlk defa bir iç sorunun dış sorun haline geldiği olay → Cem Sultan Olayı
İlk ıslahat hareketlerine giren padişah → II. Osman
Yeniçeriler tarafından tahttan indirilerek öldürülen padişah → II. Osman
Osmanlı'nın ilk barajı → Topuz Bendi
İlk kez saray dışı evlilik yapan → III. Osman
İlk kez şeyhülislam idam ettiren → IV. Murat
İlk kez gece sokağa çıkma yasağı → IV. Murat
İlk kez denk bütçe hazırlayan → Tarhuncu Ahmet Paşa
İlk kez alkol yasağı getiren → I. Ahmet

Mustafa Kemal'in emperyalizme karşı ilk mücadelesi → Trablusgarp

Dünya savaş tarihinde ilk kez uçak kullanılması → Trablusgarp Savaşı

Osmanlı topraklarında ilk açılan cephe → Kafkasya

İlk kapanan cephe (I. Dünya savaşı) → Çanakkale

En çok toprak kaybedilen cephe → Suriye - Filistin Cephesi

Gizli antlaşmalara ilk resmi tepki → Willson İlkeleri

I. Dünya Savaşı'ndan ilk çekilen devlet → Japonya

İlk defa kimyasal silah kullanılması → I. Dünya Savaşı

Mondoros'tan sonra ilk işgal edilen toprak → Musul

Mondoros'tan sonra Anadolu'da ilk işgal edilen yer → Hatay / Sancak Dörtyol

Mondoros'tan sonra ilk resmi işgal → Yunanistan

İşgallere karşı ilk tepki → Hatay / Dörtyol

İtilaf devletleri arasındaki ilk görüş ayrılıkları → Paris Barış Konferansı

Milletler Cemiyeti'nin kurulması → Paris Barış Konferansı

Yunan işgaline ilk tepki → Hasan Tahsin

İzmir'in işgaline karşı ilk miting → İzmir'de Mazbatlık Mitingi

İzmir'in işgalinin ilk protesto edildiği yer → Havza

İzmir işgalinin haksızlığını belirten ilk uluslararası rapor → Amiral Bristol Raporu

NOT : İzmir'in işgali sırasında "Yaşasın Venizelos" demediği için Albay Süleyman Fethi Bey şehit edilmiştir.

İlk kurulan yararlı cemiyet → Kars - İslam Şurası

EDİRNE FATİHİ → ENVER PAŞA

HAMİDİYE KAHRAMANI → RAUF ORBAY

ANAFARTALAR KAHRAMANI → MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

18 MART KAHRAMANI → TÜMGENERAL CEVAT ÇOBANLI

MEDİNE MÜDAFİİ
GÖL KAPLANI → FAHRETTİN PAŞA

GALİP HOCA
REŞAD-I SANİ → CELAL BAYAR

KUT'ÜL AMARE KAHRAMANI → HALİL KUT
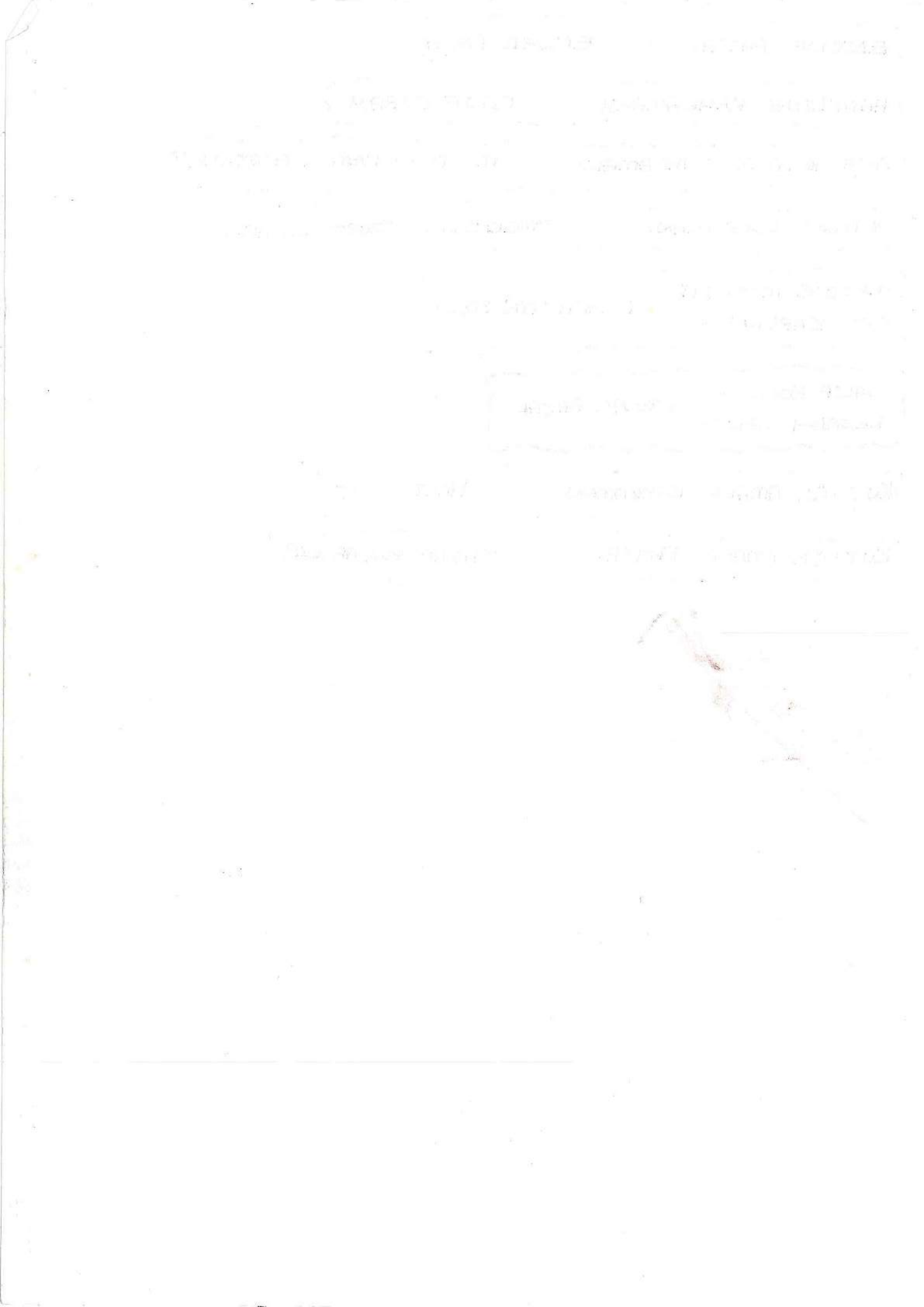
KUT'ÜL AMARE FATİHİ → KAZIM KARABEKİR